MARCI CORNACCHINI — METHODUS IN PULVERUM 1628

~~16069~~
61157/A

46 A 27035

MARCI CORNACCHINI

Practicæ Medicinæ in Gymnaſio Piſano Profeſſoris ordinarij

METHODVS,

QVA OMNES

HVMANI CORPORIS AFFECTIONES AB HVMORIBVS COPIA, vel qualitate peccantibus genitæ,

TVTO, CITO, ET IVCVNDE, CHYMIcè & Galenicè curantur.

Appoſitus eidem Rerum & Verborum memorabilium Index copioſus.

Cum Priuilegio Cæſar. Maieſt.



FRANCOFVRTI,

Impenſis JOHAN. THEOBALDI SCHÖNWETTERI,

Anno M. DC. XXVIII.

C.E. RAPPAPORT
LIBRAIRIE ANCIENNE
ROME

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

ILLVSTRISSIMO

D. ROBERTO DVDLEO

Comiti de VVarvich, &c.

M. CORNACCHINVS. S. D.

VERBA quidem mihi deſint, Comes Illuſtriſſime; ſi te Virum ſummo genere ortum, totq; virtutibus ornatum ijs, quas meres, laudibus velim extollere. Tu enim ille es, à quo diſcant omnes eam vnam eſſe nobilitatem, quam ob rerum geſtarum gloriam cuncti admirentur. Rem certe difficilem, meiſque viribus imparem aggredior: attamen & tua fretus humanitate, & re ipſa impulſus, quam te omnibus gratum, quam omnes iuuandi cupidum oſtendas, quibus potero verbis enarrabo. Hinc fit, vt te omnes venerentur, vt Sereniſſimo Tuſcorum Magno Duci charus viuas, atq; iucundus, vt quæcunq; geſſeris, omnes tibi proſpere cupiant euenire.

 Nam

Nam quid aliud petant actuariæ, quæ ſummo tuo iudicio, ac ſingulari opere nouoq; artificio fiunt naues, & quinqueremes, quæ piratas perterreant, barbarorum oras aggrediantur, capiant, atq; euertant, & non Italiæ ſolum, ſed totius Europæ tueantur? Vnde quidem oritur, vt plurimi tranquilla libertate fruantur, qui miſerrimam in ſeruitutem traherentur. Sed quanto maius eſt ab immatura morte liberari? Id te authore fit in dies, egoque ſum expertus, experior, & dum viuam, ſum experturus. Nam quid eſt aliud, quem tuo ſummo iudicio compoſuiſti, puluis, niſi mirus ab interitu receſſus, cum multi ad vitæ deſperationem ducti, eo mirifice conualeſcant? cum ipſum, quæ tua eſt humanitas, atq; omnium ſalutis cupiditas, mihi vtendum tradideris, hæc pauca ſcribenda putaui, atq; vtinam cumulate; Quæ tibi vni dicanda cenſui cum tibi imprimis omnibus de cauſſis debeantur. Vale igitur, diuque viuas, meq; vt facis, in tuis habeas.

Piſis Id. Aprilis M. DC. XX.

Præ

PRÆLECTIVNCVLA

IN ITERATAM METHODI IN PVLVErem editionem.

VBI primum hoc præſenti anno M. DC. XIX. in Piſano Gymnaſio magnæ ſtudiorum omnium vacationes datæ fuerunt, & à publico legendi munere feriatum eſt; ſtatim Piſis ceſſimus, & Florentiam nos contulimus, vt METHODVM hanc in puluerem, quam typis ibi cudendam publicæ vtilitatis gratia iam curauimus, exciperemus, exceptamque traderemus Sereniſſimis Principibus, Illuſtriſſimo Comiti, cæteriſque ſtudia hæc non aſpernantibus; ſed præcipue iis, qui artem exercent, ac profitentur; ad hoc, vt citius, tutius, & iucundius, quam ad hanc vſque diem fieri ſolebat, ægritudines humorales curare poſſent. Et profecto quam tranquilla, quam ſerena fronte Sereniſſimi Domini Illuſtriſſimus Comes, & alii quamplures optimi viri has noſtras commentationes receperint, non ſolum ex oratione, ſed etiam (vt aiunt) ex vul-

tu, & oculis perſpicere vnuſquiſque potuit. Quid plura? quotquot exemplaria in lucem data fuerunt (fuerunt autem non pauca) tot vnius hebdomadæ ſpacio, Florentiæ, ac Piſis diſtributa fuerunt. Iam vero, quia innumeri, ſalutis humanæ percupidi, qui non ſolum Florentiam, vel Piſas, ſed alias quoque Italiæ, & extra Italiam, Vrbes incolunt, iſtius lucubrationis (qualiſcumque ſit) cupiditate flagrant, & partim à nobis eam quotidie efflagitant, partim propriis manibus eamdem exarare contendant; cumque non paucos fore animaduerterim, qui quidem qua ægritudinis ſpecie præciſe ij laborauerint, qui pulueris huius beneficio ſanati ſunt, tenere velint; & alii, qui nouis quibuſdam probabilibus rationibus permoti, pulueris iſtius vſum adhuc recipere negligant, immo potius extra medicinæ campum prorſus reiiciendum, & vento proiiciendum; his omnibus de cauſis equidem coactus temperare mihi non potui, quin METHODVM iſtam iterum in lucem prodire paterer; tribus tamen auctam appendicibus: Prima (quæ ad ſecundi capitis calcem adiecta erit) varias, atque diuerſas variorum, ac diuerſorum ægrotantium Hiſtorias continebit tali potiſſimum puluere ſanatorum: in Altera, (quam poſt Sextum caput apponemus) nouæ difficultates à præſtantiſſimis quibuſdam Medicis Florentinis propoſitæ in medium afferentur: In Tertia tandem

Iterata huius Methodi editionis cauſa.

Appendices Tres.

Prima.

Altera,

Tertia.

dem (quam ad operis finem conterebimus) difficultates iam propoſitas ſuperare pro viribus conabimur.

Cœptis faueat Deus, ac vota noſtra ſecundet.

IN ITERATAM METHODI EDITIONEM IN pretioſum

D. MARCI CORNACCHINI PVLVEREM,

Diſtichon.

PVLVIS erat nebulis reſtaurans obrutus atris,
Quem Zephirus ſpirans MARCVS ad aſtra vehit.

Dionyſius de Dionyſiis Vercellenſis, Philoſophiæ, & Medicinæ Doct.

IN PVLVEREM MEDICAMENTOSVM V. EXCELLENTISSIMI D. MARCI CORNACCHINI IN ACADEMIA PIſana Doctoris Medici celeberrimi.

VNde noua exiguo Panacea in PVLVERE ſurgit,
Tam cito morborum quæ genus omne leuat?
An nouus has nobis adfert Aſclepius artes?
Et Stygio functos rurſus ab amne vocat?
Hoc merito acceptum tibi, CORNACCHINE, ferendum eſt,
Quod non nota aliis, & meliora docet.

Iulii Cæſaris Bulengeri Doctoris Theologi.

DE EODEM PVLVERE STVPENDO.

I.

QVID cauſæ eſſe rear, ſubito quod PVLVERIS hauſtu
Corpore tabifico vis inimica fugit?
Vidimus effectus mirandos, vidimus arte,
In deſperatis, maius Apollinea.
Languebat coniux, armi, laterisque, pedumq́;,
Et ſtomachi, & capitis preſſa dolore graui.
Non prius hauſtus erat PVLVIS, quam reddita vis eſt
Integra, & vegeto corpore abacta lues.
Hac ignorabant & Cos, & Pergamus ante,
Et non humana eſt hoc rationis opus.
CORNACCHINE Dij vel te docuere Magiſtri.
Vel mira arte Deos ingenioque doces.

Thomas Dempſterus Pandect. Profeſſ. Ordinar.

Puluis

II.

PVLVIS Olympiaco firmabat corpora caſtu
Ceroma quondam nobile
Proderat at ſanis tantum; ſed PVLVERE noſtro
Artus leuantur languidi
Redditur & ſubitum robur; ſine tormine corpus
Blande veneno liberat.
Sic tibi parta viget iam CORNACCHINE, corona
Superans Olympicas tubas.
Illa ſuos tantum ciues decorabat honore
Totum per orbem tu iuuas.

Idem.

III.

Dicebant ὑπὸ ποσσὶ κονίσαλος ὤρνυτ' ἀέλλης — Homer. III. Iliad.
At nunc vna ſalus, curaq́; PVLVIS adeſt.

Idem.

IV.

Siccabat quondam PVLVIS, nunc corpora laxat, — Plin. lib. XIV. cap. XIX.
Naturæ miras ô variantis opes?
Illa opulenta quidem, ſed auara parentibus, vnus
CORNACCHINE orbi pandere operta iubes.
Felices ergo tanto Doctore nepotes,
Sæculaq́; à tanto noſtra beata Viro.

Idem.

Cambi-

V.

Seneca lib.II.nat. quæſt. cap.XXX.

CAmbiſes dolet eſſe ſuos ſub PVLVERE preſſos,
Atque arma horrenda nube ſepulta tegi.
CORNACCHINE tuo ſub PVLVERE lætior orbis
Spirat, & humanis certa medela datur.
Quæ fuerat mors ante aliјs, vitalis origo eſt,
O rarum inuentum diuitis ingenij.

Idem.

IN

IN ADMIRANDVM ILLVSTRISS. ROBERTI COMITIS PVLVEREM MEDICATVM,

Ab Excellentiſs. Viro MARCO CORNACCHINO tum vſu, tum ratione doctiſſimè comprobatum, & in lucem editum.

Æmilij Vezoſi Medici, ac Philoſophi Arretini.

Epigramma.

SI triſtes vexent languentia corpora morbi,
Qui mortale neci dant genus ante diem,
Non opus eſt poſthac Medicorum abſynthia tetra
Potare, vt redeat priſtina deinde ſalus:
Non opus infeſta ſalientem ſanguine venam
Cuſpide, ſiue manus, ſiue ferire pedis.
Nam CORNACCHINVS tradit Diuina reperta;
Nec minus hæc vſu, quàm ratione probat.
Quis non hunc merito Superum dignetur honore;
Quòd nos tam magno iuuerit auxilio?

In eundem puluerem eiuſdem Auctoris.

Diſtichon.

SCammonii, Stibijque parum, fæciſque Lyæi
Suauè, Citò, ac pariter Tutò agit omne malum.

DE

DE PVLVERE EXCELLENTISSIMI DOMINI MARCI CORNACCHINI

Ad Germanos tormentarij pulueris authores.

Camillus Accariſius I. C. Senenſis in Piſana Academia Profeſſor.

HAC, Germane, tenus commixtus ſulphure tetro
Extulerit nomen puluis vbique tuum,
Ne tumeas ſi quando tuis micat ignibus æther,
Attollique graues cernis ad aſtra globos:
Ecce Machaonia MARCVS clariſsimus arte
Ægra ſalutari puluere membra leuat;
Suſtulit hic palmam, hic vera fert præmia laudis,
Eſt huius maior gloria, dede manus.
An vereare? necem ſæuus mortalibus ipſe
Præbes, hoc (mirum) puluere vita datur.

AD LECTOREM.

PVluis eras olim, modò viuens, inde futurus
Aut nil, aut ſaltem poſt tua fata cinis.
Ergo nihil, aut puluis eris, qui à puluere viuens
Factus, & à fatis gloria puluis eris.
Vtere ſub morbis hoc vtere puluere; dices
Pulueris, & vitæ, qui fuit auctor, erit.

Ad eundem.

PVluere nitrato muris propellitur hoſtis,
Hoc morbos pelles puluere quotquot habes.

Ioſephi Laurentii Doctoris Theologi Ciuis Lucenſis.

AD

AD LECTOREM.

PAnchreſtum medicamen habes; Podalirius alter
Temperat, ac, ſumas qua ratione, docet.
Quid ceſſas? aurum puluis præit, anteit Author
Ipſe Machaonia quoslibet arte viros.
Vtere vtroque fluet ſummus tibi fructus vtrinque.
Mentis hic eſt Doctor, corporis ille ſalus.

Aliud ad Authorem.

OMne tulit Pandora malum; triſteſque recluſo
Vaſe cateruatim proſiluere lues.
Omne bonum contra, mi MARCE, *refundis, abitque*
Vaſe, quod apponis, pulueris, omne malum.
Macte vir inſignis, totique ſalutifer orbi,
Te Medicûm Princeps eſt vel Apollo minor.

PERIL-

PERILLVSTRI, ET EXCELLENTISSIMO Medicinæ Doctori, D. MARCO CORNACCHINO.

SI conſtare tribus, perfecti dicitur eſſe,
Puluis pulueribus conſtat & ipſe tribus.
(Hoc eſt Scammonio, Stibioque & fæce Lyæi)
Ergo perfectum jam medicamen erit.

Aliud.

QVàm benè confractum Figulus vas fictile cogit,
Et creta excreta vile reſarcit opus.
Iam benè MARCE *tuo ſanas ex puluere corpus*
Puluere, & à morbis languida membra leuas.

Aliud.

AVxilijs centum morbos ſi pellere centum
Coo olim Magno gloria magna fuit.
PVLVERE *nunc vno morbos expellere mille,*
CORNACCHINE, *tibi gloria maior erit.*

Ioannes Peregrinus Camaiorenſis Philoſ. & Med. Doct.

IN ADMIRABILEM AC MEDICABILEM PVLVEREM

ILLVSTRISS. COMITIS VARVICHII

Per Excellentiſſ. Philoſophiæ, ac Medicinæ Doctorem

D. MARCVM CORNACCHINVM in publico Piſano Gymnaſio Ordinarium artis Medicæ Profeſſorem in vſu receptum, & approbatum.

CARMEN.

DEſinat Hippocratem mendax laudare Vetuſtas
Artis Apollineæ, qui decus eſt habitus.
Ingeniumq; alij ceſſent celebrare Galeni
Nec referant quantas ſuſtulit orbe lues,
Fruſtra etenim longo perquirit tramite calles
Qui breuiore poteſt tutior eſſe via.
Non tua maiorum contenta eſt gloria fama,
Sed vis præclaros vincere MARCE *Viros.*
Nam ſi vix reliqui poſſunt medicamine multo
Reddere languentum corpora tuta malo:
CORNACCHINE *potes multos tu pellere morbos,*
PVLVERE, *Varuichius, quem dedit ipſe tibi.*
Nil mirum, ſi quiſque tuos admordet honores,
Inuidiæ Virtus ſubdita namque jacet.
Hinc dolet, & Medicus breuius quod tempore febres
Atque lucrum tollas puluere MARCE tuo.
Inuidus at taceat, taceat detractor honoris
Præparet, aut melius ſi medicamen habet.

Bernardi Gamurrini Aret. Acad. Vmb.

DE

DE EODEM PVLVERE AD AVCTOREM.

OCTASTICHON.

AVrifices veluti coopertum ſordibus aurum
Expurgant Stibio, nec ſibi maſſa deeſt.
Haud aliter Stibium vario cum puluere miſcens
Ægrotum purgas viſcera MARCE Virum,
Nec tamen Ægrotis languent in corpore vires,
Corpore nam fugiunt abſque dolore lues.
CORNACCHINE igitur maiori es laude canendus,
Auro quo melius ſtat cuicunque ſalus.

De eodem Aliud.

SI cinis expurgat tabentia lintea ſorde,
Reddit & è fœdis candidiora niue.
Cur mala non poterit purgato corpore puluis
Tollere, & ægrotis ferre ſalutis opem?

Eiuſdem ad eundem ſuper eodem.

LIuore eſt peior miſeratio (Pindarus inquit)
Nam ſunt felices, quos petit inuidia:
Tu caue ſis lætus, quamuis mordebere dictis
MARCE etenim Virtus concipit inuidiam.

Ε'ἰς τὸ αὐτό.

ΕΡ'μῆ ποῦ νέκυες; πῶς μοι μόνος ὧδ' ἀφικά-
νεις.
Ἠ κάμες, ἦτ' ἄτροπος κάββαλε τὴν τομίδα
Θάμβος ἀκεσσείης (ὅδ' ἔφη) κόνιν ἵστορες εὗρον:
Ε'ισόκε δ' αὖτε μύει ὐδ' ὀβολὸν συνάγοις
Τῷ γοῦν, ὅς κατάγω δίζευ γέροντ' ἢ γὰρ οἴει,
Ε'ἴ τις ἄγοι, λευκοῖς φροῦδα μέλα θεαγόν

Ῥαφαήλου τοῦ Μαρτλίου

Τοῦ αὐτοῦ ἀνάγραμμα διπλόυν.

ΒΕΡΒΙΧΙΟΥ' ΚΑΙ' ΚΟΡΝΑΧΕΙΝ
ΟΥ ἄκος.
Α'BROY˜ BIOY' KO NI'N KI'XE
θεοῦ ΧΕΙ˜RA.
ΚΑΙΡΟΝ ΒΙ'ΟΥ ΚΙ'ΧΕΝ κόνις
ΒΙ'ΟΥ, ΧΑΙ'RE.

ΙΝ

IN SALVBREM PVLVEREM PRÆSTANTISS. Doctoris Medici MARCI CORNACCHINI.

Ardua olympiaci frons, HAVD SINE PVLVERE, Circi
Clamat, & intrantes admonet illa viros:
Diua ſalus pariter ſancti tua limina Templi
HAVD SINE nunc eadem PVLVERE verba notent.

Nicolaus Adiunctius

ALLOQVVTIO PVLVERIS EXCELLENTISS. MARCI CORNACCHINI

ADVERSVS ZOILVM.

STridula viperea deludere ſibila linguæ,
Mordaci tandem tutus ab hoſte datur;
Noſtrum quippe decus, nec ſat laudabile nomen
Sydera bina fouent, Numina bina beant.
Hinc mihi belligera VERVICCHIVS Arte, Gradiuus,
Hinc CORNACCHINVS, Cinthius alter, adeſt.

Franciſcus Bernardinus Tempia Bugellenſis, Acad. Rudis.

ALL'EC.

ALL'ECCELLENTISSIMO SIGNOR DOTTORE

MARCO CORNACCHINI
Per il ſuo trattato della poluere medicinale.

SE per ſouerchio humore
Langue di febbre Humana ſalma, e frale;
Moſtri com' in poch' hore
Arreſtar', MARCO, il ſuo languir' mortale
Può d' vna trita, & arida miſchianza
L' ammirabil' poſſanza.
Hor' chi più ſeppe mai
Di te? che dar' medica aita ſai,
Ingegno fortunato,
Con poca polue à chi di polue è nato.

Del Signor Cammillo Campiglia.

CANDIDO LECTORI

OCCASIO SCRIBENDI, ET AVTHORIS Intentio aperitur.

Complures anni ſunt, ex quo Illuſtriß. Viro Comiti Roberto de VVaruich; Viro quidem omni laudum, ac virtutum genere ornatiſſimo, non minori (opinor) curæ fuit Mare noſtrum à Barbaris pyratis, nefariisque prædonibus, Nomini Chriſtiano infeſtiſſimis hoſtibus, diligenter vindicare; quam corpus humanum à moleſtis ægritudinibus, ac periculoſis morbis frequenter ipſum oppugnantibus, & opprimentibus, ſtudioſe liberare. Itaque cum optime videret, viros, ac mulieres omnium generum, ætatum, habituum, ordinum, omnis denique fortunæ, atque loci quolibet, 3. aphoriſ. 19. *anni tempore, variis corporis affectionibus corripi, ac non nunquam etiam perdi, & extingui; ijs potiſſimum, quæ ab humorib. ortum ducunt, vel copia, vel qualitate*

Rationes, quibus Comes permotus puluerem cõpoſuerit.

litate peccantibus : ad quos depellendos Medici accerſiti, modo ſanguinem mittere, non ſemel tantum, & bis, verum etiam pluries: modo pharmaca ſubductoria nuncupata, infirmis exhibere coguntur, quæ male ſe habentem illorum guſtum, propter inſuauitatem magis, magiſq; afficiunt, ſtomachum euertunt, vomitum cient, torſiones pariunt, aluum præterea ſæpenumero reſtrictam, corpusq; non parum debile reddunt, & neque pluries poſſunt (ſi occaſio vrgeat) continuata ſerie exhiberi: alia non pauca ſymptomata inferunt: in vnum hoc opus, & dies, & noctes incumbere cœpit, vt ægri cuiuſcunque ſortis ab humoralibus vocatis ægritudinibus, tuto, cito, & iucunde *omni tempore ſanari poſſent abſque ſanguinis miſſione, quam ipſi vel propter ætatem, vel propter anni tempus, vel propter alias contraindicationes (de quibus* infra ſuo loco) *perſæpe admittere non poſſunt; nec non abſque medicamenti vel lenientis vocati, vel ſoluentis potione, quæ ob inſuauitatem, ac tetrum odorem, oculi fugiunt, aures horrent, os reſpuit, & animus reformidat, & nuper dicta incommoda ſolent afferre.*

Morbi humorales, quibus curentur.

Medicamentorũ ſubductoriorum effectus.

Sanguinis miſſionis contraindicationes.

Medicamentorum ſubductoriorum inſuauitas, & incommoda.

Tandem optimus iſte Vir post longam conſiderationem, contemplationemq; in eam ſententiam deuenit; vt, ſi puluis aliquis inſipidus,

 inodo-

inodorus, & mole quidem paruus, ſed virtute maximus adinueniretur, quippe qui commode hæc præſtare poſſet, illum toto corpore libenter amplexari, & in manibus habere deberemus. Non paucos igitur ſecum commentarii multos conficere, eos denique experiri, ac tentare cœpit. Poſtremo Deus Optimus Maximus ei occurrit, & in optatis & in votis; pulluerem enim quendam excogitauit; qui (dummodo, veluti decet, paratus ſit) non ſapore, non odore præditus eſt; dum deglutitur, dumque in ventriculo moratur, nauſeam non infert, vix vllum excitat triſtem ſenſum, perquam raro vomitum mouet, aluum non adſtringit, neque corpus admodum debilitat; ſed (ſeruatis, quæ in illius vſu ſeruari debent) blande, placide, ſedateq; peccantes humores per aluũ educendo, ægritudines quoq; ab eis factas ſimul tollit, & extirpat. Hoc igitur puluere vti cœpit, & ſemel, atq; iterum, ac ſæpius, quolibet anni tempore, qualibet ætate, habitu, temperatione, nec fere vnquam fruſtrata eſt eum hæc ſua ſpes. nam quatuor ab hinc annis rem, quomodo ſe habebat, mihi narrare cœpit, pulueremq; ex quibus, & qua ratione pararetur, indicauit, iuratusq; dicebat ſexcentos (adhuc ſunt inter viuos) iſtius pulueris vſu ſanitati ſe reſtituiſſe. Ego vero inter alia omnia; immo audacter, libere,

Puluerem hunc in multis alia medicamenta vacuantia ſuperare.

Puluere cur Author antea

libere, & aperte reſpondebam, hoc ſuum commentum eſſe purum, ac verum figmentum, veterum dicta, & ſcripta penitus euertens, humano generi perniciosum, neq; vllam peſtem in medicina reperiri maiorem; quemadmodum rationes, & authoritates inferius afferendæ, quas ipſi obiiciebam, luce clarius demonſtrabunt: proinde, vt à ſententia deſiſteret, ipſum hortari, ac rogare etiam, atque etiam non deſij. Quæ quidem ipſe omnia non ingrato animo, ſed obſtinatione quadam ſententiæ repudiabat. vſus nõ fuerit.

Cum ecce Illuſtriſſimus Vir, in fine veris proxime præteriti, dum Liburnio Piſas ſe conferret, in itinere animi gratia vehementiſſime in venando, & aucupando corpus exercuit; vnde fluxio ad membranã ſuccingentem circa mammam ſiniſtram oborta, dolorem in ea, veluti 1. de cri. 3. & 5. *pungeretur, ac* 5. de loc. aff. 3. *tenderetur, cũ febre* 4. de cauſis pulſ. 8. *acuta, ſpiratione exigua, & frequenti, tuſſi cum* 4. de cauſis pulſ. 8. *ſputo colorato, & cæteris* 1. acut. 44. 2. acut. 15. 16. 17. *pleuritidem comitantibus ſymptomatis, excitauit.* Comitis pleuritide laborantis hiſtoria.

Quod vbi ſenſit, ſtatim Piſas aduolauit; palatiumq; ingreſſus, decubuit; & mutata victus ratione, 2. acut. 1. aph. 31. 9. de dec. Hip. & Plat. 6. *& fotibus loco dolenti adhibitis, pulaerem ſemel, bis, ac tertio aſſumpſit; cuius ope, & auxilio ſine ſan-* Curatio.

guinis detractione, ſiue alterius medicamenti lenientis, vel purgantis potione ex morbo euaſit. Comitiſſæ grauidæ affectus. *Interim Illuſtriſſima illius Coniux (quæ jam per duodecim dies conceperat, ſed ignorabat) de totius corporis grauitate, capitis, ſtomachi, ac renum (quemadmodum facere ſolent prægnantes in primis grauidationis mēſib.) dolore cōqueri cœpit.* Curatio. *Sed puluere deuorato, corporeq́ multis vitioſis humoribus exonerato, melius ſe habere aperte indicauit, & poſt idus Ianuarij marem in lucem edidit cæteris rite conſequutis,* 3. in primum Epid. hiſt. 4. Maria filia & Philippus obſonator pulueris vſu curantur. *Dū hæc aguntur, Mariam filiolam ſimplex febris, Philippum vero obſonatorem vna cum epinyctidibus per vniuerſum corpus inuaſit; vtriſq́ puluerem vna vice tantum exhibuit, & vtroſque ad priſtinam ſuam valetudinem reuocauit. Quæ quidem omnia ego præſens contemplatus; quin admirarer maxime, facere non potui; ac tot, tantiſq́ exemplis doctus, & ductus; ad morbos pariter à materia excitatos, ſiue cum febre forent, ſiue minus, profligandos, eundem puluerem adhibere inſtitui.* Occaſio ſcribendi. *Cumque rem proſpere ſemper euenire animaduertiſſem; illius vires non ſolum admodum efficaces, ſed etiam tutas, admirabiles, incredibileſq́ palam vera cum gloria prædicare non dubitaui. Hæc cum non pauci quoque oculati, & cordati non*

ſolum

ſolum Medici, verum etiam alij ſalutis humanæ ſtudioſi conſpexiſſent, admirati; multa ex me petierunt, quæ & commoditatis, & breuitatis gratia reduci poſſe videntur Intentio.

Ad ſeptem hæc capita

- Primum: Qualis nam ſit iſte puluis, ex quibus, & quomodo paretur.
- Alterum: Puluerem hunc omnes humani corporis ægritudines (dummodo à materia, copia, vel qualitate peccante excitentur) generatim profligare; experimentis demonſtratur.
- Tertium: Eundem puluerem eaſdem ægritudines generatim depellere, rationib. comprobatur: ſimulque oſtenditur, vacuationem per ipſum factam, illam non parum ſuperare, quæ vel per venæ ſectionem, vel per cætera medicamenta ſubductoria præſtatur.
- Quartum: Febres putridas pulueris iſtius beneficio *ſpeciatim* tolli non ſolum non experimentis, verum etiam nec rationi, nec Galeni, nec aliorum veterum placitis repugnare demonſtratur.
- Quintum: Quæ ſint obſeruanda pro recto pulueris vſu.
- Sextum: Quibus argumentis nonnulli ad pulueris vſum improbandum vtantur.
- Septimum: Quem finem, & exitum habeant argumenta propoſita.

Quibus

Quibus pro virili, & quantum per aſſiduum publicè legendi, diſputandi, ac medendi munus licet, explicatis; & iuſta petentibus me ſatisfeciſſe; & de tuta, cita, & iucunda morborum humoralium curatione bene meruiſſe arbitrabor. Votis igitur aſpiret Deus Optimus Maximus, & à capite ad calcem vſq; bene cœptis ſecundet.

QVALISNAM SIT ISTE PVLVIS, EX QVIBVS & quomodo paretur.

CAP. I.

QVemadmodum fabuloſi Poetæ Cerberum tricipitem fingebant, inferorum cuſtodem, Cerberumq; appellabãt quaſi κρεοβόρον, id eſt, carnẽ vorantem: ita nos puluerem noſtrũ Cerberũ quoquo pacto nuncupare poterimus; quandoquidem ex tribus conſtat, & humana corpora cuſtodit, humoraleſq; illorum morbos depaſcitur, ac depopulatur. Conſtat igitur (ſed quæſo, ne ceu pueri voces, quæ ad timorem proponuntur, timent, ita viriles animi nominibus res, quibus puluis conficitur; ſignificantibus auditis, terreantur) *Scammonio*, ſeu *Scammonia*, ab omnibus ſic dicta; nec non *Antimonio* ſicà noſtris, Στίμμι *Dioſcor.l.5.cap.58.9.ſimplic.6.de val. tuen.* 12. à Græcis, Stibium à Latinis appellato; & denique *vini fæce* Italice (*Gromma di botte*) præparata, quæ poſtmodum *cremor*, ſeu *ſal Tartari* vocatur. Et quamuis tria hæc ad huius pulueris compoſitionem concurrant; baſis tamen in *Scammonio*, & *Antimonio* poſita eſt; Tartarum vero additur propter ratio-

Puluis iſte cur Cerberus dici, poſſit.

Ex quibus conſtet.

Ingredientibus auditis viriles animi terreri non debent.

Baſis pulueris.

rationes, quas paullo infra, ex Hippocrate, 2. *acut.* & Galeno 11. *de iis, quos, quando, purgare oportet, in fine.* afferemus. Iam vero quid ſit Scammonia, quid Antimonium, quid Vini fœx, lippis, atque tonſoribus notiſſimum eſt; ea propter in re tam clara, atque aperta diutius immorari non eſt neceſſe: verum enim ſi dicere volumus, *Scammonia* iam inde ab Hippocratis 4. *acut.* 64. tempore vſque ad hęc noſtra ſemper in frequentiſſimo fuit vſu. *Antimonium* pariter Veteres non latuit: ſi quidem non modo à Dioſcoride, & Galeno, & ab iis, qui poſt ipſos floruerunt, illius mentio fit, verum etiam à Spiritu Sancto in ſacra pagina; 4. *Regum c.* 9. *Hierem.* 4. *Ezech.* 23. eo enim potiſſimum mulieres vtebantur ad venuſtatem ſibi conciliandam, præcipue ſecundum oculos, aufert enim ex eis ſordes, & ſupercilia denigrat. *Tartarum* ſimiliter notiſſimum exiſtit, præcipue mulieribus, quæ ad rutilandum capillum eo vtuntur; & ad maculas delendas, gutta olei ex ipſo extracti diluta ex aqua; efficaciſſime enim abſtergit faciem. Fullonibus quoque in aperto, & in propatulo exiſtit, vt pote quòd ad præparandas varias colorum infectiones *Tartarum* hoc adhibeant.

Scammonium Antimonium ac Tartarum quid ſint, vt notum non explicatur; fuerunt enim & ſunt in continuo vſu.

Tartari vſus.

At dicet quiſpiam, ſi hæc medicamenta vſurpatiſſima ſemper fuerunt, ad quid igitur, puluerem hunc ex ipſis conflatum, tanquam nouum aliquod pharmacum, tot tantiſque laudibus, ac plauſu ad ſydera vſque celebrare, ac tollere? Certe negare non poſſumus, quæ pulueris compoſitio-

Obiectio vtrum puluis medicamentũ nouum dici poſſit.

Solutio.

poſitionem ingrediuntur, vnicuique nota non eſſe, & in medicinæ vſu iam diu poſita; at diuerſus præparandi, & vſurpandi modus eſt, qui non ſolum nouitatem, præſtantiam, ac nobilitatem, verum etiam mutationem ſecundum ſubſtantiam huic remedio affert. *Pulueri, quæ nobilitatem, & præſtantiã afferant.*

Nam quod ad Scammoniam pertinet; ipſa ad hæc vſque noſtra tempora parata eſt per decoctionem in furno, ex cydonio, vel permixta cum eiuſdem cydonij ſucco; & ſic parata, non quidem ſubſtantiam, vel qualitatem calidam, ſed duntaxat nomen mutat; dicitur enim à Græcis διακρίδιον, à Latinis vero, modo Diacrydium, modo Diagrydium, modo vero Diadagrydium. Iam vero Scammonia, ex qua puluis noſter conficitur, ſulphuris fumo accommodatur hunc in modum. *Scammonij communis, & antiqua præparatio.*

Accipitur Scammonii electiſſimi certa quædam quantitas, eaque craſſiuſcule trita, ſuper chartam exugentem appellatam, extenditur: mox ſulphure ſuper ignitas prunas iniecto, ſuper fumum, qui ex ſulphure attollitur, charta iam dicta eo vſque detinetur, quouſque Scammonium liquari, & chartæ adhærere incipiat; nam tunc ſtatim à fumo charta remouenda eſt; alias, ſi diutius ibi permaneret, vim ex toto amitteret. *Scammonij noſtra præparatio, & eius vires.*

At, ſi vt dictum eſt paretur, medicamentum redditur ſine odore, ac ſapore efficaciſſimum quidem ad bilem, cæteroſque calidos, ac tenues humores blande, placide & abſque caliditate, ac moleſtia (contra ac faciat Scammonium

communiter paratum) educendos, quemadmodum in fine Veris proxime præteriti, tota hac Æſtate, per Autumnum, & per Hyemem fœliciſſime in ſexcentis fere ægrotantibus ſum expertus.

Antimonij noſtra præparatio & eius vires.

Antimonium vero alia arte, & aliis ingeniis paratur, quam huc vſque paratum fuerit; nam Accipiuntur *Antimonij optimi pars vna*, verbi gratia, *vncia vna*; *ſalis vero nitri ſic nuncupati partes duæ*, verbi gratia, *vnciæ duæ*; *ſimul negligenter triturantur: mox in vaſe teſtaceo* (crucibulum vocant) *ſupra carbones ignitos collocato, ponuntur ad comburendum, ſeu vt dicunt, ad calcinandum. Sed notandum, ne talis calcinatio fiat igne admodum vehementi. Hoc facto, iterum tantundem ſalis nitri, ſcilicet ad vncias duas ponitur; & denuo comburuntur. Tertio denique rurſus tantundem ſalis nitri ſuperadditur, videlicet ad vncias duas, & comburuntur. Quoniam vero ſecunda, ac tertia vice difficulter admodum combuſtio, ſeu calcinatio ſequitur; ea propter, vt vis ignis quoquo verſus penetrare poßit, ferro, ſeu carbone ignito continuo res dictæ ſunt verſandæ, donec ex æquo vndequaque penitus combuſtæ ſint*; id, quod ex colore cognoſcitur, nam vel ſubalbæ, vel ſubflauæ redduntur; *& quod ſi ſuper ignitos carbones iterum ponantur, non amplius crepitum, vel fumum emittunt. Inſuper idem Antimonii pondus, vel parum excedens, quod ante calcinationem acceptum fuerat, poſt calcinationem remanere debet.*

Antimonij bene præparati ſigna.

Hoc

Hoc pacto Antimonium paratum mutatur ſecundum ſubſtantiam; quia quæ vruntur, Galeno authore 5. *ſimpli.* 15. 3. *de temperamentis.* ſecundum ſubſtantiam (quicquid nonnulli dicant, vt poſtea videbimus) mutantur, & (quemadmodum *infra ſuo loco* demonſtrabimus) nullam adipiſcitur caliditatem; & *copioſe* quidem, ſed *iucunde*; non enim moleſtiam infert; *ſuauiter*, non enim prauo odore, non ſapore præditum eſt, corpus noſtrum à frigidis, & craſsis humoribus (veluti decem menſium ſpatioſum expertus) purgat ſine vlla fere virium iactura, non aliter, ac aurum omni admixtione liberum, ac purum abſque propriæ ſubſtantiæ imminutione eiuſdem Antimonii beneficio redditur: id, quod metallici, aurifices, & alii omnes, qui aurum tractant, in eo defæcando, mundando, & depurando benè norunt. Antimonium vero quomodocunque aliter paratum, efficacius quidem (negari non poteſt) vacuat, at quanta cum moleſtia, & quanto cum periculo, miſeri illi, qui tale medicamentum ſumpſerunt, quique hos miſeros viderunt, referre poſſunt.

Vſta ſecundum ſubſtantiam mutantur.

Aurum Antimonij ope ſine ſui diminutione defæcatur.

Antimonij aliter parati vires.

Quod vero ad Vini fæcem ſpectat; hæc vt fiat cremor, ſeu ſal, cum puluere noſtro permiſcendus, hac arte vti debemus. *Accipiantur ex Tartaro albo craſſo modo pulueriƶato, & multiplici aquarum ablutione repurgato, donec*

Vini fæx quomodo fiat cremor, ſeu ſal Tartari.

clariſsimum euadat, libræ quinque vel ſex: indantur in patinam terream vitreatam; inde aquam affundet claram fontanam, vt quinque aut ſex digitos materiam ſupernatet, & bulliant in vaſe per ſpatium duarum horarum: poſito dein vaſe in loco frigido in ſuperficie concreſcet cremor cryſtallinus, quem ſeparabis cum cochleari perforato: reiterata ſæpius eadem ebullitione, poſt materiæ refrigerationem ſemper cremor adimatur, qui in frigido coagulabitur, & fac, vt exiccetur in aere, & vtere.

Cremoris, ſeu ſalis Tartari vires.

Caret hoc quoque omni odore, ac fere omni ſapore, ita, vt medicamentum nulla ratione ingratum reddere valeat. Et quamuis eximia huius celeberrimi pulueris vis, & poteſtas in duobus duntaxat primis medicamentis verſetur; nihilo tamen minus, quia ex præcepto 2. *acut.* 11. *viij. catatop.* Hippocratis, & Galeni 3. *de iis quos, quando purgare oportet in fine. non ſolum non malum, ſed maxime vtile eſt, permiſcere cum medicamentis purgantibus, aliquid eorum, quæ aut boni odoris ſunt, ne ſola ſinceraque ipſorum virtus os ventris tangat, quod maxime tum neruoſum, tum ſenſile exiſtit; ſed aliqua ex parte retundatur; vel vt attenuare, & incidere valeant, vel vt craſſos humores ſecare, vel vt vias per quas educi debent, aperire, & patefacere poſſint:* hoc tertium medicamentum ſi non propter primam rationem, ſaltem propter alias huic pulueri addendum, ac permiſcendum eſt. Et recentiores omnes, qui de huiuſmodi cremoris, ſeu ſalis Tartari viribus pertractant, tales illi præciſe tribuunt virtutes, nimirum incidendi hu-

Cur Purgantibus alia medicamenta ſint peradmiſcenda.

mores craſſos,& tartareos, meatuſque obſtructos aperiendi.

Puluerem hunc omnes humani corporis ægritudines (dummodo à materia, copia, vel qualitate peccante excitentur) generatim profligare experimentis demonſtratur.

CAP. II.

DVo ſunt potiſſimum organa, ſeu inſtrumenta iudicandi; vel duo ſunt ea, ex quibus iudicandi materiam (vt ita dicam) petimus; vel duo ſunt argumenta κριτήρια à Græcis dicta, ad quæ reſpicientes iudicamus. Alterum eſt *ſenſus*, ſeu *experientia*, cui tantum tribuebat Epicurus, vt rationem omnem contemneret; & illa Medicorum ſecta, *de ſectis* 2. 3. *de loc. aff.* 2. qui empirice medicinam faciebant, iſtius Viri veſtigia ſequebantur; quia ſola experientia nitebantur, & cauſſas, & rationes, ac naturas rerum contemnebant.

Κριτήρια duo ſunt, Experientia, & Ratio. Epicurus, & Empirici experientia vtebantur.

Alterum eſt *ratio*; cui tantum Academicorum Princeps tribuebat, vt ſenſum, & experientiam parui faceret; quam opinionem Medici Methodici *de ſectis* 6. appellati tenuiſſe videntur, qui ſolum communitatibus quibuſdam vtebantur, & reliqua omnia negligebant.

Plato, & Methodici potius rationem ad mittebant.

Ariſtoteles, & Galenus vtrunque.

At vero nunquam ſatis laudati Ariſtoteles, & Galenus; vt neque rationem deſpiciendam, ſic neque ſenſum vnquam dimittendum eſſe, exiſtimarunt; immo Peripateticorum Princeps *Ariſtot. 8. Phyſ. partic. 22. 26. & 3. de generat. animal. cap. 10. pri. poſter.* 134. eo deuenit, vt ſcriptum reliquerit; relinquere ſenſum, & quærere rationem, imbecillitatem eſſe mentis. Quare vtrunq; accipiendum ac retinendũ eſſe fatentur; 1. *Method.* 3. & ſenſum ac rationem ſimul conferenda, comparandaque ſic eſſe; vt quando alter alteri in iudicanda alicuius rei veritate ad amuſſim, ad regulam, & examinate reſpondeat, & alter cum altera exæquetur, tunc veritatem, quæ, vt Democrito aliquando placuit, in profundiſſimas tenebras demerſa eſt, ex vmbris longe quam Cimmeriæ vnquam fuerit denſioribus, erutam, & in hanc ſplendidiſſimam lucem elatam, pro certo habendum ſit. Quamobrem (vt ad penſum redeamus) puluerem de quo loquimur, ſine venæ inciſione, vel alterius medicamenti, ſiue lenientis, ſiue ſoluentis vſu, humorales, vocatas ægritudines humores, qui illas excitant, blande per aluum educendo, & lenire, & finire; innumera, ac propemodum infinita teſtantur experimenta, partim ab Illuſtriſſimo Comite, partim ab aliis præſtantiſſimis Medicis Florentiæ, ac Piſis publice medicinam profitentibus, partim quoque à nobis ipſis experta, atque perſpecta.

Veritatem tunc nos habere, tenendũ eſt, quando experientiæ ratio conſentit.

Veritas in tenebris demerſa iacet ex Democr.

Puluerem auferre ægritudines humorales abſq; vena ſectione, & abſque vacuatione per medicamenta experimentis probatur.

Qui

Qui vero tali medicamento conualuerunt, adhuc ſunt inter viuos; poterit vnuſquiſque ex proprio ipſorum ore, vera ne, an falſa ſint, quæ diximus, accipere; vel ex eorundem chirographis, quæ tum apud Comitem ipſum, tum apud me fideliter ſeruantur, manifeſte, ac certo deprehendere. Præter modum enim, ne dicam, in infinitum creſceret opus, ſi vnumquemque ſingillatim attingere vellem, qui cum aliqua ex humoralibus affectionibus prius laboraſſet, mox ſine venæ ſectione, aut alterius medicamenti ſubductorii ingeſtione, iſtius pulueris auxilio *cito, ſuauiter, ac tuto* voti compos factus eſt. Illi vero, quibus alicuius artificii ſuſpicio dictorum teſtimoniorum fidem abrogat; accedant, & Perilluſtrem, atque admodum Reuerendum Paulum Troncium Canonicum Piſanum, I. V. D. Protonotarium Apoſtolicum, Virum integerrimum interrogent, & quodnam præſidii genus hac proxime præterita æſtate ipſum à febre acuta prauis comitata ſymptomatis integrum, & omnino liberum bidui ſpatio ſeruauerit? *Experimenta particularia.* 1.

Rurſus; & quod nam Eliſabeth matrem, Matronam honeſtiſſimam per æſtatem, & autumnum ter in febres delapſam, totidem ab iiſdem ſanauerit? Item, & quod confratres Clauorum Domini Noſtri IESV CHRISTI congregationis (cuius idem 2. 3.

Canonicus clauum tenet) toties à variis , & diuerſis ægritudinibus vindicauerit ? & quod
4. Venerabilem, & egregium Iacobum Borrium humanarum Eccleſiæ Metropolitanæ littera-
5. rum profeſſorem? Et quod non paucos eiuſdem Eccleſiæ Sacerdotes ? Ingrediantur iſti
6. minus creduli. D. Frigdiani Collegium, religioſiſſimos illos regulares congregationis D. Pauli Clericos ſciſcitentur, quot ex eis liberauerit, aut alios viderint in domibus priuatis huius eiuſdem auxilii auxilio liberatos ? Adeant
7. ant ſacras D. Ioannis, D. Pauli, D. Laurentii, D. Bernardi, & D. Dominici Abbatiſſas; ab eis petant, vtrum ne hoc ipſo anno per venæ ſectionem, vel per medicamenta ſubductoria, an potius per vacuationem tali puluere molitam ægritudines humorales, & ipſæ, & cœteræ ſorores, ac virgunculæ, cum ipſis inſtitutæ, & educatæ à ſeſe propulſauerint ? In
8. Almum Piſanum ſe conferant Gymnaſium, Perilluſtres, & Excellentiſſimos Iulium Cæſarem Bulengerium artium humanarum, Petrum Accoltum Ordinarium Iuris Pontificij, Thomam Dempſterum Ordinarium Pandectarum, Franciſcum de Schipſis Inſtitutionum Iuris Ciuilis Profeſſores alloquantur, nec non Clariſſimos Angelum Michaelem Saccum, & Fabritium Bartoletum Anatomicos Bononienſes, qui hoc anno in Amphitheatro Piſano ſumma cum

ipſo

ipſorum gloria, tum Audientium vtilitate viuam Anatomen Sereniſſimi Principis noſtri nutu adminiſtrarunt; hi enim de pulueris præſtantia certiores facti, admirati, puluerem vna cum præparationis, & vſus methodo ſecum, quaſi theſaurum quoddam aureum Bononiam perferre voluerunt; illos vero vno, eoque pleno ore reſpondentes audient; iſtius admirandi præſidii vim, & efficaciam, & in ſemetipſis, & in domeſticis ſuis eſſe pluries expertos, idque nunquam ſatis ſuſpicere. Conſulant vigilantiſſimos Collegii, & Ducalis, & Ferdinandi Moderatores, eos quæſo rogent; & quo Medicamenti genere CORNACCHINVS Ordinarius vtriuſque Collegii Medicus in alumnis ſuis ea fœlicitate, qua ipſi viderunt, vacuandis paſſim vtatur? vnanimes proculdubio reſpondentes percipiēt, nullo alio, quam ſuo puluere. 9.

Non dico, vt Illuſtriſſimum Comitem interrogent, quonam medicamento in fine veris præteriti (quemadmodum ab initio monuimus) ad morbum lateralem depellendum vſus fuerit; neque vt ab eodem petant, quod nam pariter auxilium hac hyeme adhibuerit, vt ſe à fluxu dyſenterico, & à febribus, quæ talem fluxum ſecutæ ſunt, liberaret; nam certo ſcio bonos hoſce viros reſponſuros, Comitem ita fateri, quod res agitur ſua, & honor eius in diſcrimen adducitur; Quare tranſeat hoc. At quæſo Viros Illuſtriſſimos D. Stephani Equites, ac ſtrenuos Duces, Octauium Barbolanium ex Montis Acuti

Comitibus, Petrum Capponinm Equeſtris militiæ Piſanæ Præfectum, & Marcum Barbauarium Generalem Naualis Piſani Prouiſorem audiant; ipſi enim viui, ac præſentes teſtes adfuerunt, & vera ne, an falſa hæc, quæ dicuntur, ſint, renunciare poſſunt. Immo idem Prouiſor, cum æſtate præterita tertiana febre grauiter laboraret, hoc puluere ſemel accepto; ſuo, Adſtantium, ac Nobilium turbæ ſtupore, ſanus factus eſt; & Comitem etiam, atque etiam rogauit, vt pulueris propria manu præparati ſibi copiam faceret; & ſimul efflagitauit me, vt methodum præſcriberem pro recto illius vſu: & hæc omnia Mediolanum tranſmiſit ad Ludouicum Fratrem Ordinarium Metropolitanæ Mediolanenſis Eccleſiæ Canonicum, nec non Cancellariũ Archiepiſcopalem quartana laborantem curandum; & Deus Optimus Maximus (quæ ſua eſt benignitas, & clementia) ſuis votis, atque optatis, vt ſpero occurret. Sed miſſa iſthæc faciamus, & cauſas potius perquiramus, propter quas puluerem exhibitum ſuo munere interdum fungi non videamus.

Puluis cur ſemel exhibitus non ſemper munere ſuo fungatur.

Si igitur quandoque contingat, vt ſemel exhibitus puluis non ea præſtet, quæ dicta ſunt; is ad memoriam reuocare debet, quæ Galenus 2. *de rat. vict. in morb. acut. commen.* 11. obſignauerit, & nos *paullo infra* ſubiungemus. Neque ob id Medicus cordatus animo cadere debet; propterea quod, vel puluis plene, & perfecte ſuo munere functus eſt (& tunc nil aliud ſolli-

citu

cite tentandum erit; nam *quæ iudicantur, & iudicata ſunt integre, neque mouere, neque nouare aliquid, ſed ſinere,)* Hippocrat. 1. *aphoriſm.* 20. vel diminute, & ſimul cum dolore, atque torminibus; & tunc vel clyſtere aliquo defectui ſupplendum eſt; vel iterum in maiori Doſi eundem nobis exhibendum: quemadmodum cuidam acuta febre laboranti contigit, cui cum, neſcio, quis Medicus puluerem in minori quantitate dediſſet, quam natura illius exquireret, humores in illius corpore non ſine moleſtia fuerunt agitati; vnde febres adauctæ, ſitis, inquietudo, vigiliæ, & huiuſmodi alia ſymptomata: ſed clyſtere iniecto, & cum conferentia, ac tolerantia reddito, pulnereque iterum noſtro conſilio in maiori quantitate aſſumpto; cuncta (Deo fauente Maximo) ſedata fuerunt; vel quia cum in maiori quantitate puluis exhibitus fuerit, quam patientis natura expoſtulet, vacuatio ſupra modum ſequitur: ex quo, & laſſitudo, ſitis, diarrhæa, dyſenteria, & febricula excitatur. Tunc Auicenna Authore *l.* 4. *f.* 1. *tr.* 1. *cap.* 26. confert refectio per ea, quæ multum nutriunt, ac facile concoquuntur, quæ etiam refrigerent, adſtringantque; ſomnus quoque iniungendus, & quies; cor inſuper, hepar, & ventriculus roborandus; & denique fluxus ſiſtendus. Vtcunque tamen ſit; ſi *experientiæ* ſtandum eſt, 1. *aphoriſmor.* 2. & 23. veluti *procul omni dubio ſtandum*, præſertim

Vacuationis ſuperfluæ ex medicamento ſymptomata.

Curatio.

Purgatio bene, vel

male ſit ad miniſtrata, ex experientia conijciendum.

Purgantia medicamẽta per experientiam ſunt inuenta.

ſertim vero in purgatione, quemadmodum Hippocrates 4. *aphoriſm.*2. innuit, & potiſſimum in ea, quæ per medicamenta purgantia præſtatur; hæc enim Galeno authore *Secundo acutorum* III. *& in libris de ſimplic. medic. facult.* per experientiam inuenta ſunt, nō demonſtratione aliqua; poſteà igitur quã, qui puluere ſeruatis omnib. ſeruandis vſi fuerunt, omnes beneficium receperunt, nullus fere noxam; conſtat medicamentum hoc ad quaslibet ægritudines à copia, vel mala qualitate humorum factas profligandas ſaluberrimum eſſe.

APPENDIX AD CAPVT ANTE-CEDENS:

VBI PARTICVLARIBVS NONNVLLIS HISTORIIS, quaſi exemplis demonſtratur, quas præciſe ægritudines humorales, & qua fœlicitate puluis propoſitus aſſumptus, ſanauerit.

QVando ſuperioribus diebus Florentiæ morabar, nonnulli, ad quorum manus hæ noſtræ lucubrationes peruenerunt, cum antecedens caput perlegiſſent; in quo experimentis demonſtratur, puluerem, de quo eſt ſermo, omnes humani corporis ægritudines humorales generatim profligare; me conuenerunt, ſimulque cupiditatem, quam mente, ac ſenſu conceperant, eam voce pura, & integra mihi aperte ſignificarunt; præter generalia illa experimenta, peculiaria aliquot ſeſe libenter viſuros, in quibus tota ægritudinis, & curationis ſeries

Particulares ægrotãtium hoc puluere ſanatorum hiſtorias cur Author addiderit.

ſeries ſingillatim explicaretur ; ad hoc, vt non modo quanta in huiuſmodi præſidio vis inſit, & poteſtas, ipſis innoteſcat; verum etiam vtendi modus, tempus, & alia id genus.

Opus abſque hiſtoriis legi poteſt.

Horum igitur authoritate, nutu, atque conſilio varios ęgritudinum humoralium caſus ſubiungere non grauabor: qui vero propoſitas perpeſſi ſunt affectiones, adhuc viuunt, & ſpirant; poterit vnuſquiſque de iis quærere, vera ne, an falſa ſint, quæ conſcribemus. Si cui vero tempus; & ſpatium datum non eſt, quominus hæc perlegere poſſit: hiſtoriis prætermiſſis, ad caput Tertium pertranſeat; quandoquidem experimenta generatim iam *ſupra* allata, ſatis certum (vt opinor) integritatis, & fidei teſtimonium dederunt.

Aegrotus primus.

Menſtruorum ſuppreſſio, Alui tumor, ac tenſio, & inchoata

AVguſtini Gymnaſii Piſani apparitoris filiæ virgini, annorum circiter decem ſeptem, habitus mollis, & candidi, coloris ruffi; iam per decem menſes purgationes ab vtero defecerant: in ipſo autem circuitus tempore ſanguis è naribus fluebat: & ab vtero fluxio muliebris aſſidue manabat. Ex quo roſeum amiſit colorem; facies ſubtumida facta eſt; aluus intumuit cum duritie; ſcalas aſcendere non poterat; ac demum ex cachexia in hydropem præceps ruebat. A duobus Medicis à principio variis, & diuerſis tam pharmaceuticis, quam chirurgicis præſidiis:

diis tractata fuit, at vani ſemper fuerunt ipſorum conatus. Quapropter ſub præteriti Menſis Auguſti finem parentis precibus permotus illius curationem ſuſcepi: & conuenienti victus ratione imperata; leuiter præparantia, occaſione bidui ſpatio arrepta; nonnulla illi exhibui; mox vero Comitis Puluerem. Certe dici non poteſt, quanta cum conferentia, ac tolerantia per ſuperiora, & inferiora vitioſorum excrementorum omnis generis copia excreta fuerit. Inde aptis, & accommodatis ſyrupis humores parare, & vias paullatim aperire cæpimus. Vix primum aſſumpſerat Syrupum, cum de alui dolore conqueſta eſt: demiſſo autem altero ſyrupo (quis crederet?) menſtrua, ſed varii coloris copioſe, ac diu fluere cœperunt. Aluus interea paullatim detumeſcere, ac molleſcere læti videbamus: vetus præterea forma, ſolita venuſtas, elegans gratia, & floridus, ac roſeus faciei color, ad priſtinum ſtatum rediere. Aluus ſponte large fluere cœpit, & ſana Deo dante ex toto facta eſt. *hydrops talipuluere tolluntur.*

Aegrotus ſecundus, ac tertius.

DOmina Margarita Iachinia, quæ Puellam iam decimeſtrem oblactabat; annorum ſupra triginta, habitus gracilis, temperationis ad Melancholicam, ſimplici tertiana ab initio correpta fuit: cumque nullum ſibi præſidii ge-

Tertianæ duæ, & vna tolliuntur hoc puluere.

dij genus adhibendum curaret, poſt tertiam acceſſionem, quinta ſcilicet ipſa die, ex vnica tertiana duæ factæ fuerunt; filiolam vero ſimplex inuaſit tertiana. Mater de capitis conquerebatur dolore, ſitiebat, lingua ſicca, ſubnigra, aſpera; anxioſa, nauſeabunda; parum dormiebat; vrinæ coloratæ. Septima ego vocatus in febris declinatione clyſterem communem. (Aluus enim ſtiptica erat) inieci; conuenientem victus rationem inſtitui, iuſcula alterata. Octaua in febris acceſſione puluerem dedi, qui contulit, & facile tulit; febris namque, & cætera omnia mitiora reddita fuerunt. Nona, & Decima eadem præſtabantur. Vrinæ bonæ, & ipſa celebrata tertia per puluerem purgatione, filiola vero ſecunda, iudicatæ fuerunt.

Aegrotus quartus.

Cholera, cardialgia, nauſea, inappetentia, vigilia, ſitis, & anxietas hoc

ADmodum Reuerenda Mater Soror Victoria Monialium Diui Ioannis Hieroſolymitani Abbatiſſa, annorum quinquaginta ſeptem, habitus boni, temperationis ad Sanguineam; iam elapſo Septembri menſe, acutiſſima (ſic enim ab Alexandro *l.7.cap.*16. vocatur) illa fuit affectione correpta, quam Græci, Gal.2.*meth.*2. & Latini elegantiores Choleram dicunt, Barbari *vt Gradius & alij*. vero cum Hippocrate, 7.*epid.*81. Cholericam, ſiue Choliricam paſſionem, non quidem arida, ſeu ſicca, 4.*acut.*103. ſed humida, poſtea quam per os, & per aluum acrem excernebat

nebat materiam, 4.*acut.* 103. *in introduct. ſeu medico.* 13. 3. *aphor.* 30. 3. *de ſympt. cauſis c.* 2. 3. *de nat. fac.* 13. cum cardialgia, nauſea, inappetentia, immo potius cuiuslibet cibi abominatione; non dormiebat, erat anxia, ſitibunda. Sexta die, (non prius, propterea quod ſacræ illæ Virgines huius Reuerendæ morem optime tenentes, quod nullum medicamenti genus aſſumere poſſet) me accerſiri iubent. Ego ſtatim illud curationis adhibui genus, quod Galenus, 6.6.*epid. commento* 5. 12.*meth. in fine.* non ſemel perſcripſit, & ſimul pulverem hunc exhibui, qui magnam humorum crudorum (hos enim in Cholera partem quoque habere, Aetius, non ignobilis Auctor, teſtis eſt locupletiſſimus) & acidorum; qui proinde mordendi vi præditi ſunt, copiam per vomitum eduxit; Sed multo maiorem, & pituitoſorum, ac bilioſorum valde fœtidorum per inferiora. Ex quo ſeptima die circa ſtomachum meliuſcule ſe habere, aliquid aſſumere, ac retinere, & modicè, placidéque dormire cœpit. Interim octaua, nona, ac decima, illa præſidia intrinſecus, & extrinſecus adhibebantur, quæ ab Auctoribus præſcribuntur, eaque nunc memorare non eſt neceſſe. Vndecima eundem puluerem iterum exhibuimus, qui contulit, facile tulit. Iudicata eſt.

puluere ſedantur.

Aegrotus quintus, ac ſextus.

DOmina Camilla, Bartholomæi, quæ in Charitatis

ritatis Domo degit, annorum circiter vigintiſeptem, habitus gracilis, temperationis ad bilioſam; continuo ſine febre delirio correpta fuit, modo cum furore, modo cum timore, ac triſtitia; nunquam dormiebat, verba multa, riſus, fletus, cantus; Puluis iſte à principio datus, munere ſuo functus eſt, venam ſecauimus, ſed quia ſanguinem flauum, ac tenuem fluere vidimus, ſtatim ſuppreſſus fuit. Capiti extrinſecus Oxirrhodinum, & Embrocationes Soporiferæ; Intrinſecus vero ſoporifera itidem inſtituta fuerunt.

Delirium ſine febre.

Cumque fieri nullo modo poſſet, vt aliquod aſſumeret Pharmacum; iterum pulnerem in ferculo (quemadmodum Galenus 13. *meth. c.* 11. 14. 15. 16. *Hippocrat. l. de alimento.* ſua quoque medicamenta exhibebat) dedimus: mox è vena frontis recta ſanguinem hauſimus, & poſt aures, hyrudines applicauimus. Ipſa paullatim reſipiſcere cœpit.

Hanc eandem curationis normam præſcripſimus cuidam iuueni Butenſi, Sebaſtiano nomine. Et curatio eundem optabilem habuit exitum.

Aegrotus ſeptimus, octauus, ac nonus.

7. EXcellentiſſimi I.C. Piſani D. Franciſci de Schipſis Sorores Virgines, habitus boni, tē-
8. perationis ſanguineæ, altera annos nata erat decem ſeptem, altera vero decem octo; vtraque

eadem

eadem die decubuit ob febrem, cum capitis, ventriculi, ac renum dolore, inapperentia. Vrinæ erant craſſæ, & coloratæ. In diei quintæ fine vocatus Clyſterem communem iniiciendum curaui, conuenientem victus rationem inſtitui, pulueremque ſeptima die in ipſomet paroxyſmo dedi: Qui adeo belle munere ſuo functus eſt, vt ſub illius diei veſperum, ambas conſueto cultu ac veſtitu exornatas rectas obambulantes domi conuenerim.

Tertianarum curatio per puluerem hunc.

Nuperrime vero Domina Alexandra earum mater, fœmina lectiſſima, cum ſimplici laboraret tertiana, quinta irruente, & inuadente acceſſione, puluere deuorato, corporeque blande exonerato, febrem non amplius vidit. 9.

Aegrotus decimus.

RODULPHO Rodulphio Aurifici, annorum viginti duo, habitus boni, temperationis ad ſanguineam, poſt itinera, & alios in ſex rebus non naturalibus appellatis, errores, dexter teſtis intumuit cum dolore, & abſceſſus poſt aures apparuerunt; Ad ſummam decumbere coactus eſt, quotidie enim eum febris inuadebat cum frigore, & horrore, erat ſitibundus, cum capitis dolore, nares merum ſtillabant, Hypochondrii dextri tẽſio, ab aluo ſtercoracea multa ſponte prodibant, vrinæ coloratæ. Quinta die puluerem aſſumpſit, qui contulit, facile tulit,

 dormiuit,

dormiuit,ſudauit,vrinæ meliores,cætera omnia mitiora facta fuerunt.Sexta ſudor,diarrhœaque bilioſa ſequebatur;bene ſe ad ſomnum,&ad oblata habebat;vrinæ quoque meliores, at depoſitæ conturbabantur.Septima dictis deiectionibus iudicatus eſt.

Aegrotus vndecimus,& duodecimus.

GEneua,& Raphael Baptiſtinius, hic annorum decem,& octo; illa vero circiter quinquaginta, habitus boni, temperationis ſanguineæ;ab Iſchiadico dolore miſere diuexabantur, & vix ſe mouere poterant;ſed puluere accepto, aliis non neglectis præſidiis, breui ad conſueta munera obeunda rediere.

Iſchiadici dolores puluere hoc mitigantur.

Aegrotus decimustertius.

ILluſtris Annibal Primius Patritius Piſanus, annorum ſupra ſexaginta, habitus pinguis, temperationis pituitoſæ ad ſanguineam, doloribus arthriticis pluries præſenti anno excruciatus eſt;Sed menſe Decembri in lecto iacebat, & vix ſe mouere poterat;poſt multum autem temporis quadam die in Aurora puluerem noſtrum aſſumpſit, & ea ipſa die è lecto ſurgere,& recta baculo innixus obambulare cœpit.

Arthritici dolores leuantur.

Hic idem nobilis,& optimus vir teſtari poteſt, quam grauiter,& acute filiola ipſius vnica,amores,&

res,& delitiæ eius, quæ vix biennium exceſſerat, æſtate præterita ruri ægrotaret, nil aſſumebat, non dormiebat, faſtidioſa febris erat continua, vires omnes ferè deperditæ; ad ſummam adducta erat in maximum periculum, & extremum pene diſcrimen. Quis vnquam venam illi ſecaſſet? Quis vnquam Pharmacum oblatum, vt deglutiret, ei perſuadere poſſet? At bis clanculum puluere deuorato, ſuoque munere placide perfuncto, iudicata eſt. *Febris acuta extinguitur hoc puluere.*

Aegrotus decimusquartus, decimusquintus, decimusſextus, & decimusſeptimus.

PVluerem hunc tum aliis humoralibus febribus, tum potiſſimum quartanis (quæ quo magis medicamentis tractantur, eo magis exacerbari compertum eſt, *lib. de præcognitione ad Poſthum. c. 2. & 3. 1. ad Glauc. 11.*) finem imponere, quatuor ſequentes hiſtoriæ teſtes, nuntiæ ac luces, ſempiternæ veritatis erunt. *Quartanæ multæ finiuntur.*

Frater Paulus de Franchis Piſtorienſis Capuccinus Concionator non ignobilis, annorum circiter quadraginta quinque, habitus mediocris, temperationis ſanguineæ ad Melancholicam; iam per tredecim Menſes Quartanam pertulerat: vbi autem ad ipſius aures peruenit iſtius pulueris fama, me ſtatim conuenit, vtque talis medicamenti ſchedulam, atq; ordinem illi præ- 14.

 ſcriberem,

ſcriberem, me vehementer etiam, atque etiam rogare cœpit; quibus acceptis; puluerem in prima ſequentis febris acceſſione deuorauit: qui cum in minori, quam illius natura exigeret, quantitate exhibitus fuiſſet; ab aluo nihil quidem eduxit; non tamen vllam ipſi moleſtiam intulit. Verum cum in alterius ſequentis febris acceſſione eundem puluerem ea doſi, qua decebat, accepiſſet, aluus cum conferentia; ac tolerantia mota eſt; neque amplius Quartanam expertus eſt.

15. Ioannes Baptiſta Accoltus, annorum decemnouem, habitus mediocris, temperationis ad melancholicam; in eandem incidit febrem: & parum habita victus, & medicamentorum ratione, ſeu cura, ex vnica, duæ factæ ſunt. Quapropter Excellentiſſimus illius patruus conſilio quidem proprio, maxime (vires enim iſtius pulueris optime tenebat,) ſed me auctore puluerem nepoti in maioris febris acceſſione exhibuit. Ea die multa per aluum abſque moleſtia, cum conferentia educta fuerunt. Sequenti die (qua minoris quartanæ acceſſio futura erat) puluerem iterato dare decreueramus; at quia præcedentis diei vacuatio adhuc perſeuerabat; à pulueris exhibitione abſtinendum duximus, in futuram, quam expectabamus, maiorē exacerbationem reſeruantes. Sed nunquam poſtea febris comparuit; & ipſe conualuit, Piſiſque ceſſit, Florentiamque ſe contulit; vbi cum non paucos committeret errores; quas iam per menſem amiſerat

amiſerat febres, iterum adinuenit. Quod vbi præſtantiſſimus illius Patruus ſenſiſſet; pulueris præſidio denuo pluries vſurpato, febrem extur. bauit, & expulit.

Magiſtrum Sebaſtianum Xenodochii Piſani chirurgum, annorum circiter vigintiduo, habitus gracilis temperationis ad bilioſam, eadem febris inuaſit, ac integro menſe cum dimidio ipſum deturbauit. Cumque quodam die id mihi ſignificaſſet; petii ab eo, cur puluere noſtro non vteretur? Reſpondit, ſe ignorare doſim, tempus, modum, & cœtera in illius vſu ſeruanda; Hæc illi cum aperuiſſem; ſemel tantum illo hauſto, ſanus, Immortales Deo Optimo Maximo gratias egit. 16.

Poſtremo circa hyemis proximè præteritæ finem, Reuerendus Dominus Andreas Ringherius Sacerdotalis Diui Stephani Æques, nec non Sancti Ægidii parochus, annorum ſupra quinquaginta, habitus gracilis temperationis Melancholicæ, hac eadem febre affectus, poſt quartam acceſſionem puluere noſtro vti cœpit: ex cuius vſu ſingula quaque febre, febres ipſas minui manifeſto deprehendebat; quandoquidem minus perdurabant, & minus eum affligebant. Vix quinquies puluerem ſumpſit, & ex toto febres diſceſſerunt. 17.

Aegrotus decimusoctauus, decimusnonus, vigeſimus, vigeſimusprimus, vigeſimusſecundus, & vigeſimustertius.

HOc ipſo anno Piſis per totam vrbem variolæ longe atque late paſſim vagatæ ſunt, & adhuc vagantur. Et profecto non pauci iugulati ſunt, multi ſua ſponte ſanati, plures auxiliis ab Auctoribus pro tali affectu propulſando propoſitis, (quibus & nos nonnullos etiam ſeruauimus) liberati. Verum enimuero cum quinque præ cœteris in maximum periculum, & in extremum pene vitæ diſcrimen adductos conſpexiſſemus, quibus neque ſolita præſidia magnum quiddam afferebant, neque remediis magnis (nimirum ſanguinis miſſioni, & propter ætatem, 11. *method.* 14. 15. *de curand. ration. per ſang.* 13. 4. *de valet. tu.* 4. 2. *catatop.* 1. *Auic. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 20. & vomitum, 1. *ad Glauc.* 14. diarrhæam, & vermium copiam, & humores crudos, & vitiatos in primis viis, 4. *de valet. tu.* 5. *de curand. ration. per ſang.* locus daretur; neque pharmaci potione, quod propter ætatem, cum rationis ſenſu carerent, ad ſumendum perſuaderi non poſſunt; tum propter vomitum, vel alui fluxum, & alia huius generis: nos puluere dato, voti compotes facti ſumus, quemadmodum inter cœtera exempla, quæ ſequuntur perſpicue demonſtrant.

Variola hoc puluere curata

18. Vrſulam Magiſtri Nicolai Aurificis filiolam quinquennẽ febris cum alui fluxu, inappetẽtia, vomitu

vomitu, ſiti, & aliis ſymptomatis inuaſit: Tertia puluerem aſſumpſit, qui cum conferentia, ac tolerantia multa, eaque praua eduxit excrementa cum lumbricis pluribus. Ex quo Aluus ad ſtatum naturalem redacta eſt, ſymptomata mitigata, & Variolæ poſtea feliciter, ac placide apparuerunt, & ad exitum ſalubrem deductæ.

Domini Pompilij Tripallii Pharmacopolæ 19.
puellus, biennis, febri cum delirio correptus eſt, inſcius in lecto minxit, ſitibundus, peſſime ad oblata, clyſterulus elués, ac dulcis inditus, contulit. Secunda puluerem accepit, ex cuius vſu corpus à multis vitiatis humoribus non ſine vermibus expurgatum fuit. Tertia variolæ erumpere cœperunt, cæteris ritè ſubſecutis.

Dominici frumentarij filiolus quinquennis
in febrem cum vomitu aſſiduo incidit; ita, vt 20.
deuorata omnia ſtatim reiiceret vna cum excrementis quibuſdam ſubnigris. Tertia puluere ſumpto, paullatim per inferiora tot vermes excreuit, cum aliis vitiatis excrementis, vt matulæ dimidium caperent. Variolæ poſtea ſecutæ ſunt cum ſalubritate.

Domini Franciſci Cannauoti vallorum, &
foſſarum (ſic enim dicunt) cancellarij filij tres 21. 22. 23.
febricitantes, ante quam variolæ effloreſcerent, puluerem ſumpſerunt; cuius ope vermes non pauci cum conferentia, ac tolerantia ſimul cum vitiatis humoribus excreti fuerunt. Coſmo vero natu minori, quod peſſime omnium tractaretur, puluis iterum datus alius inſuper eduxit

vermes, eumque fera ſuperueniſſent ſymptomata, & peticulæ etiam ſimul cũ variolis appareret,oleo MagniDucis aduerſus venena deuorato,noui vermes educti fuerunt; Ex quo ſymptomata mitiora, ipſe vero meliuſcule ita ſe habere cœpit, vt tandem præter ſpem conualuerit.

Aegrotus vigeſimuſquartus.

Pleuritides puluere hoc terminatur.

IAcobus Iuliani Caſtaneoli viri optimi filiolus,annorum ſex, habitus mollis, & candidi; in lateralem incidit morbum, vix reſpirare poterat,de continuo, eoque pungenti circa ſiniſtrum latus dolore conquerebatur; tuſſis erat aſſidua, ſic febris; pulſus paruus, debilis,durus, & inæqualis, vrinæ crudæ. Secunda clyſterculum inieci; fotum loco dolenti adhibui;& conuenientem victus rationem inſtitui. Tertia lateris dolor circa iugulum erat ingens, maxima erat ſpirandi difficultas, febris etiam valde acuta: at cum tuſſi ſputum facile reddidit coloratum, & vrinæ non malæ; ſudauit per totum, dormiuit. Quarta puluis datus, pauca eduxit: at clyſterculi ope multa, fœtidaque reddita fuerunt. Sputum copioſe cum facili tuſſi reiiciebat. Quinta parum dormiuit, clyſter fœtidiſſima eduxit. Sexta omnia mitiora, & ab aluo ſpõte ſtercoracea prodibant. Septima copioſe ſudauit per totum. Iudicatus eſt.

Aegro-

Aegrotus vigeſimus quintus.

GInum Buonamicum Pratenſem almi Collegii Ferdinandi Alumnum, annorum viginti, habitus gracilis, temperationis bilioſæ ad ſanguineam; duplex inuaſit Tertiana notha; vrinæ erant admodum coloratæ, & craſſæ. In tertia acceſſione puluerem accepit, qui quanta cum conferentia, ac tolerantia ſuo munere functus fuerit, æger ipſe ore proprio confitebatur, & familiares omnes, quotidianique illius conuictores vna mecum viderunt; vrinæ non adeo craſſæ, neque adeo coloratæ, dormiuit. Quarta vix febrem percepit. Puluerem iterum aſſumpſit; qui pariter contulit, facile tulit. Quinta friguit, incaluit; puluis tertio datus, eum perfectè iudicauit.

Tertiana notha duplicis curatio per puluerem.

Poſſem & innumeras alias referre hiſtorias; ſed iis; qui oculis rectis res intuentur, quas in medium adduximus, ſatis eſſe poterunt: ij vero, qui oculis præditi ſunt peruerſiſſimis, non modo his contenti erunt, ſed neque eas videre, aut audire apertis, atque integris & oculis, & auribus poterunt. At eos mittamus; ad memoriam reuocantes illud Ariſtotelis dictum, 1. *periermen. cap. 6. circa medium, non propter noſtrum affirmare, vel negare rem eſſe, vel non eſſe*: iam vero rem (quemadmodum dicimus) ita ſe habere, hiſtoriæ nuper allatæ palam prædicant.

Eun-

Eundem puluerem eaſdem ægritudines generatim depellere, rationibus comprobatur, ſimulque oſtenditur, vacuationem per ipſum factam, illam non parum ſuperare, quæ, vel per venæ ſectionem, vel per cætera medicamenta ſubductoria præſtatur.

CAP. III.

Præcedentis capitis cũ præſenti nexus.
Puluerem facere ad ægritudines humorales pellendas, rationibus probatur.
Prima ratio.

Aegritudines à copia, vel mala humorum qualitate factas, puluerem hunc ſua tuta, cita, & iucunda vacuatione tollere, ſatis ſuperque (niſi ego fallor) experimentis demonſtrauimus in præcedenti capite. Age nunc videamus, vtrum rationes quoque hoc idem confirment, nec ne. Sit igitur prima ratio.

Contraria contrariis curari.

Omnibus malis (hoc eſt, rebus, quæ nobis præter naturam inſunt) obiectu contrariorum occurrendum eſſe, apud omnes (etiam ſi primis, vt dicitur labijs, medicinam guſtauerint) eſt in confeſſo; & Medicorum omnium parens Hippocrates 2. *aphor.* 22. non modo id ioconice, verum etiam in *veſtibulo ſecundi de natura human.* Attice teſtatus eſt; & Galenus vtrobiq; in commentariis ſuis *præſertim ſecundo de natura human. in princ.* ſententiam hanc pro axiomate recepit: ita vt in re tam clara diutius morari turpe ſit. Iam vero, quia mala, quæ nobis accidunt, vel ſunt

Præter naturam tria

cauſſæ

cauſſæ, vel morbi, vel ſymptomata; 10. *de differ. ſympt. c. 2. & 7. 3. meth. 1. 10. meth. 1. 11. meth. 11. & 13. 12. meth. 1. & 2. de conſtit. art. med. 12. 1. ad Glau. 14.* cauſſis primum, deinde ipſis 3. *meth. 1. 4. meth. 1. & 3.* morbis per ſe, & primo, nonnunquam etiam 3. *meth. 1. 3 de art. medic. 99. 1. ad Glau. 1. ſect. 2.* ſymptomatis contraria ſunt adhibenda. Verum curatio legitima à ſublatione cauſſæ incipere debet; nam Hippocrates 4. *epidemion* ſcriptum reliquit; *ad cauſſam deuenire oportet, cauſſæque principium*, Et Galen. *in allegatis* inquit commentariis, *ſæpenumero vna cum ipſis & morbi, qui ab ipſis fiunt, deſtruũtur.* Cũ igitur duæ ſint ex toto internæ morborũ caſſuæ, repletio nimirum, & vacuatio teſte Hippoc. & Gale. *locis citatis*, & etiã *alibi*, vt quando in aphoriſmis ſcripſit; *ſi menſtrua 5. aph. 57. plura fiant, morbi accidunt, & ſi non fiant, morbi ex vtero contingunt*; & rurſus, *conuulſio fit, 9. aph. 39. 3. de loc. affect. c. 6. vel à repletione, vel ab inanitione*: cui etiam videtur aſſentiri, quod *libro de arte*, medicinam definiens dixit Hippocrates; *medicinam eſſe adiectionem, & ablationem.* Nos dimiſſa vacuatione, vtpote quæ à puluere noſtro auxilium non expectet; dicimus pro curandis morbis à repletione obortis, nullum poſſe nos ſalubrius, præſtantius, & efficacius præſidium adhibere, & quod tuto, cito, & iucunde id præſtet, quod optamus, quam ſit puluis noſter: etenim ſi aliquis venæ ſectionem extollere velit, quòd cito vacuationem præſtet; vere quidem, ſed ſtatim illi obiiciam innumeras illas cõtra indicationes, quas

ſunt in nobis.

Contraria quo ordine cauſſis, morbis, & ſymptomatis adhibenda ſint.

Cauſſæ internæ morborum duæ

Medicina eſt adiectio, & ablatio.

Puluis in morbis ab euacuatione factis locum nõ habet.

Sed bene in iis, qui à repletione, & quomodo.

Pulueris vacuatio ſuperat vacuationem per venæ ſectionem.

quas *in præfatione* generatim innuimus, & in *fine quinti capitis* ſpeciatim afferemus: quæ quidem ſunt in cauſſa, vt, vel hoc præſidium multoties adhiberi nequeat, vel non ita tuto, vt mirandum non ſit, ſi Galenus 4. *de valet. tuend. cap.* 4. propter timiditatem, vel ætatem, vel propter alias cauſſas permittat, vt à venæ ſectione abſtineamus, & eius loco purgatione vtamur, tanquam præſidium ſalubre, quodue illius vſum ſupplere poſſit. Neque ſit, qui dicat Hippocratem *locis citatis nempe* 2. *aph.* 22. per repletionem intelligere plethoram, quæ (nullo non conſentiente authore) per venæ ſectionem per ſe, & immediate tollitur; nã græcè habetur πλησμονὴ, & Galenus in commento interpretatur, tali voce Hippocratem voluiſſe non ſolum plethoram, verum etiam cacochymiam. Et, ſi quis rurſus inſtet, venæ ſectionem magis è directo plethoram demere, quam purgationem per puluerem. Ego ſtatim huic obiiciam ex Galeno 9. *Meth.* 11. 2. *aph.* 17. ſanguinem bifariam peccare, & vitiari; vel ſcilicet, quia multitudine creuit; vel, quia propriam qualitatem ad vnguem non ſeruet: & Galenus quidem affirmat, neque nos id negamus, pro tollendo primo ſanguinis vitio venæ ſectionem è directo, primo, & per ſe conuenire. Neque tamen quis ob id inferre debet; ergo in tali ſanguinis vitio purgationem nullum habere poſſe locum: ſi quidem cum (Galeno authore *de plenitudine cap.* 10.) *fieri nequaquam poſſit vt adeo ſincerus in venis reperiatur ſanguis, quin illi aliquid*

Pulueris vacuatio venæ ſectionis vicem ſupplere poteſt.

Plethora venæ ſectione tollitur.

πλησμονὴ quid ſit apud Hippocratem.

Sanguis bifariam vitiatur.

Eius vitia quomodo curentur.

Sanguis in venis nunquam ſincerus.

quid, aut bilis, aut pituitæ, aut ſeroſi humoris permixtum ſit; conſequenter quoque fatendum eſt, in huiuſmodi etiam vitio dari locum iis medicamentis (in quorum cenſu puluis noſter exiſtit,) quæ tales humores educendi vim habent. Sed redeat illuc, vnde noſtra deflexit, & aberrauit oratio. Verum in altero ſanguinis vitio (cacochymia nimirum dicto) venę ſectio non conuenit è directo, nec primo, nec per ſe; ſed (vt idem Galenus inquit 9. *method.* 11. *de curandi ratione per ſanguinis miſſion.* 11.) reuulſionis, vel deriuationis gratia: quandoquidem teſte Hippocrat. 2. *aphor.* 8. 6. *aphoriſ.* 31. 47. ad tale ſanguinis vitium è directo, primo, & per ſe remouendum, purgatio requiritur, & per puluerem præſertim noſtrum, quemadmodum inferius (Deo dante) demonſtrabimus. Neque, ſi ſanguis putredinem, veluti fit in ſynochis putridis, concipiat, in quibus Galenus, 11. *meth.* 14. 15. & alii omnes (vno excepto Medicorum malleo Auerrhoe 7. *collig. c.* 8.) ſanguinem detrahunt, & vſq; ad animi deliquium, 1. *aphor.* 23. 11. *Meth. c.* 4. & cum fructu, & nos etiam non raro experti ſumus: nihilo tamen minus non ob id pulueris vſus improbãdus, reiiciendus, deteſtandus: propterea quod, ſi vera eſt ſententia Gal. quã pluribus in locis vt 2. *de differ. feb. cap.* 2. & 9. 2. *de criſib. c.* 6. 9. 12. ſcriptũ reliquit, *quando ſanguis putreſcit, pars eius ſubtilior, ac pinguior omnino in flauã cõuertitur bilem, craßior vero in atram*: vnde Medicus ex neceſ-

Puluerem habere locũ in plethora, demonſtratur.

In Cacochymia quomodo venæ ſectio, & quo modo purgatio conueniat.

In ſynochis putridis omnes (Auerroe excepto) ſanguinem mittunt vſque ad animi deliquium.

Sanguis quando putreſcit, in ques humores conuertatur.

neceſſitate cogitur medicamentum exhibere humores illos educendi vim habens, in quos ipſe ſanguis putreſcens, conuerſus eſt; tale autem noſter puluis exiſtit, vtpote qui beneficio Scammonij humorem bilioſum, Antimonii vero atribilarium educat. Huc accedit, quod quando ſanguinem detrahimus, illius vncias decem plus minus exire permittimus. Hoc ſtante; dico ego, in iſtis decem ſanguinis extracti vnciis, quot nam erunt humorum prauorum vnciæ? certe quatuor, aut quinque, vel ſeptem; nam reliquæ ſunt boni ſanguinis. At vero, ſi puluerem exhibeamus, multas humorum duntaxat peccantium libras exhauriemus. Sed iam ſatis ſuperque circa primam rationem digreſſi ſumus.

Puluis quos educat humores.

Purgatio per puluerem ſuperare vacuationem per venæ ſectionem.

Secunda ratio.

Altera, quam mox ſubiiciemus, nos vocat. Habet Galenus 4. de valet. tuen. *cap.* 4. *conſimil.* 2. *aphor.* 17. hæc verba. *Id, quod omnino alienum eſt, nulla fieri ratione poteſt, vt naturæ ſuæ gratiam recipiat, ſed educere id quam primum eſt tentandum.* At vitiati humores ſunt alieni, quippe quia morbos in corpore noſtro producunt, ſiue ſint calidi, ac tenues, ſiue frigidi, craſſi, & viſcidi, pulueris autem ope, *tuto, cito, & iucunde* foras trahuntur. Ergo rationi quam maxime conſentaneum eſt, hoc puluere vti.

Vitiati humores, cum ſint alieni, quàm primum vacuandi.

Non negamus, quin alia quoque medicamenta ab Hippocrate, Galeno, cæteris Græcis, Arabibus, & Latinis excogitata, & in vſu poſita id præſtent: at vel multis indigent, ad hoc, vt ipſis tuto poſſimus vti; vel ex eorum vſu aluus

Puluis cur alia medicamenta vacuantia ſuperet.

ade-

adeo ſtiptica perſæpe redditur, vt non niſi poſt multos dies ad naturalem reuertatur mollitiem; id quod iis, qui puluerem aſſumunt; non contingere videmus; vel vſque adeo inſuauia exiſtunt, vt multi ſint, qui nulla ratione adduci poſſint, vt ea deglutiant; vel non qualibet ætate, non quolibet anni tempore, neque in multis aliis caſibus, de quibus *infra ſuo loco.* Quapropter poſſumus (venia mihi danda eſt) nos puluerem hunc ſuper omnia alia pharmaca extollere.

Tertiam rationem colligimus ex iis, quæ Hippocrates, & Galen. obſignarunt 2. *aphoriſmorum* 29. *Cum morbi* (ſcilicet ſalutares, nam in exitialibus nunquam mouere oportet, Galeno authore *in commentario*; & etiam nos circa *finem quinti capitis* narrabimus) *inchoant* (non in vigoribus; coctiones enim morborum tunc maxime fiunt,) *ſi quid mouendum videtur, moue; cum vero conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quieſcere:* & ratio eſt, quia (vt ſubiungit in *ſequenti aphoriſmo*) *circa initia, & fines omnia, (id eſt, ſymptomata, acceſſiones nimirum febrium, & vigiliæ, & dolores, & faſtidium, & ſitis interpretatur* Galenus *in commentario*) *imbecilliora; circa vigorem vero fortiora.* Huic progreſſui tanquam maiori propoſitioni, ego ſubinfero minorem; *At in morbis à materia* (copia, vel qualitate peccante) *adeſt id, quod mouendum eſt,* nempe materia humoralis peccans: *Igitur in morbis à materia excitatis, ea, quæ mouent, adhibenda ſunt.* Quærens autem in *commentario* Galenus; *quæ ſint iſta inſtrumenta medicinalia, quæ mo-*

Tertia ratio.

Vacuandũ eſt in principio.

In exitialibus nihil mouendũ.

Coctiones fiunt in vigoribus.

uendi vim habent, dicit eſſe debere remedia maiora, quæ *habentur in arte, venæ nimirum ſectionem, & purgatio-nem.* Vtrum vero huic, vel illi primus locus ſit tribuendus; *in commentario huius aphoriſmi* videtur Galenus primas tribuere ſanguinis miſſioni: nam inquit, *ſunt autem hæc* (ſupple maiora reme-dia) *maxime quidem venæ ſectio; nonnunquam vero & purgatio:* vbi per particulam (*maxime*) venæ ſectionem magis extollere videtur, per particulam vero (*non nunquam*) purgationi detrahere videtur. Verum enim vero Galenus alio in loco nempe 2. *acutor.* 11. aliud agens, cum eadem de re diſputationem inſtituiſſet, quæſtionem hanc dirimit hunc in modum; *venæ ſectionem minus quidem auxilium eſſe, quam purgationem ſecurius tamen; contra vero purgationem maius quidem auxilium eſſe, ſed minus ſecurum.* Quærens autem poſt modum Galenus rationes, cur periculoſa ſit purgatio, vnam duntaxat *eo in loco* affert, & eſt *quod laborantis naturam expertus quis non eſt, vtrum facilis, vel difficilis ad purgationem ſit*: alibi vero alias videlicet, 1. *aphor.* 24. *quod medicamenta omnia purgantia poteſtate ſint calida; febris vero* (ad quas depellendas Medici potiſſimum accerſuntur, & in quibus profligandis, veluti *ſequenti capite* copioſe demonſtrabimus, puluis iſte plurimum valet) *quatenus febris eſt, & ſui ratione, non calefacientibus neque exiccantibus, ſed maxime contrariis, hoc eſt, humectantibus, & refrigerantibus egeat. inſuper quia ægrotus non erit ante purgationem præparatus. Ad h*...

en...

Venæ ſectio, & purgatio maiora ſunt artis remedia.

Cui prima laus tribuenda.

Purgatio cur periculoſa.

enim, vt æger ad purgationem idonee ſe habeat, hæc requiruntur.

Multa cruditate non laboret;
tenaces, & craſſos cibos non ſumpſerit;
extenta, atque inflata hypochondria non habeat;
neque ſupra modum calida, atque ignea,
nec inflammata.

Febris quibus egeat. Ad purgationem qui ſint idonei.

Hæ igitur ſunt rationes, vel ſaltem ad has reduci poſſunt, quæ purgationem periculoſam reddunt. Ita vt, ſi aliqua arte, vel ingenio ab huiuſmodi periculis purgationem liberaremus, vel aliquod medicamentum purgans reperiremus, quippe quod à dictis periculis immune foret; præſidium in manibus haberemus, non ſolum venæ ſectione efficacius (hoc enim Galenus iam vltro admittit,) verum etiam, vel ex æquo tutum, immo (liceat mihi dicere) tutius: quandoquidem multo plura ſunt illa, quæ ſanguinis detractionem contraindicant, de quibus *infra*, quæ nullum purgationi per puluerem impedimentum afferunt. Iam vero exiſtimamus nos purgationem per puluerem noſtrum (ſi ſeruentur ea, quæ in *quinto capite* ſeruanda proponemus) eſſe tale præſidium, quod quæritur, Et prima ratio non officit, neque pulueris noſtri purgationem impedire poteſt, quemadmodum in primo ſcopo, ſeu animaduerſione *capite quinto* oſtendetur. Et Galenus ipſe 2. *acut.* 11. demonſtrat, quomodo effugere poſſimus iis verbis.

Purgationem per hunc puluerem eſſe immunem à periculis, quæ cætera pharmaca afferunt.

Purgantis medicamenti quantũ exhibendum. *Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantum propina, quantum in plurimis mediocriter vacuari tum nouiſti, tum ſis expertus.* Altera ratio nullam habet in puluere noſtro partem; quòd (vt in diſputationibus circularibus probare conati ſumus, & *inferius* demonſtrabimus) non eſt potestate calidus; & tantum abeſt, vt febres putridas augeat, quod potius illas (veluti vſu, & ratione *inferius* indicabimus) ſuffocet, cum frigidi, & ſicci ſit temperamenti, eſt enim, *teſte Galen.* 4. *ſimpl.* 3. 8. *ſimplic. de cinere*, veluti cinis quidam, à quo vi ignis fomes omnis igneus ablatus eſt. putredo vero in calido, & humido conſiſtit, *teſte Ariſt.* 4. *Meteoror.* Omitto quod per Galenum 2. *acut.* 11. *in de ſimplic. medicamentorum facult. medicamenta purgantia, non quia calida, vel frigida ſint, purgant, ſed quia per experientiam huius naturæ exiſtere inuenta ſint.*

Puluerem iſtum non eſſe calidi temperamenti ſed frigidi & ſicci.

Febres non augere, ſed finire.

Purgantia cur purgent.

Obiectio. At quiſpiam poſſet hoc in loco Galenum reprehendere, quod ſibi non conſtet: quandoquidem modo, vt 2. *aphor.* 19. purgationem à venæ ſectione ſuperari ſtatuit; modo vero vt 2. *acut.* 11. è contra venæ ſectionem à purgatione.

Purgatione an venæ ſectio ſit præſtantius auxilium. *Solutio.* At repugnantia tollitur, ſi dicamus, Galenum, quando venæ ſectionem extollit; tunc pericula, quæ purgationem ſequi ſolent, reſpicere: quod ſi vice verſa quandoq; purgationem magis laudare videatur, id eſſe intelligendum, dummodo pericula, quæ à purgatione impendent, vitentur.

Quarta ratio. *Purganda quando ſint cruda,* Rationibus huc vſque allatis poſſumus & aliam ex Galeni officina *de totius morbi temporib.*

cap.

cap. 2. *in fine.* depromptam ſubiungere. Concedit ipſe cum Hippocrate 1. *aphor.* 22. 24. cruda eſſe purganda in principio, quando turgent; id, quod vno etiam ore fatentur omnes: at addit inſuper Halenus, eſſe quoque illa eadem cruda purganda, non modo quando turgent, verumetiam quando vrgent, inquit enim (*interim ſi res vrgeat, etiam purgare* (ſupple tu) *oportet à principio.* Quærunt interpretes, quando res vrgeat, quid ſcilicet ſit Vrgentia? Genitor meus cum doctiſſimis Capiuaccio, Mercuriali, & aliis reſpondet, Vrgentiam, ſeu materiam vrgentem eſſe illam, quippe quæ maius portendit periculum, quam materia turgens, ſeu furioſa, vel ſtimulans ab aliis vocata; & quæ proinde purgationem magis exigit, quam illa. Et, ſi quis quærat quæ nam ſit ſpeciatim, & in particulari, ac præciſe iſta materia vrgens, quæ purgationem magis, quam materia turgens indicet; reſpondent, & bene, eſſe *Vrgentia quid ſit.* *Quotuplex.*

- **Mate-rias, &**
  - **Venenatas**
    - Hæ profecto celerrime corrumpere, & homines interficere poſſunt; ac proinde ſtatim à principio, licet ſint crudæ, purgandæ ſunt; nam ſi coctionem expectaremus, mors interim interponeretur: propterea quod concoqui non poſſunt, neque alterantibus cedunt.
      - Hinc eſt, quod Galenus 1. *de diff. feb. cap.* 4. 8. *meth.* in peſtilentia ſuperſtites remanſiſſe dicit, qui per vomitum, vel alui fluxum purgati fuerunt.
  - **Ruentes actu, & euidenter ad partem**
    - **Principem.**
      - Hæ ſimiliter magis vrgent, quam materia ipſa turgens; quia de hac imminet dumtaxat, non actu eſt periculum, ne impetum faciat in partem principem. At materiæ, quæ actu iam, & euidenter in partem principem ruunt, non minantur, ſed iam actu afferunt periculum, niſi purgentur. Quamobrem, ſi in illa procraſtinatio eſt periculoſa; in his erit periculoſiſſima. Vnde in Apoplexia nemo eſt, qui ſtatim pilulas, & illas quidem validas non exhibeat. Et Galenus *de curandi ratione per ſang. c.* 8. & ſanguinem mittit, & purgat, vbi ſuſpicio eſt de aliqua magna inflãmatione; nam præparantia illam prohibere non poſſent; & facta iam inflammatione, non amplius tutum eſt purgare; quod materia collecta, & impacta non cedit medicamento purganti.
    - **Principi conſentientem.**
      - Expedit etiam materiam ad partem talem ruentem ſtatim purgare, quemadmodum facit
        - Hippocrates. 2. *acut.* 11.
          - Qui dolore in pleuritide vergente ad hypochondria, purgatione vtitur.
        - Galenus. 6. *meth.* 2.
          - Qui in nerui punctura vitioſam purgat materiam, non expectata coctione; nam prius, quam abſolueretur coctio, cerebrum traheretur in conſenſum, & mors ſequeretur. Ita pariter in ſanguinis ſputo ex catarrho ſalſo pilulas vehementiſſimas idem Galenus 5. *meth.* 14. exhibet à principio materia exiſtente cruda, & ante coctionem; quia niſi illa vacuaretur, ſanguinis ſputum excitaret, quod eſt vitium neceſſario mortale.
  - **Quæ coctionem admittere non poſſunt vt,**
    - Lapis vermis, aqua in aſcite, materia venenata, & huiuſmodi.
      - Hæc enim cum præter *de differ. morb.* 6. 3. *de cauſis ſympt.* 4. naturam ſint, neque à natura 4. *de valet. tu.* 4. gratiam amplius recipere valeant, euacuare quamprimum tentandum eſt. Et quamuis puluis in lapide locum non habeat; niſi eatenus, quatenus cauſam euacuat antecedentem, materiam nimirum, ex qua lapis conficitur; habet in ferme, & in aſcite, & in materia venenata, vt in febre peſtilentiali.
  - **Quando ſunt multæ.**
    - In præſenti caſu præcipit Galenus, 2. *aphor.* 29. vt vacuationem adhibeamus à principio, etiam ſi cruda ſit materia „ quia cum coctio fiat maxime in ſtatu, [& in ſtatu facultas animalis ſit maxime fatigata, ægre coquere poteſt.] „ Igitur nos conſulit, [ad hoc, vt criſes citius eueniant, melius eſſe, vt in principiis vacuemus; quo minorem iam fa- „ ctam materiam, facilius natura poſſit concoquere.] Huc accedit, quod natura onere Æthna grauiori grauata, niſi à ſarcina aliqua ex parte leuaretur, procul dubio opprimeretur.

[*Tabulam hanc ad verba*: & bene, eſſe: p. 69. lit. E. *refer, & ſequenti, quam propterea nudam reliquimus, paginæ affige.*]

Neque valet Hippocratem 1. *aphor.* 22. 24. nullam de huiuſmodi Vrgentia mentionem feciſſe; propterea quod, neque 11. *meth:* 10. de Virtute vllum verbum facit; quæ tamen in qualibet vacuatione conſideranda eſt; quia, ſi debilis fuerit, nullam feret vacuationem. Si igitur non meminit Vrgentiæ; non meminit; quia communiter in adminiſtratione cuiuslibet vacuationis, hæc ſimul cum virtute conſideranda eſt. *Vrgentiæ, & virtutis, cur non meminerit Hippocrates, quæ tamen in purgatione ſunt conſideranda.*

Rationibus iam allatis hanc pro coronide addimus, quamue à Gale. 1. *aph.* 24. accepimus, & eſt; quod *quando maiorem expectamus ex noxiorum humorum euacuatione fieri vtilitatem, quam id, quod neceſſario conſequitur ex purgantibus medicamentis detrimentum (eſt autem vtilitas maior, ſi abſque moleſtia omnis humor noxius, & infeſtans ſit euacuatus) tunc adhibendam eſſe purgationem.* At vero per puluerem noſtrum, pluries (ſi opus fuerit) exhibitum, & ſeruatis ſeruandis, abſque moleſtia (quemadmodum innumerata iam experimenta nos docuerunt) omnis humor noxius, & infeſtans euacuatur. Vtcunq; igitur à noxiis, & vitioſis humoribus corpus humanum infeſtetur, dummodo (vt dictum ſupra ex Galeno eſt) 1. *aph.* 8. 2. *aph.* 29. 11. *meth.* 9. 9. *meth.* 10. *de opt. ſecta.* 22. deſperatus non ſit caſus, & vires non omnino proſtratæ; ad purgationem cum puluere noſtro, tanquam ad ſacram quandam anchoram confugere licebit; præſertim cum (vt retro diximus) inſuauitate, qua cætera medicamenta ſunt prædita, *Quinta ratio. Purgatio adhibenda quando maior expectatur vtilitas, quam noxa. Pulueris exhibitionem quæ contraindicent, & quæ minus.*

careat; neque (vt illa) corpus ſtipticum, vel debilitatum, vel excalfactum reddat; & contraindicationes, quæ alia medicamentorum genera præpediunt, huic pulueri nihil officiunt, veluti in *quinti capitis calce* copioſe oſtenditur.

Febres putridas pulueris iſtius beneficio ſpeciatim tolli, non ſolum non experimentis, verum etiam, nec rationi, nec Galeni, nec aliorum Veterum placitis repugnare, demonſtratur.

CAP. IV.

QVoniam vero inter medendum quotidie paſſim videmus, ex conuenienti huius pulueris vſu, non aliter ac ignis ex ſuperinfuſa extinguitur aqua, ſic febres ipſas putridas finiri: ea propter magnum operæ pretium me facturum exiſtimaui, ſi demonſtrauero, non modo non experientiæ (hoc enim ſenſu iam patet,) verum nec rationi, nec Galeni, nec aliorum Veterum placitis id repugnare; immo potius ijs per quam maxime conſentaneum exiſtere. Vtque reliqua prætermittam; accipio, tam reſolutiuam, quam compoſitiuam curandi febres

A puluere febres vt ignis ab aqua extingui.

bres omnes putridas methodum à Galeno, 11. *meth.* diligenter, & caute excogitatam, & poſteris obſignatam in libro 11. *ſuæ methodi med. c.* 2. 8. 9. 10. 13. 15. Docet ibi longo progreſſu Galenus, debere eum, qui febres putridas radicitus euellere in animo habet

Febrium putridarũ curatio iuxta Galeni methodum.

Auferre
- Multitudinem — 11. meth. cap. 13.
- Craſſitudinem — ibidem.
- Tenacitatem, ſeu viſcoſitatem, — ibid. cap. 2.
  - Faciendum, vel id, — 11. meth. 2.
  - quod futurum eſt. — 10. 14.
- Obſtructionem — ibid. cap. 13. In qua eſt
  - Factum. — 11. meth. 10.
- Prohibitam tranſpirationem, — ibid. c. 8. 10. In qua inhibita tranſpiratione eſt
  - retinendum.
  - retentum.
  - — 11. meth. cap. 10.
- Putredinem, in qua eſt
  - fiens
  - factum
  - — 11. meth, 8.

Febrium putridarum cauſæ omnes.

Hæ namque ſunt ex toto cauſæ, quæ ad febrem putridam excitandam concurrunt, partim mediate, partim immediate, partim remote, partim proxime, & partim ſunt antecedentes, partim continentes, ſeu coniunctæ.

Scopi, ſeu Intentiones per indicationem elicitæ ad tollendas febrium putridarum cauſas.

Poſtea igitur quam hæ omnes cauſæ reſcindendæ, & auferendæ ſunt (auferuntur autem per ſua contraria;) ergo à multitudine indicatur paucitas; à craſſitudine attenuatio; à tenacitate deterſio; ab obſtructione apertio; à prohibita tranſpiratione, inhibitio ne retineatur; à putredine inhibitio, ne fiat, & vt facta vacuetur.

Multitudo quibus inſtrumentis tollatur.

Hi ergo ſunt ſcopi, hæ ſunt intentiones, hæc denique ſunt opera præſtanda per indicationem à cauſa febris putridæ à Galeno locis allegatis vt 2.*meth*.7.elicita. Nunc eodem *de marcore. 6. 6.de valed.tuend.* præcipiente, materias, ſeu inſtrumenta reperire debemus, quæ iam dicta opera preſtare valeant. Pro paucitate igitur preſtanda; proponit Galenus 11.*meth*.13.15.2.*aph*.17.22.29.4.*aphor*.2.1.*aphor*.22.14.*meth*.7.(& optime ſane quidem) cui omnes Arabes, & Latini aſſentiuntur

Hæc

- Hæc præſidia
  - Sanguinis miſſionem
    - 11.meth.13.15.& 14.eiuſdem 7.
    - 2.aphoriſm.22.& 4.aphoriſm.2.
  - Medicamenta ſubductoria, qualia ſunt
    - lenientia ſeu minorantia 2.aphor.29.
    - ſoluentia 1.aphoriſ.22.
    - clyſteres 2.aphor.29.
  - Inediam 2.aphoriſm.17.27.4.aphoriſm.2.14.meth.7.
  - Exercitationem, frictiones, & balnea relaxantia. locis nuper citatis.

Craſſitudo quibus, Pro craſſitudine, attenuationem, & diſſectionem per alimenta, & medicamenta. 11.meth.13.

Tenacitas quibus. Pro tenacitate, vel viſcoſitate, inciſionem, ac deterſionem, per alimenta ſimiliter, & medicamenta incidentia. 11.meth.2.

Obſtructio quibus tollatur.

- Pro obſtructione penes id, quod
  - Faciendum, vel futurum eſt
    - Inhibitionem, ne fiat. (11.meth.2.&10.) nimirum, ſi compeſcatur affluxus humorum obſtruentium per vacuationem adhibitam per venæ ſectionem, medicamenta, & inediam. 11.meth.14.
  - Factum
    - Apertionem, vel recluſionem per incidentia non valde calida vſurpanda, dempta prius multitudine. 11.meth.10.

Prohibita Tranſpiratio quibus.

- Pro prohibita tranſpiratione penes id, Quod eſt
  - Retinendum
    - Inhibitionem, ne retineatur 11.meth.10. quod præſtabitur amota
      - Obſtructione, vt dictum eſt
        - vacuatione.
        - attenuatione.
        - inciſione.
      - Stipatione facta à cutis
        - aſtrictione
          - indicatur relaxatio per balneum aquæ dulcis calidæ, & moram in ambiente calidiore.
        - denſitate
          - ab hac indicatur rarefactio per relaxantia, vt ſunt frictiones ex ol. cam. & balneum aquæ dulcis.
        - non eſt vtendum fundentibus, nec relaxantibus ante totius corporis vacuationẽ 11.meth.cap.8.
  - Retentum
    - Vacuationem tum per
      - Venæ ſectionem
      - Medicamenta ducentia per
        - Deiectiones,
        - vrinas,
        - ſudores,
        - & inſenſibilem tranſpirationem
        - 11.meth.8.9.10.11.

Putredo quibus.

- Pro putredine, in qua eſt
  - Fiens, id eſt, quod putreſcit 11. meth.8. à quo indicatur inhibitio, ne putreſcat per
    - Confirmationem, & refectionem virium. 11. meth.cap.10.
    - Spiritum refrigerantem per
      - pulſum, &
      - reſpirationem
      - 11.meth.cap.13.
    - Ventilationem per
      - Deiectiones,
      - vacuationes per
        - vrinas, &
        - aliter
      - Pulſum & reſpirationem.
      - 11, meth.8.9.13.
  - Factum, id eſt, quod iam putruit. 11. meth. 8. à quo, cum ſit omnino alienum, indicat. vac. per
    - Sanguinis miſſionem
    - medicamenta non valde calida ducentia, quo natura vergit, per loca conferentia.
    - Vergit autem natura per
      - Vomitum
      - deiectiones
      - vrinas
      - ſudores.
      - 11.meth.8.9.

[*Subijciatur Tabula hæc verbis,* Latini aſſentiuntur. *in fine folij* 74. *Lit.* E.]

Hæc ſunt ex toto præſidia à Galeno, & cœteris Medicis hucuſque excogitata pro reſcindendis ſingillatim cauſis excitantibus febrem putridam. Modo ad lancem, ac trutinam, quæſo, pedetentim ipſa cum puluere noſtro examinare incipiamus; ad ho c, vt perſpicere valeamus, vtrum puluis iſtæ hæc eadem præſtet, nec ne, & an efficacius. Igitur quod ad venæ ſectionem pertinet, negare non poſſumus, quod iuxta 2. *aphor.* 17. 22. 4. *aphor.* 2. 14. *meth.* 7. tale præſidium non ſit exquiſire vacuatiuum, & ſtatim etiam.

Puluis vtrum ſuperet, vel ſuperetur à medicamẽtis febris putridæ cauſas tollentibus.

Vtrum ſuperet, quæ multitudinem tollunt.

Verum ex altera parte, quod habet contraindicationes illius vſum impedientes? Illas nunc omitto, quod proprio loco afferentur. Præterea quando ſanguinem euacuamus, ſecta vena ad libram vnam vſque, vel minus permittimus exire. Quæro ego, cum iſta ſanguinis extracti libra, quot vnciæ viciatorum humorum detrahuntur? certe quinque, vel ſex, vel ſeptem; nam reliquæ ſunt ſanguinis boni. Ad hæc, ſanguinis miſſio per Galenum ipſum 11. *method.* 14. non euacuat abſolute id, quod putrefactum eſt, neque etiam obſtructionem curat; non refrigerat, niſi per accidens, teſte Galen. 11. *meth.* vacuando ſcilicet ſuccos excalfactos. At vero ſi ad puluerem propoſitum animum, & oculos coniiciamus; proculdubio perſpiciemus, illas contraindicationes (quemadmodũ *ſuo loco* demõſtratur) pulueri nihil officere. Pręterea (ſi iuſta doſi exhibeatur) nõ vncię, ſed librę prauorũ educũtur humorũ. Ad hæc puluis abſolute vacuat, ꝙ putrefactum eſt, Obſtructionem inſuper, & jam factam

Venæ ſectio exquiſite, ac ſtatim euacuat.

A puluere tamẽ multis nominibus ſuperatur.

(quia

(quia beneficio *Tartari*, quod aperit, & recludit ſua inciſione) tollit; & faciendam (quia vacuando humores illorum affluxum compeſcit) inhibet, & refrigerat per ſe, cum ſit cinis quidam, ex quo fomites ignei ex toto ablati ſunt, quemadmodum ſuo loco, ac tempore oſtenditur.

Puluis medicamenta ſubductoria in purganda febris putridæ cauſa ſuperat.

Quod vero ad medicamenta ſubductoria pertinet, Vltro concedimus cum Galeno 2.*aph*. 29.1.*aphoriſ*.22, conuenire, ſed habent & ipſa ſuas contraindicationes, ſunt ingrata, inſuauia; & ſi de ſoluentibus ſit ſermo, ſunt calida eodem Galeno authore, 1.*aphoriſm*. 24. non poſſunt quotidie exhiberi; aluum adſtrictam relinquunt; magnam corpori moleſtiam inferunt, ex quo debile admodum reddunt; ita, vt antequam priſtinas recuperet vires, longum tempus requiratur. Contra vero puluis ab illis contraindicationibus eſt immunis, quemadmodum *ſuo loco* demonſtratur; non eſt ingratus, non inſuauis, non eſt calidus, poteſt pluries (ſi neceſſe ſit) aſſumi, aluum adſtrictam non relinquit; corpus non debilitat; ita, vt vires cito reaſſumat. Quod vero ad inediam ſpectat; hæc per Galenum; 2.*aphoriſ*.17. 22. 4.*aphoriſ*.2. 14.*meth*.7. cui omnes aſſentiunt, euacuat per accidens, hic autem puluis per ſe: iam vero efficacius, & præſtantius eſſe agens, quod aliquem producit effectum per ſe, & primo, quam id, quod per accidens, & ſecundario, nemo eſt, qui neſciat. Mitto exercitationes: non enim cum puluere iſto comparandæ ſunt, propterea quod ſua excalefactione maius afferunt febricitantibus nocumentum, quam ſua vacuatione

Superat & inediam.
Inedia vacuat per accidens
Puluis per ſe.
Puluis ſuperat exercitationes incurandis febr. putr.

tione iuuamentum: ac proinde authores omnes vno ore fatentur, febre putrida laborantes in lecto decumbere debere; contra vero euacuationem in ea omnes (vt *ſupra* dictum eſt) extollunt.

Quod vero ad balnea, & frictiones attinet; iam Galenus, 11.*meth.9*.& alii præcipiunt, & iure quidem optimo, ante totius corporis vacuationem non eſſe adhibendas; puluis autem ſtatim ab initio vſurpandus eſt. *Superat & bal. & frictiones.*

Ecce igitur, quod iam patet, puluerem in paucitate (quæ erat primus ſcopus) præſtanda, non ſolum æquare, verum etiam non parum alia ſuperare præſidia huc vſque adminiſtrari ſolita: vt minime mirandum ſit, ſi (¶) Galenus 2.*acut.* 11.(vt alias diximus) purgationem venæ ſectioni præpoſuerit. Hactenus de multitudine demenda, quæ remotiſſima erat febris putridæ cauſa. Accedamus ad alteram nimirum ad craſſitudinem. Ad hanc remouendam Galenus 11. *method.*13. proponit attenuationem per ea, quæ diſſecant, tum alimenta, tum medicamenta: & optime quidem: at puluerem noſtrum maximam habere & diſſecandi, & attenuandi vim, tam certum eſt, vt demonſtratione haudquaquam indigeat. *Puluis vtrum ſuperet, quæ craſſitudinem auferunt.*

Quod ſpectat ad tertiam febris putridæ cauſam, quæ erat tenacitas, ſeu viſcoſitas. Pro hac tollenda inciſionem, atque deterſionem laudabat Galenus, 11.*meth.*13. per alimenta & medicamenta. Hanc Galeni cogitationem non poſſumus & nos non libenter amplecti; & ob id Tar- *Puluis viſciditatem perbelle tollit.*

tari

tari vſum recipimus, vt pote quod mirifice de- tergat, quemadmodum non ſolum qui de ea pertractant, verum etiam Fullones, ac Mulieres nos certiſſimos reddunt.

Puluis in obſtructione tollenda quantum valeat.

Poſt viſcoſitatem ſequitur obſtructio, in qua (veluti *ſupra* diximus) Galenus 11. *meth.* 10. conſi- derabat, & faciendum, & factum. Pro remotione illius faciendi, 11. *meth.* commendabat (& ſummâ quidem cum ratione) inhibitionem, ne fieret id, quod 11. *meth.* proprie ad prophilacticem, id eſt, prouiſionem pertinet. Inhibetur autem, inquit 11. *meth.* 14. iſtud faciendum, ſi humorum obſtruentium affluxus compeſcatur: compeſci- tur autem per euacuationem adhibitam per ſanguinis miſſionem, medicamenta & inediam.

Inhibitionem ad prophilacticen ſpectare.

Iam vero puluerem noſtrum in vacuatione præ- ſtanda primas obtinere, *ſupra* demonſtrauimus. Pro illius vero facti ablatione Galenus 11. *meth.* 10. apertionem, & merito, proponit, vel reclu- ſionem per incidentia, non valde calida vſur- panda, multitudine prius dempta. Verum pul- uis iſte ratione Tartari, & Antimonii incidit, ac detergit, & ex conſequenti aperit; idque (vt ſæ- pius inculcatum eſt) ſine calore, & ſimul quo- que multitudinem demit.

Puluis opt. facit in auferenda ſprohibita tranſpirat.

Poſt obſtructionem, eſt prohibita tranſpira- tio, in qua dicit Galenus *loco proxime citato*, adeſſe & retinendum, & retentum. A retinendo inhi- bitionem inquit *ibidem* indicari, ne retineatur id, quod præſtatur obſtructione amota per va- cuationem, attenuationem, & apertionem: quæ quidem omnia pulueris auxilio perbelle ſimul

præ-

præſtantur. Remedia hucuſque in vſu poſita, nonnulla ſolam moliuntur vacuationem, vt venæ ſectio, medicamenta ſubductoria, clyſteres, inedia, & ſimilia; alia ſolam attenuationem, cuiuſmodi ſunt diſſecantia; quædam apertionem, vt incidentia.

A retento autem, indicari dicit Galenus ibidem vacuationem per iam dicta inſtrumenta, quæ ab euacuatione per puluerem noſtrum facta, longe ſuperari, demonſtratum eſt.

Poſt prohibitam denique tranſpirationem, ſequitur putredo, quæ quidem vltima exiſtit, & immediata, & re vera continens ipſius febris putridæ cauſa; quamuis à Galeno 11. *meth.* 9. antecedens nominetur. Sed vtcunque ſit, in putredine dicebat idem Galenus 11. *meth.* 8. adeſſe & fiens, id eſt, quod putreſcit; & factum, id eſt, quod iam putruit. Ab eo quod putreſcit, indicari monet 11. *meth.* 10. inhibitionem, ne putreſcat.

Putredo qualis nã ſit febrium putridarũ cauſa. Quid indicet, & indicata à putredine à pul. præſtari oſtenditur.

Per

Puluis veluti ſal carnes, & piſces, ita ſuccos à putred. tuetur.

Per hæc tria nimirum per

- Confirmationem, & refectionem virium, vt ipſæ ſuperantes putredinem ſuccos concoquant.
  - Pro his duobus ſcopis obtinendis, faciunt; pro primo quidem alimenta boni ſucci; pro altero vero mora in aere frigidiore, ſiue ſit talis natura, ſiue arte. Puluis autem iſte, quoniã frigidus exiſtit, refrigerare profecto & ipſe poterit; cũque rurſus ſit etiam ſiccus, putredinem abſumere, & prohibere, non aliter ac ſal, carnes, & piſces à putredine; per multum tempus præſeruat. Quo fit vt multoties videamus pulverem hunc abſque vlla vacuatione ſenſibili febres ſuſtuliſſe putridas. Id, quod nulla alia ratione factũ putamus, niſi, quod ſua ſiccitate putrediñe, vel abſumpſerit, vel ſuccos à putredine immunes reddiderit.
- Per ſpiritum refrigerantem, per pulſum, & reſpirationem.
- Ventilationem.
  - Hanc præſtant inquit Galenus, 11. *meth.* 8. & 13. frictiones mediocres rarefacientes; ita ol. camam. aneth. vel amygd. relaxantia. Confert quoque vinum album, & cætera per vrinas, aut aliter vacuantia; ſic pulſus & reſpiratio. Quamobrem cũ pulvis etiam vacuandi, & refrigerandi ſimul vim obtineat, ventilationem quoque ſatis abunde afferre valebit.

Puluerem vacuare quod iam putruit.

Poſtremo ab eo, quod iam putruit, cum *iuxta* Gal. 4. *de val. tuen.* 4. 2. *aphoriſm.* 17. ſit omnino alienum; indicatur ex eodem Galeno 11. *meth.* 8. vacuatio & per venæ ſectionem, & per deiectiones, & per vomitum, & per vrinas, & per ſudores teſte Gal. 11. *meth.* 8. 9. Nos autem *ſupra* indicauimus, quantum vacuatio per hunc puluerem

rem dictas ſuperet vacuationes, hac tamen conſideratione habita, quod (ſi eo modo paretur, quo à principio diximus) ſudores, & vrinas eliciendi vim proprie non obtineat. Quare ſi forte natura per has vias critice ſemetipſam exonerare tentet, à pulueris exhibitione deſiſtendum erit, Hippocrate præſertim præcipiente, 1.*aphor.* 40.*quod quæ iudicantur, & iudicata ſunt integre, &c.* At ſi ſudoris, vel vrinæ beneficio ſucci duntaxat tenues, ac ſeroſi educerentur, craſſi vero, ac viſcidi intus remanerent, qui vel morbum præſentem producere, vel alium excitare, vel recidiuam efficere poſſent; his omnibus malis puluis iſte ſua vacuatione occurret.

Animaduerſiones pro recto pulueris vſu.

CAP. V.

QVemadmodum inſtrumenta, 11.*meth.*1. 5.*de ſanit.tu.x.de marc.* 6. vel materiæ, *de art. med. in. c.* 95. quibus Medici vtuntur ad quamcunque ægritudinem, ſiue leniendam, ſiue depellendam; ſi in tempore, 6. *epidem.*1.*de medic.art.conſt.c.*14.11.*meth.c.*14. & veluti decet vſurpentur; 2.*meth.*1. dicuntur auxilia, præſidia, remedia, & cauſæ ſalubres; ſi vero malè, vocantur cauſæ inſalubres: ita pari ratione, ſi puluis propoſitus, veluti decet, & ſeruatis, vt dicitur, ſeruandis exhibeatur, auxilium, præſidium, remedium, & cauſa ſalubris vere dici

Inſtrumenta Medici bene, vel male vſurpata quomodo dicantur.

poterit; & illa procul ab omni metu præſtabit, quæ in proxime præcedentibus capitibus indicauimus, atque innuimus. Has igitur obſeruationes, ſeu animaduerſiones, quas Galenus in *meth.* 14. tum ſcopos, tum capita vocat, reperire ac perſcrutari breuiter, & quãtum res, de qua agitur, expoſtulat, eſt operæpretium. Et quamuis authores multa proponant, videlicet, *An* agendum, *Quid, Quale, Quantum, Vbi, Quomodo, Qua materia, Quo ordine*, & ſimilia; nos tamen in præſenti contenti erimus his

Animaduerſiones ſeu ſcopi quales.

& Quot.

Quinque:
- In quibus ægritudinibus conueniat puluis, de quo eſt ſermo.
- Quo tempore tum ægritudinis, tum anni, & qua diei vel noctis hora.
- Qua quantitate, & quoties
- Quomodo, & qua ratione; &
- An aliquid ex iis, quæ contraindicare ſolent aliorum medicamentorum, tam chirurgicorum, quam pharmaceuticorum vſum; quo minus ipſe accipiatur, ſit impedimento.

Animaduerſio Prima, ſcilicet, in quibus affectibus conueniat.

Quantum pertinet ad primum. Diximus *ſupra*, idem quoque nunc repetimus, veriſimile eſſe, puluerem hunc, quia corpora humana ab humoribus copia, vel qualitate peccantibus, tam quam à fæce purgandi facultatem habet, tuto & cum certa (quantum tamen res humanæ patiuntur) ſpe vſurpandum

Et in
- Intemperiebus omnibus, dummodo cum materia illæ ſint, ſiue
  - Simplices exiſtant, ſiue compoſitæ; æquales, vel inæquales. Vnde non mirum, ſi efficaciſſimum quotidie experiamur in omnibus febribus humoralibus vocatis finiendis; quemadmodum in præcedenti capite demonſtrabimus.
- Morbis in mala compoſitione penes
  - conformationem. meatuum, ſeu canalium & cauitatum
    - repletarum, vel obſtructarum ab humorib.
      - tam cum flatu, & vermibus, quam ſine.
    - In inanitione vero, vel coaleſcentia, & ſimilibus puluis non valet.
  - Magnitudinē, non quidē imminutā, ſed adauctam, vt in tumoribus præter naturam
    - cum inflammatione, vt ſunt calidi tumores
      - vel per ſe, vt
        - inflammatio,
        - eryſipelas.
      - vel per accidens, ſcilicet ratione putredinis, vt
        - ſcirrhus phlegmonodes.
        - Oedema phlegmonodes, & ſimilia.
    - vel ſine, vt
      - ſcirrhus,
      - oedema,
      - cancer,
      - hydrops, & ſimiles.
  - Numerum, & ſitum
    - In his puluis partem non habet.
- Solutione continui, tam à cauſa externa, quam interna; Quæ ſolutio eſt
  - Senſibilis, vt eſt vulnus in corpore plethorico, vel cacochymo, & vlcus, non quidem cuiuſcumque ſortis, ſed quod fluxione tentatur.
  - Inſenſibilis, vt quando partes
    - grauantur, tenduntur, denſantur rarefiunt
      - Ex humorum, tam ſimplicium, quam compoſitorum fluxione.

Tabul am hanc refer ad pag. 82. lit. F. verba *ſpe vſurpandum*

Ad ſummam,in omnibus iis humani corporis morbis,in quibus humores peccant, vel ſimplices, vel compoſiti, calidi, vel frigidi, tenues, vel craſſi,vel ſoli,vel cum flatibus,ac vermibus, vel cum tumoribus præter naturam, vel ſine; hunc puluerem vtilem eſſe, quotidie ſæpius videmus.

Quoniam vero quemadmodum autore Galeno *de differ. ſympt. c.* 1. corpora ſine vmbris reperiri non poſſunt; ita nec morbi ſine ſymptomatis:ea propter non erit à ratione alienum, exiſtimare,quod ablatis pulueris huius ope,&auxilio morbis, ſymptomata quoque ab ipſis nata finiri debere,ſiue talia ſymptomata *de differ. ſympt. ca.* 2. 1. *de cauſis ſympt. c.* 1. 12. *meth. cap.* 1. pertineant ad actiones læſas,ſiue ad excreta mutata, ſiue ad affectus,ſeu qualitates corporis mutatas.

Symptomata ſequi morbos, velut vmbra corpora.

Symptomatum tres differentiæ.

Illud tamen haudquaquàm ſilentio prætereundum eſt,quod cum ex intemperiebus, quæ cum humoribus coniunctæ ſunt, aliæ ab illis ex toto pendeant,& foueantur; aliæ vero è contra non ab humoribus; ſed potius, vt humores generentur, in cauſa ſunt, cumque ex humoribus, qui morbos excitant,alii teſte eodem 4. *acut.* 76. 1. *aphor.* 24. ſint firmati,alii in fluxu,hoc eſt, alii ſe habeant vt cauſa antecedens, alii vero vt cauſa continens, & coniuncta; puluis hic noſter intemperies quidem illas tollet, quæ ab humoribus pendent, quod ablata cauſa, 2. *aphoriſm.* 22. *& in libris de locis affectibus* ſæpenumero & affectus ab illa genitus aufertur; reliquas vero minime, niſi forte humida foret intemperies,

Intemperies cum humoribus eſſe duorum generum.

Humores morbos excitantes eſſe duorum generum.

Puluis quas intemperies, & quos humores reſpiciat.

hanc enim ſiccitatis beneficio puluis remouere poſſet.

Quod ſi has quoq; cordatus, & diligens Medicus auferre in animo habeat ex Galeni præcepto, 2. *aph.* 22. *de art. medicin. c.* 89. humoribus primo pulueris auxilio eductis; contrariis poſtmodum alimentis, & medicamentis tum extrinſecus, tum intrinſecus adhibitis, aduerſus intemperiem pugnabit. Ita pariter de affectibus, qui ab humoribus naſcuntur, vſu venire credendum eſt.

Puluis hic noſter, non quidem firmatos, neque eos, qui ſe habent vt cauſa continens, & coniuncta, ſed qui ſunt in fluxu, ſeu in motu, quiue ſe habent, vt cauſa antecedens potiſſimum purgat. Quoniam vero ſæpe, ac ſæpius fit, vt humores firmati; & qui ſe habent, tanquam cauſa continens, & coniuncta, foueantur, & conſeruentur ab iis, qui ſunt in fluxu, & qui ſunt veluti cauſa antecedens, iſtis igitur pulueris vi extractis; ii, qui in parte relinquuntur, vel à natura, ſarcina iam leuata, vincuntur; vel arte pe retroceſſum, vel autore Galeno 13. *meth.* 9. 21. *de art. medic.* 95. 3. 3. *epid.* 76. reprimendo, vel auertendo, ac deriuando, & per extractionem con ſumuntur. Et hæc de primo ſcopo, ſeu animac uerſione.

Hum. firmati, qui ſunt veluti cauſa coniuncta, fouentur ab iis, qui ſunt in fluxu, veluti à cauſa antecedente.

Quod ſpectat ad alterum de tempore. Iſtu varie conſiderari poteſt; vel penes anni tempu & vniuerſale, ſcilicet, an Vere, vel Æſtate, v Autumno, vel Hyeme: & particulare, nempe qu diei, vel noctis, vel Lunæ motus hora: vel pene

II. de Tempore vniuerſali.

ægri

ægritudinis tempora vniuerſalia pariter, & particularia. Igitur ſi de vniuerſali anni tempore ſermo ſit; quemadmodum teſte Hipp. *6.aph.*47. 7. *aph.*13.1.*aph* 15. Veris tempus ad alia medicamẽta exhibenda accommodatiſſimum exiſtit, propter rationes, quas Galenus, *in comment.* & alii præſtantiſſimi Hippocratis interpretes excogitarunt, quaſue nunc memorare non eſt neceſſe, ita & ad hunc pulverem. Vnde, ſi præſeruationis gratia exhibendus eſt, eo præcipuè tempore dandus: Sin præſeruationis, & curationis ratione; æſtiuo etiam tempore eo vti licebit: etenim præterquam quod humores ſatis fluxiles tunc exiſtunt, viæ ſunt adapertæ; ac proinde ſuo munere fungi perbelle poterit. Neque obſtat, & quod vires æſtiuo tempore cæteris partibus ſint debiles, & quod in aphor. 5. *Sect.*4. Hippocrates ſcriptum reliquit; *ſub Cane, & ante Canem difficiles ſunt medicationes*; propterea quod medicamentum iſtud non eſt ex iis, quæ vires proſternunt; quandoquidem & lactentes, & mulieres grauidas abſque noxa pluries eo vti vidimus; neque caliditate præditus eſt, quod odore, (4.*ſimpl.*) ac fere ſapore careat, quemadmodum *alibi* demonſtrauimus. Autumnali, & Hyberno etiam tempore exhiberi poteſt, non aliter ac alia medicamenta, vbi neceſſitas vrgeat. *Obiectio.* *Solutio.*

De tempore particulari certa regula aſſignari non poteſt; cum tamen certum, ratum, ac firmum ſit apud omnes, 1. *aphor.* 22. *de totius morb. temp.*2.1.*de criſ.*9.8.*catatop.*3. humores facilius, ac promptius educi, quando ſunt in motu, quam *Particulari.* *Humores facilius educuntur quãdo ſunt in motu.*

quando ſunt firmati; cumque qualibet diei, vel noctis hora ſui motus principium habere poſſint; hac de cauſa qualibet diei, vel noctis hora poterit aſſumi, ea ſcilicet ipſa hora, qua humores moueri incipiunt; veluti, *de tumor. præt. natur. c.* 2. 10. *meth. c.* 6. 13. *method.* 1. 2. 3. 4. 14. *method.* 2. *de inæquali int.* 6. *de art. medic.* 90. fit in fluxionum, & 2. *aphoriſm.* 1. 2. *de differ. febr.* 11. acceſſionum ipſarum febrium initiis cæteris autem paribus hora matutina ſeligenda, tum quia ventriculus à cibo vacuus eſt, tum quia longe etiam diſtat à noua cibi oblatione, & habemus Hippocratem 2. *acut.* 12. 13. monentem, *vel protinus ab accepto pharmaco ſorbendum, non in media purgatione; at vbi purgatio deſierit, tunc ſorbitio detur.*

Qua diei vel noctis hora puluis exhibendus.

Humores eſſe in motu in fluxionum, & acceſſionum initiis.

Pharmaco aſſumpto quando ſorbitio danda.

Propter eandem quoque rationem fit, vt facilius munus ſuum puluis abſoluat, ſi in pleniluniis, vel nouiluniis, vel quartis porrigatur, quam ſi in interluniis; quia in iſtis humores potius quieſcunt, in illis contra potius cientur.

In pulueris vſu quomodo Luna ſit ſpectanda.

Idem quoque ſentiendum eſſe videtur de ægritudinis tempore, tam vniuerſali, quam particulari; melius enim eſt circa initia puluere vti, quam aliter Hippocrate præſertim authore 2. *aphoriſm.* 29. & 30. vbi Galenus *in commentariis* pulcherrime digrediens hæc habet: *Circa initia morborum, in quibus ſperamus, ægrotum conualiturum, tentandum eſt maiora afferre remedia, ſunt autem hæc, maxime vero venæ ſectio, non nunquam vero & purgatio, quorum neutrum oportet in vigoribus adhibere, coctiones enim morborum tunc maxime fiunt. Vt igitur*

Puluis quo morbi tempore dandus.

Remedia maiora eſſe venæ ſe-

gitur hæc citius eueniant, melius eſt in principiis euacuare, quo minorem jam factam materiam, facilius natura poſſit concoquere. Quæ ſi vera ſunt, quemadmodum veriſſima; tunc erit ad puluerem dandum tempus opportuniſſimum, quando morbus humoralis incipit, principii nomine accepto, non ſolum de principio vniuerſali verum etiam particulari.

ctionem, & purgationem. Hæc, cur non in vigore, ſed in principio exhibenda.

Neque obſtant aphoriſticæ Hippocratis ſententiæ, 1. *aphoriſm.* 11. *&* 19. quibus præcipitur, *In acceſſionibus abſtinere oportet.* Non obſtant, inquam, huiuſmodi ſententiæ; propterea quod (vt in explicando quarti argumenti exitu *inferius* fuſe lateque demonſtrabimus) de alimento, non autem de pharmaco enunciatæ ſunt. Accedit, quod ſi quando materia turget, vel vrget, tunc eſt (quemadmodum *ſupra pag.* 70. oſtendimus) purganda. Iam vero in febrium acceſſionibus id fit: Eo igitur potiſſimum tempore puluerem exhibere debemus.

In acceſſionibus abſtinendum à cibo.

Quod autem in acceſſionum principiis materia turgeat, & vrgeat, vel ſe habeat ad modum turgentis, vel vrgentis, illinc facile quis colligere poterit, quod (vt mox dictum eſt) materia tunc mouetur; & in iſto motu periculum imminet, ne in partem aliquam principem, vel principi conſentientem, ruat; immo non raro ruit; vt quando vel in cerebrum rapitur, ex quo delirium, cataphora, vel aliquid ſimile gignitur: vel in cor, vnde prauę pulſuũ differẽ-

In acceſſionibus materiam turgere, & vrgere.

In febribus intermittentibus humores non concoqui, ſed expelli.

tiæ animi defectus, & ſimilia: vel ad pectus, vnde aliqua ſpirandi difficultas, tuſſis: vel ad ventriculum, vnde cardialgia, ſingultus, ſitis, inappetentia, vomitus, & id genus, vel ad inteſtina, vnde tormina, & aliquis prauus alui fluxus: Quod ſi acceſſiones iſtæ fuerint febrium intermittentium, præter turgentiam, & vrgentiam, aderit & altera conditio ex iis, quæ purgationem ſtatim exigere ſupra *ſuo loco* demonſtrauimus, nimirum *materia, quæ concoqui nequit.*) Etenim cum in talibus febribus putreſcant humores in toto corporis habitu, & carnibus, ibi concoqui non poſſunt, ſed vacuantur vel per ſudorem, vel per vomitum, vel per deiectiones, vel per vrinas, id, quod præter Galeni teſtimonia, Parens meus luculenter ſane definiuit in *Tabulis de febribus* iam prælo commiſſis, & ob publicam vtilitatem in lucem editis; & vſus etiam, & experientia quotidiana demonſtrant. Mitto, quod materia, quæ facit acceſſiones, eſt etiam multa; quo in caſu habemus Galeni præceptum *ſuperius ex 2.aph.29.* etiam inſinuatum, vacuationem in principio, cruda quantumuis exiſtente materia, eſſe adhibendam. Quamobrem ſi ſalutis humanæ ſtudioſi è certo ſenſu, & vero, non maleuolentia, & liuore impediti, his de rebus rectum ferre voluerint iudicium; certo ſcio, ipſos pro rato habituros, puluerem eo potiſſimum tempore ægrotantibus porrigendum eſſe. Rationes autē, propter quas vacuatio, nō per alia medicamēta, quib. ad aluū ſubducendā paſſim vti-

Tab.31.

In acceſſionibus materiam eſſe multam.

Puluis in acceſſionib. dandus.

ſim vtimur, eo tẽpore moliẽda ſit, ſed tali dũtaxat puluere inferius ſuis locis afferuntur *in principio capitis* nimirum *ſexti*, vbi *tuto, cito, & iucunde* pulueremh unc ſuo munere fungi, declarabitur; nec non in *cap.* 7. quando quartum argumentum etiam, atque etiam prometur.

De quantitate, in qua puluis exhibendus eſt, & quoties (quibus de rebus tertio loco diſputandum ab initio propoſuimus) illud in primis animaduerſione dignum exiſtimamus, quod Galenus quoque 2. *acut.* 37. & Hippocrates adnotarunt, nimirum *ſingulorum præſidiorum quantitatem artificioſa egere coniectura: artificioſe autem coniicere Viri eſſe, qui vires omnium, quæ in arte ſunt, didicerit, memoriæ mandauerit, atque diligentia omni adhibita ſeſe in operibus artis exercuerit: paucos tamen tales exiſtere inquiunt.* Vnde non mirum, ſi religioſi admodum ſint Medici in præſcribenda potiſſimum medicamentorum purgantium quantitate; & ratio eſt, *quia vacuatio humorum peccantium, neq; vltra, neq;* 1. *aph.* 3. *infra modum facienda eſt; quia, ſi vltra modũ fiat, periculoſa eſt, cũ omnis immodica vacuatio non minus immoderata repletione ſit periculoſa: ſi infra, agitantur magis, magiſque humores, & magnæ in morbis, præſertim acutis, naſcuntur offenſæ.* Quamobrem præcipit Galenus, 2. *acut.* 11 *vt reſpiciamus humorem ſuperabundantem, & naturam, hoc eſt, & vires hominis, qui debet euacuari, & rurſus an ſit homo ex ijs, qui difficulter purgantur, an ex ijs, qui modico ſumpto medicamento purgantur copioſe? Denique vt quam minimum errare contingat, conſuluit, ibidem, vt quibus medicamentum dare quadrabit,*

III de quãtitate, & quoties.

Doſin præſidiorum artificioſa indigere coniectura. & qualis hæc ſit.

In purgantium Doſi, cur Medici ſint religioſi.

Humores peccantes qua menſura vacuandi.

In purgat. molienda, quæ ſint ſpectanda.

iis tantum propinetur, quantum in plurimis mediocriter tum vacuari nouimus, tum experti ſimus. Vnde, vt ad puluerem noſtra ſe referat oratio, nouimus, & experti ſumus, Scammonii modo, quo dictum eſt, parati, & quod tenues, calidoſque humores educere diximus, doſim eſſe à granis ſex ad ſexdecim vſque, vel decem & octo, & viginti in iis, qui difficulter purgantur.

Scammonii Doſis.

Antimonij Doſis.

Antimonii vero ſimiliter, vt dictum eſt, parati, à granis quatuor ad duodecim vſque vel quatuordecim, & ſexdecim in iis, qui difficulter purgantur. Vbi vero ex æquo vterque abundet humor, tunc dimidia dicti Scammonii doſis, ſcilicet grana octo, vel decem, & dimidia pariter Antimonii, ſcilicet grana ſex, vel octo ſimul accipienda eſt. Tandem vbi alter alterum ſuperat humorem, tunc pro ratione humoris ſuperabundantis, medicamenti quoque ipſum reſpicientis quantitas augenda eſt; vt exempli gratia. Si bilis pituitam, vel ſuccum melancholicum ſuperet; dentur Scammonii grana duodecim, Antimonii vero grana quatuor, vel quinque.

Illud tamen, quod vnius anni ſpacio iam obſeruauimus, haudquaquam ſilentio inuoluemus; & eſt; poſſe nos, ac debere præſcriptam Antimonii, & Scammonii doſim ad tria vſque grana excedere; vt verbi gratia exhibere ipſius Antimonii ad grana vſque viginti; Scammonii vero ad grana vſque viginti duo; id, quod ea ratione fortaſſe factum eſt; quod Pharmacopolæ maiori

maiori cum diligentia, & magis exacte nunc, quam prius puluerem hunc parent.

Quod vero ad Tartari doſim pertinet; hæc proportione reſpondere debet iam dictis, ſcilicet, à granis duobus, ad quatuor, vel quinque, vel ſex. *Tartari Doſis.*

Quoniam vero lactentibus etiam dari poteſt, qua doſi ipſis iſte puluis exhibendus ſit, referre non grauabor. Illuſtriſſimus Comes puerulis trium menſium febre acuta correptis, Scammonii grana tria, & Antimonii duo ſimul dedit. Nos vero grandioribus, qui annum iam acceſſerunt, Scammonii grana quatuor, Antimonii tria, ac Tartari duo exhibuimus, & purgatio optime ceſſit. *Lactentibus qua Doſi Puluis dandus.* *Grandioribus.*

Erat alterum circa quantitatem explicandum; Quoties vſurpari puluis poſſit, an vna vice tantum, vel pluribus. Sed breuiter diximus, ſi affectus (vt verbi gratia febris aliqua ex humoralibus) ſumpto ſemel puluere non ceſſet, quando iterum affectus repetet, & nos rurſus puluerem ſecundo dabimus: ſi tertio adhuc affectus reuertatur, & quarto, & quinto; puluerem exhibebimus pariter, tertio, quarto, & quinto, doſim ſemper ſingula quaque vice minuendo: propterea quod in primis diebus humores beneficio pulueris mouentur, & agitantur, quo fit, vt à qualibet poſtea vel exigua eiuſdem pulueris quantitate facile foras trahantur. *Puluis quoties dandus.*

Quod ſi forte puluis prima vice exhibitus parum, vel nihil effatu dignum eduxerit, quando puluerem ſecundo exhibebimus, doſim tan-

tum augere debemus, quantum neceſſarium ſit ad aluum ſoluendam. Verum enim vero licet (ſi caſus expoſtulet) toties tuto repeti poſſit? nos tamen ex eo tempore, quo puluere vti cepimus, nunquam contigit, vt vltra tertiam exhibitionem ad quartam, vel quintam deuenire coacti fuerimus; nam plurimi ſemel tantum accepto puluere, alii bis, perpauci tertio conualuerunt,

IV. de Modo.

Quo ad modum. Si vera ſunt, quemadmodum veriſſima, quæ Magnus Hippocrates *in aphoriſm. 9. Sect. 2.* ſcripſit? *corpora nimirum, cum quiſpiam purgare voluerit, oportet fluida facere*; & quæ Galenus *in penultimo comment. primi aphoriſm. quod quando purgantibus medicamentis vſuri ſumus, occaſionem arripiamus parandi humores ad fluxum; & aperire foramina, per quæ debet purgatio fieri*; & quis eſt, qui non videat, vtile fore ante pulueris exhibitionem, hæc omnia reſpicere? & ſumpto vna vice puluere, ſi affectus adhuc perſeuerauerit, interquieſcere expedit, & interim humores maiori ſtudio, ac diligentia præparare, & victus ratione, & medicamentis appropriatis, ſyrupis nimirum (dummodo nauſeam non afferant,) vel aquis, ſeu decoctis, apozematis, iuribus alteratis vocatis, & antidotis.

Præparatio ante Pulueris exhibitionem.

Quibus pro occaſione peractis ad pulueris exhibitionem tali forma deueniendum eſt; puerulis trium menſium cum lacte propinetur, ijs, qui pane in aqua decocto vtuntur, in primo panatellæ, vt dicunt, cochleari; adultis cum iure; febricitantibus in acceſſione quidem cum aquę hordea-

Pulueris exhibendi varii modi.

hordeaceæ modico, extra acceſſionem vero cum ptiſana (quemadmodum Veteres & præſertim Gal. 13. *method.* 15. *Hippocrat. li. de alimento helleborum, epithymium polypodium*, & ſimilia exhibebant;) ſunt, qui cum aquis affectui deſtinatis; alii cum vino; iis, qui conſeruis vocatis delectantur, dari poterit cum *conſerua ex acido citri*, vel *violarum*; iis, qui aliquo laborant alui fluxu, cum ſacc. roſ. iis, quibus à capite vel artubus trahere in animo eſt, cum pil. affectui deſtinatis media portione, & dimidia iſtius pulueris; iis denique, quibus à renibus, iecore, vtero, cum *caßiæ pulpa*; aliis, aliter vtcunque. Qua in re cætera omnia pharmaca ſuperare videtur, quæ vſque adeo inſuauia ſunt, vt nec pueri, nec grandiores, præſertim qui delicati ſunt, ea nedum deglutire, verum neque cernere poſſint, neque recordari patiantur: contra vero puluerem noſtrum abſque vlla difficultate ſorbent.

Puluerem iſtum ſuperare omnia alia medicamenta.

Pharmaco autem aſſumpto per horam quieſcendum, in qua ſi ſomnus obrepat, dormiendum, inde vigilandum: & ſi quis optet medicamentum facilius, & fælicius munere ſuo fungi, corpus iuxta Hippocratis decreta 4. *aph.* 14. 15. moueat. Cibum vero non niſi celebrata purgatione capiat; quod eodem authore 2. *acut.* 12. 13. ab aſſumpto pharmaco, vt *ſupra* monuimus, & in media etiam purgatione, neque potandum, neque ſorbendum. Quod ſi puluis non eam excrementorum copiam eduxerit, quæ opus eſſet, altera die clyſter aliquis iniici poterit, veluti fit

Poſt pulueris aſſumptionem quid agendum.

de aliis

5. De contraindicationib. de aliis medicinis, vel iterum pulus accipi in maiori doſi.

Vires proſtratæ tantum ſunt, quæ contraindicant pulueris vſum. De contraindicationibus, quæ pulueris noſtri vſum remorantur, nulla alia præter virium proſtrationem, mihi ſeſe offert; hæc enim Galeno teſte, 9. *meth.* 10. *de opt. ſecta.* 22. cui omnes conſentiunt, neutram fert vacuationem. Nec mirum; quandoquidem quibus vires deperditæ ſunt, iam deſperati ſunt; & vbi ſalus deſperata eſt, 11. *method.* 9. 1. *aphoriſm.* 8. 2. *aphoriſm.* 29. agendum non eſt, ne infamentur præſidia, quæ multis fuerunt, & futura ſunt ſaluti. *Salute deſperata nil agendum.* Cætera vero, quæ aliorum remediorum vacuantium, tam chirurgicorum, quam pharmaceuticorum prohibent vſum, huic pulueri haudquaquam repugnant; *Contraindic. aliorum remedium vacantium vſum, pul. non eſſe impedimento.*

Contraind.

- Nam
  - (r) Ætas, quæ non admittit
    - Sanguinis miſſionem à 14. anno infra neq; vltra ſeptuageſimum. Nec (ſ) medicamenta ſoluentia dum lac (ſ) ſugitur.
      - Pulueri noſtro locum dat. Neque obſtat locus Hipp. (s) & Gal. quia loquuntur de elaterio, (s) tithymallo, (s) Scammonio veterum, quæ ſunt validiſſima; pului autem noſter mitis.
  - Anni tempus, quod prohibet
    - Sanguinis (tu. x.) miſſionē tum æſtiuum, tum (u) hyemale. Et pharmaci (y) aſſumptionem
      - Puluerem admittit; quia enim excalfacit, & vias ex ſe aperit, quemadmodum ex parte demonſtratum iam eſt, & etiam demonſtrabitur.
  - (z. A.) Grauiditas, quæ non fert
    - (z) ſanguinis miſſionem neque (A) pharmacum
      - Puluerem vero primis menſibus facile tolerare vidimus.
  - Alui (u) fluxus, & vomitus in febribus vtranque vacuationem prohibent
    - Puluis hic noſter vacuans humores, vomitum, & fluxum concitantes, vtrunque affectum ſupprimit: nec mirum, poſtea quam vomitus (t) vomitum, & fluxus (x) fluxum curat, quemadmodum rhabarbarum toſtum, & aquæ thermales ſalſæ.
  - Cruditas, (a) quæ vtranque vacuationem reſpuit, non puluerem ob Antimonium, quod humores crudos fæliciter educit.
  - Morbus (b) frigidus, qui neutram pariter ferre poteſt vacuationem
    - Puluis autem noſter ex antimonio cum Tartaro (dummodo talis morbus ab humoribus pendeat) ipſum profligat.
  - Vitiati (c) humores in primis viis venæ ſectioni repugnant. At commode per puluerem educuntur.
  - Timiditas, (d) quæ non raro eſt in cauſſa quo minus vena tundatur, pulueris aſſumptionem non formidat.

r 11. meth. 14. 15. de curand. ratio. per ſang. 13. 4. de val. tu. 4. 2. catatop. 1. pag. 136. lit. D. Auic. l. 1. t. 4. c. 20.
s 5. 6. epid. 35.
t 4. acut. 19.
u 1. ad Glauc. 14.
x 1. aphoriſ. 15. 6. aphor. 47.
y 6. aphoriſ. 47. 4. aph. 5.
z 5. aph. 31.
A 4. aph. 1.
a de curand. ration. per ſan. miſſ. 12. meth. 1. Aph. 22. 29.
b 3. de loc. aff. c. 4.
c 4. de val. tu. 5. de cur. ration. per ſanguinis miſſ.
d 4 de val. tu. 4.

Referenda eſt tabula hæc ad verba, repugnant. *p. 94. lit. F.*

Quibus quidem hunc in modum ſe habentibus, non mirum ſi Galenus 2. *acut.* 11. purgationem per medicamentum ſanguinis miſſioni comparans, illam dixerit maiorem certe vtilitatem afferre, hanc vero ſecuriorem eſſe. & rurſus ſi loco ſanguinis miſſionis ſubſtituerit largam alui ſubductionem. Quamobrem ſi pericula, quæ à pharmaci ſumptione impendent, auferantur, quæ auferuntur, ſi puluis paretur eo modo, quo dictum eſt; & ſi ſeruatis ſeruandis exhibeatur, medicamentum per quam maxime vtile; tutum, nec inſuaue in manibus habebimus.

Purgatio an vena ſectionem ſuperet.

conclu.

Pulu. eſſe medica. max. vtile, tutum, nec inſuaue.

Quibus argumentis nonnulli ad pulueris vſum improbandum vtantur.

CAP. VI.

QVanquam non ſolum experimentis; verum etiam rationibus ſatis ſuperque (niſi me fallit animus) demonſtrauerimus *ſuperiori capite ſecundo, tertio, & quarto* puluerem hunc noſtrum omnes humani corporis humorales ægritudines profligare; *tuto*, quia nullam vel per quam maxime exiguam infert moleſtiam, neque debilitat, neque aluum ſtipticam reddit, ſi ſeruanda ſeruentur; *cito*, quia ſi non vnica vice aſſumptus, ſaltim ſecunda, vel tertia, vel quarta, ad ſummum quinta voti compotes nos reddit; *iucunde*, quia non deformis colore, non fætidus odore, non inſuauis

Puluis, cur tuto, cito & iucunde ſuo munere fungi dicatur.

ſapore

ſapore exiſtit:ac proinde inter præſidia ſaluberrima, præſtantiſſima, & efficaciſſima, quæue atteſtante *Gal. 1. de ſemine 11.9.catatop.2.* Pæoniorum, ac manuum Dei nomen iure, & illo quidem optimo, ſibi vendicare poſſit: *6.catatop.3*; nihilo tamen minus non defuerunt; non deſunt, neque deerunt (non me latet) ingenia, quæ puluerem hunc parui facere, contemnere, irridere, damnare, & non modo (vt ita dicam) ſibilis, ſed etiam conuicio è medicina explodere nunquam deſinent.

Puluerem eſſe medicamentum vere pæonium, & (vt dicunt) manum Dei.

Et equidem (vt libere fatear) horum cogitationes non accuſo, ſed libenti animo excuſo; quod in hac fouea, in quam iſti inciderunt, incidunt, & inciſuri ſunt, ego quoque obrutus eo vſque iacui, quouſque experientia, & vſu quotidiano certior ſum factus, puluerem hunc, ea, quæ dicta ſunt, extra ludum, & iocum vere præſtare. Sed, quod illis vitio dandum crediderim, eſt, quod poſtea quam nullus præterit dies, in quo varios, & diuerſos ægrotantes à variis, & diuerſis ægritudinibus, humoralibus tamen, pulueris iſtius auxilio amiſſam valetudinem recuperare vident, litigioſiores tamen ipſa lite, & pertinaciores ipſa pertinacia, nullo pacto adduci poſſunt, vt aſſentiri velint, & experimentis, & rationibus jam ſupra allatis; quinimmo tenebras, & caliginem rebus clariſſimis omni ope, & ſtudio obducere nituntur, vt eos etiam, qui in hac re operam conſumunt, quaſi inutilia tentantes, reprehendant. Sed age ipſos iam loquentes audiamus.

Detractorum excuſatio.

Accuſatio.

Di-

Dicunt nonnulli, ſe puluerem exhibuiſſe, nec tamen vidiſſe profligatos morbos. *Alii* dicunt, in nonnullis ægrotantibus iuuamentum quidem attuliſſe, in aliis vero tormina excitaſſe. *Alii* morbos hoc anno ſuapte natura ſalubres fuiſſe, & qui ſua ſponte, quolibet etiam minimo auxilio ſoluti fuiſſent. Alii ſe hucuſque ſine puluere medicinam feciſſe, ſic etiam in poſterum facturos. Alii pulueris vſu veterum præcepta, & vniuerſam medicinam huc vſque rite, legitime, & ſancte vſurpatam funditus euerti; vt mirandum non ſit, ſi in Xenodochio Florentino, in quo ex Sereniſſimi Magni DVCIS mandato pulueris vſus intromiſſus fuerat, nunc dimiſſus iam ſit. Ad hoc autem, vt demonſtrent puluerem hunc medicinam deſtruere, pluribus vtuntur argumentis; longum eſſet ſingula perſequi: quare nos, quæ maioris momenti eſſe videbuntur, vel ſaltem ad quæ cætera quoquo pacto reduci poſſe videntur, duntaxat afferemus.

Detractorum obiectiones. 1. 2. 3. 4.

Eorumdē Argum.

G Pri-

Primum Arg.

Primum igitur argumentum, quod ab ipſis pro Achille habetur, vt in ſequenti tabella pingitur, formari poteſt.

Purgatio, in quibus morbis, & quando conueniat.

Morbi vel ſunt
- Acuti, qui vel ſunt
  - ſine inflãmatione: In iſtorum (h) principiis non eſſe purgatione (h) vtendum (niſi materia (h) turgeat, raro autem turget) quia materia (h) eſt cruda, quo tempore aliquid bene (i) euacuare eſt (i) impoſſibile; probant & Hipp. (h) & Gal. vt vniuerſus fere Medicorum chorus: ſi quidem oportet (i) coctionem præire, ſubſequi (i) vero diſcretionem, & poſtea (i) euacuationem, vt bona (i) ſit criſis.
  - cum inflãmatione
    - (k) Viſcerum generatim: In his etiam haudquaquam (k) à principio purgationem eſſe adhibendam, aperte docent Hippocrates, (K) & Galenus, & vniuerſa Medicorum ſchola, tum propter rationes, quas (k) Hippocrates in littera adduxit; tum vel maxime, quia materia collecta, & impacta in inflammatione non cedit medicamento.
    - Iecoris ſpeciatim: In hac etiam (l) Gal. & alii omnes Græci, Arabes, & Latini monent, in principio nullo pacto pharmacum exhibendum, tum propter iam dictas rationes; tum, quia magis, magiſque irritaretur inflammatio.
- Longi: In his vero coctionem ſemper expectandam eſſe, (m) Galenus 1. *aphoriſm.* 24. expreſſe præcepit.

h 1. *apho.* 22. 24. 4. *aphor.* 10. 1. *de criſibus* 6. *de totius morbi temp.* 2.
2. *in pri. preti.* 37.
2. *acut.* 11. 4. *acut.* 21. 22. 38.
i 4. *aph* 22.
k 4. *acut.* 21. 22.
l 13. *meth.* 11.

Quæ

Quæ quidem omnia, ſi vera ſunt, pro vt veriſſima eſſe, nemo inficias ire poteſt, quando & rationibus, & authoritatibus confirmata ſunt. Ergo neceſſario fatendum erit, in morborũ principiis nunquam puluerem hunc habere poſſe locum, niſi quando materia turgeat, quod raro admodum fit.

Alterum argumentum eſt. Si purgatio per talem puluerem in omnibus morbis humoralibus adhibenda eſſet: ergo nunquam Hippocratis & Galeni ſententiæ locus in medicina exercenda dabitur, quandoquidem in dictis morbis fere ſemper materia vel turget, vel vrget, & conſequenter receptiſſimum illud oraculum vanum, & ſuperfluum erit. 2 *Argum.*

Tertium argumentum. Medicus eſt naturæ miniſter, & æmulus, teſte Gal. 2. 1. *epid.* 45. 51. *in præception.* 28. *de art. medici.* 87. ipſamque bene operantem ſemper imitari debet, 1. *aph.* 21. At vero per Galenum, 4. *aph.* 22. *quo in tempore à cauſſis quidem morbum facientibus natura grauatur, adeſt autem cruditas humorum; tunc aliquid bene euacuare eſt impoßibile: ſi quidem oportet coctionem praire, ſubſequi vero diſcretionam, & poſtea euacuationem, vt bona ſit criſis.* Ergo neque Medicus, dum non eſt cocta materia, nec diſcreta, quicquam moliri debet, quia non habet naturam adminiculantem, febres adaugeret, ęgrotantis vires magis magiſque debilitatas redderet, aliaq; praua ſymptomata induceret. 3. *Argum. Medicus eſt Naturæ miniſter, æmulus, imitator.* *Natura quando vtiliter vacuet.*

Quartum argumentum eſt; *In acceßionibus abſtinere oportet,* Hipp. 1. *aph.* 11. & 19. Galeno, & aliis autho- 4. *Argum. In acceſſionibus eſſe abſtinẽdũ.*

authoribus conſentientibus; At per vos, puluis iſte in acceſſionibus exhibendus eſt; Ergo receptiſſimum illud præceptum haudquaquam ſeruabitur.

Quintum arg. Plethoræ, & febrium putridarũ remedium ſaluberrimum.

Quintum. *Præſidium reſpiciens è directo primo, & per ſe plethoram eſt ſanguinis miſſio* per Galenum 2. *aph.* 8. 6. *aph.* 31. & 47. & ſexcentis in locis: immo 11. *meth. cap.* 15. dixit; *Saluberrimum eſt in febribus venam incidere, non continentibus modo, verum etiam alijs omnibus, quas putreſcens humor concitat.* Addo etiam eundem Galenum 2. *acut.* 11. comparando (quemadmodum retro dictum eſt) ſanguinis miſſionem cum purgatione per pharmacum; illam extuliſſe tanquam ſecurius præſidium; hanc vero depreſſiſſe, tanquam minus tutum. Igitur purgatio dimittenda, & eius loco venæ ſectio ſubſtituenda.

Purgatione, an venæ ſectio ſit præſtantior.

Sextum arg. Lactentibus, & prægnantibus purgationem non conuenire.

Sextum: Quia purgationem per huiuſmodi puluerem diximus conuenire etiam pueris lactentibus. Contra eſt Hippocrates; 5. *in* 6. *epid. text.* 35. quippe qui expreſſiſſimis verbis *elaterium* interdicit pueris: & Galenus *in commentario* non ſolum *elaterium*, verum etiam *ſcammonium, tithymallum*, & *helleborum*. Quamobrem infantulis non erit vllo pacto iſte puluis exhibendus. Huc accedit, quod ijdem Authores 4. *aph.* 1. 5. *aph.* 29. 3. *in* 1. *epid.* 30. prohibent, vtero gerentibus purgationem per pharmacum infra quartum menſem, & vltra ſeptimum; &, ſi eam admittunt, id faciunt duntaxat, ſi materia turgeat: nos autem diximus indiſcriminatim, & indifferenter:

renter quolibet grauiditatis menſe puluerem poſſe tuto exhiberi.

Septimum nonnulli addunt. Medicamenta omnia purgantia eſſe calida, id, quòd Galenus apertiſſimis verbis indicauit, vt velalibi, ita vel potiſſimum *primo aphoriſmorum*, **Commentario 24.** 2.*de alimen. fac.* 11. & etiam acria. Quapropter ſi puluis iſte purgandi vi præditus ſit, calidus, vt ſit, neceſſe eſt. Et, ſi calidus, qua fronte in morbis acutis vſurpandus, qui calidi ſunt, & à quibus febres 1. *aphoriſm.*7. 7.*aph.* 19. 5.*aph.*30. inſeparabiles exiſtunt, quæ ſimiliter quatenus febres, 1. *aph.* 24. & ſui ratione non calefacientibus, neque exiccantibus, ſed maxime contrariis, hoc eſt, humectantibus, & refrigerantibus egent?

Septimum arg. Purgantia eſſe calida Puluerem calidum.

Febres à morbis acutis inſeparabiles.

Ad octaui argumenti conſtructionem, nonnullis anſa data eſt ex eo, quod viderint nos deiectum erigere animum eorum, qui puluerem noſtrum formidantes, tanquam medicamentum nimis igneum, ipſis demonſtrando puluerem hunc, nedum calidum, ſed potius frigidum eſſe his rationibus; etenim ſi calida ſunt illa per Galenum, 4.*de ſimplic. medicamentorum facult.* quippe quæ, vel valde odorata ſunt, vel dulcia, vel ſalſa, vel amara, vel acria. Profecto cum puluis iſte & odore careat, neque ſit dulcis, non ſalſus, non amarus, non acer; ex neceſſitate ſequitur, non calidum, ſed frigidum eſſe. Hucaccedit, quòd puluis iſte nihil aliud eſt, quam cinis quidam ex vſtione Antimonij, Scammonij, & fœcis vini Iam vero cineres omnes Galeno authore 4.*ſimpl.* 3.8.*ſimpl.*

Octauum arg.

Puluerem frigidum eſſe, demonſtratur.

Pulueris deſcriptio.

Cinis calidus ne; an frigidus exiſtat.

3.8. ſimpl. cap. de cinere 9. ſimplic. 1. (dummodo ab eis, aliquid veluti fomes quidã igneus, ἐμπύρευμα Græci vocant, per exiguas partes diſperſum, auferatur) terreni ſunt, ac frigidi.

Lixiuium quomodo fiat.

Docens poſtmodum Galenus, quomodo fomes ille auferatur, dicit, *ſi cineres aqua macerentur, ſi enim aqua per quædam corpora modice rara coletur, fit, vt calidæ acreſque partes vna auferantur, reliquumque quod eſt, non amplius calidum ſit, nempe quod igneas ſuas particulas in aquam (lixiuium poſtea dicitur) depoſuerit.* At vero præter hunc modum auferendi ex cineribus calidas, acresque partes Chymici ſuis amolitionibus & alium machinati ſunt, nimirum per vſtionem cum ſale nitro, vel fumo ſulphuris.

Acrimonia quomodo à medicamẽtis auferatur.

Etenim quando à medicamento aliquo acrimoniam demere in animo habent, modo, quo dictum eſt, eo vſque ipſum igne comburunt, quo vſque acrimoniam deponat. Voti autem compotes reddi docet rerum magiſtra experientia: ſi quidem guſtu percipiunt, medicamentum ex toto acrimoniam perdidiſſe: quod ſi acrimoniam adhuc retinuerit, ſignum eſt, medicamentum non recte paratum eſſe. Vnde (quod obiter dictum ſit) Gerardus Tanius Florentinus, Sereniſſimi noſtri pharmacopola, qui de illius mandato iudicium ferre debebat, vtrum pharmacopolæ, qui puluerem parauerant, bene, an male id præſtitiſſent, præter guſtum ad hanc rem determinandam nulla alia regula vſus eſt; in quo enim puluere acrimoniam percipiebat,

bat, ipſum reiiciendum; in quo vero nullam, retinendum. Hæc tamen nihil officere, nihil obſtare dicunt Aduerſarii, qui pulverem calidum eſſe putant. Vtuntur autem ad hoc demonſtrandum his Galeni verbis; 9. *ſimp.* 1. *ſane combuſtorum omnium nullum plane eſt frigidum: relinquitur enim in illis veluti* ἐμπύρευμα, *hoc eſt, ignitio quædam, nam ita vocabat Ariſtoteles*, hæc Galenus.

Pulverem calidum eſſe, quid oſtendere videatur.

Sed poſſent hoc idem confirmare ex ſententia Ariſtotelis; quippe *ſecundo de part. anim. cap. 2. in fine.* ita ſcriptum reliquit. Aduſta fere omnia aliquid habent caliditatis, vt calx, cinis, ſedimenta animalium, &c.

Nonum. Sunt etiam nonnulli, qui pulverem hunc contemnunt, ac deſpiciunt, hac ducti ratione. Syluam, inquiunt, habemus medicamentorum, tam flauam, quam atram bilem, & pituitam, tam tenues, quam craſſos, tam calidos, quam frigidos humores electiue ducentium. Igitur ſi iſtis *Tartarum* quoq; inſuper addamus, ſiue pro correctiuo (vt dicunt,) ſiue pro adiuuatiuo, non deerunt medicamenta, quibus paſſim vti poterimus ad ægritudines humorales pariter tollendas, non aliter ac fit de puluere propoſito: etenim ſi *ſenæ* verbi gratia, vel *epithimo Tartarum* coniungamus, nonne medicamentum in manibus habebimus ad humorem melancholicum educendum? ita ſi *rhabarbaro*, vel *agarico* idem *Tartarum* addamus, nonne medicamentum effingemus ad bilem, & pituitam contrahendam.

Nonum arg.

Pulueres alij vtrum effingi poſſint.

Decimum arg. His nouem argumentis ego decimum adnecto, quod ex pulcherrimo Ariſtotelis loco, 1. *ſect. Problem.* 43. quaſi theſauro depromſi. Diſputans longo progreſſu ſummus ille Philoſophus (quē tanquam naturam ipſam loquentem admirari, & audire tenemur) de medicamentorum purgantium natura, & facultate; ſumma cum ratione demonſtrat, ad hoc, vt medicamentum aliquod purgare dicatur, duas in ipſo, vt ſimul conſpirent, conditiones, operæ prætium eſſe: *altera* eſt, vt illud à calore noſtro nulla ex parte concoquatur; *altera* vero, vt facile diffundi, ac diſpergi per venas poſſit: ea enim, quæ nullo pacto à calore natiuo vinci poſſunt, vbi à ventribus effunduntur, & per venas, & per ſemitas eaſdem feruntur; quibus permeat cibus; mox vero (inquit Ariſtoteles) cum nihilo concoqui potuerint, ſed victrice perſtiterint potentia, relabuntur, & quæ ſibi obſiſtunt (oh pulcherrimum dictum, & tanto Philoſopho dignum,) ſecum detrahunt: quæ res purgatio vocitatur.

Purgantiũ natura ex Ariſtot.

Metallica vtrum purgandi vi prædita ſint. Hoc poſito infert Philoſophus, *æs vero, & argentum, & cætera generis eiuſdem*, hoc eſt (ex communi omnium ſententia) metallica omnia medicamenta, quale eſt, nemine refragante, noſtrum Antimonium, *& ſi concoqui à calore animalium non poßint, & conſequenter altera ex duabus conditionibus prædita ſint: tamen quòd reſolui à ventribus, & venas permeare nequeant* (& erat altera in chatarcticis neceſſario requiſita conditio) *purgandi vim non obtinent*. Cum itaque *Antimonium* noſtrum in metal-

metallicorum Medicamentorum cenſum irrepleuerit, de Ariſtotelis ſententia,forti ratione firmata, è purgantium numero merito erit funditus delendum.

Poſtremo, antequam propoſitorum argumentorum exitum explicare aggrediamur;ſcrupulum quendam tenuiſſimum, qui adhuc reſidere videtur, nullo pacto occultandum eſſe decreuimus; dicere enim aliquis poſſet. Si puluis iſte (quemadmodum retro demonſtrauimus) eſt quidam cinis: ergo ſiccandi vi non poterit non eſſe præditus.Iam vero ſi talem habet naturam,qua nam ratione in febribus locum habere poterit, in quibus humida eſſe exhibenda Hippocrates 1.*aphoriſm*.16.palam præcepit?Et rurſus qui fieri poterit, vt corporis noſtri vires non euertat, ac depopuletur, ſi caloris natiui pabulum, quod eſt humidum radicale vocatum,abſumit; 4.*aphoriſm*.37. calidum autem innatum ex Hippocratis 1.*aphoriſm*.15. 4. *aphor*. 37. & Galeni ſententia dicitur natiuus ſpiritus: quin potius per eoſdem 5.*in 6.epidem*.5.natura,& anima nihil aliud eſt, quam calidũ innatum, vel calor innatus, qui ab initio animal informat, *aph*.15.poſtea auget,atque ad mortem vſque nutrit.

Vndecimum arg.

Puluis vtrum ſiccãdi vi præditus ſit.

Vtrum in febribus locum habere poſſit.

Vtrum vires proſternat.

Hæc ſunt,vel ſaltim ad hæc reduci poſſunt argumenta potiora,quæ pulueris vſum calcitrare, ac reſpuere videntur,quæue nonnullos cogunt, vt ipſum pro nihilo habeant. Sed quam vana, commentitia, futiliaque ſint, in *ſequenti poſtremo capite*(Deo fauente Maximo)demonſtrabitur.

APPENDIX AD CAPVT SEXTVM ANTECEDENS:

IN QVA NOVA PROPONVNTVR ARGVMENTA, quibus nonnulli huius pulueris vſum refellere conantur.

Noua Aduerſariorum argumenta.

PRæter argumenta, & rationes iam propoſitas, doctiſſimi quidam viri multas excogitarunt, quæ (vt ipſi arbitantur) non modo probabili argumentatione, ſed etiam neceſſaria Mathematicorum ratione concludere videntur, puluerem hunc, ne dum retinendum, ſed dimittendum, & in vltimas terras amandandum.

Primum argumentum.

Vtrum medicamenta ſubductoria vſitata eoſdem effectus, quos hic puluis præſtent.

Primum quidem; quod effectus mirandos, quos ex blanda pulueris huius purgatione partim viderunt, partim audierunt, dicunt medicamenta quoque, ſiue lenientia, ſiue ſoluentia, quibus paſſim vtimur, præſtare etiam poſſe.

Deinde

Deinde vero; quod pulueris iſtius vſus experientia, non ratione adinuentus, Medicinæ dignitatem; atque exiſtimationem, quæ ratione, ac methodo parta eſt, offendit, violat, ac perdit, vnde Ars ſordida, ac ſine honore nũc redditur.

2. *Vtrum hic puluis aliquid de Medicina præſtantia deroget.*

Tertio quod conſtat apud omnes, medicamenta cõpoſita in vſum non eſſe accipiẽda, niſi facta fermentatione: vnde cum Galeno fatentur omnes, Theriaca non eſſe vtendum, niſi vbi exacte cocta, ac perfecta fuerit. At puluis iſte componitur (vt *primo* ſtatim *capite* dictum eſt) ex tribus, vel ſaltem ex duobus. Igitur ad hoc, vt rite, & legitime tali medicamento vti valeamus, fermentationem, vt prius recipiat, expectare debemus. Iam vero pulueres aridi, ac ſicci fermentationi ſubiici poſſe, intelligentiæ noſtræ vim, ac notionem omnino fugit.

3. *In Medicamentis vtrum fermentatio ſit neceſſaria.*

Pulueres fermentationem recipere non poſſent.

Quarto; quod puluis iſte componitur ex diuerſis, immo contraria facultate præditis medicamentis, quorum alterum alterius vires impedit, ac deſtruit.

4. *Medicamenta ex contrarijs compoſita vtrum ſe in agendo impediant.*

Quinto; quod experimento conſtet; eos, qui pro expurgando corpore Antimonio vtuntur; temporis progreſſu affatim ſyncope interceptos maximo cruciatu vitam perdidiſſe.

5. *Antimonio qui vtuntur, ſyncope vitam finire.*

Sexto; quidam viri celebres, & clari ſic ſyllogizãtur: *Quod eſt omnium medicamentorum purgantium maxime iners, & inefficax ad agendum, non purgat, aut curat cæteris iucundius, citius, tutius: Sed eiuſmodi eſt puluis propoſitus, Ergo &c.*

6. *Vtrum alia medicamenta purgantia citius, tutius, & iucundius quam puluis agant.*

Propo-

Propoſitio ex ſe conſtat. Aſſumptio probatur.

Inter quatuor qualitates quæ ſint magis actiuæ.

Quodlibet aliud medicamentum purgans eſt calidum ex Galeno.1.*aphoriſ.*24.2 *de alim.fac c.*11. Puluis vero eſt frigidus,& ſiccus. Ergo quodlibet aliud eſt actiuius & efficacius;cum calidum, & frigidum ita ſint qualitates actiuæ,vt calidum ſit actiuius,quam frigidum; & quatenus humidum,ac ſiccum agunt, licet ſint qualitates paſſiuæ,humidum eſt actiuius,quam ſiccum.Ergo omni ex parte puluis eſt medicamentum maxime iners,& inefficax ad agendum.

7. *Ad idem probandum.*

Septimo ſic arguunt; *quod curat,& purgat tutius, citius,& iucundius,fluere facit humores plus cæteris.Sed hoc non præſtat puluis.Ergo &c.*

Purgantia exigunt humores fluxiles, & meatus apertos.

Propoſitio probatur, propter hoc enim ante exhibitionem purgatiui medicamenti conamur fluidos humores reddere; vt medicamenta citius, iucundius, ac tutius purgent, & curent. Aſſumptio probatur;quia fluere facit humores, quod & vias aperit,quibus pelluntur, & humores ipſos fluidiores reddit.Puluis autem, vt pote frigidus, & ſiccus, ſua frigiditate, & ſiccitate contrahit meatus, & obſtruit, & humores ipſos conſtipat,denſioreſque reddit; & ideo ineptos ad fluxum.

Puluis vtrum vtrumq; impediat.

8. *Vtrum Scammonium noſtro modo præparatũ ſit cinis.*

Poſtremo dicunt, *Scammonium præparatum modo propoſito,non eſt cinis.Ergo falſo ſupponitur, frigidum & ſiccum,vt cinis.* Antecedens probatur, cinis fit combuſtione ignis. At *Scammonium* hic præparatum non igne,ſed fumo præparatur.

Nec dicas,fumum talis naturæ(id eſt,ſulphuris)

ris) comburere; tum, quia fumus etiam ſulphuris eſt euaporatio aquea, quæ excepta operculo abit in aquæ guttas, & rorem; vnde non poteſt torrere, vel comburere, ſed ad ſummum elixare; & per elixationem non fit cinis. Tum, quia cinis calefactus non colliquatur; non vnitur in maſſam igni ſuperpoſitus, non euaporat fumum: vtrumque vero præſtat *Scammonium* dicto modo paratum, vt qui ſic ſyllogizari dignati ſunt, periculum fecerunt. *Fumus quid.* *Cinis quomodo fiat.* *Eius proprietates.*

Quem finem, & exitum habeant argumenta propoſita.

CAP. VII.

Rationes, & argumenta, quibus nonnulli ad pulueris noſtri vſum improbandū vtuntur, vel vti poſſent, iam in *proximo præcedenti capite* adducta fuerunt. Reliquum nunc eſt, vt illorum exitus (quoad per nos fieri poterit) efficacius explicetur, ad hoc, vt non modo ſalutis humanæ ſtudioſi, verum etiam & Auditores noſtri, & ii, quorum authoritate, ac nutu hæc qualiacunque ſint, ſcriptis obſignare coactus fui, agnoſcant, iure ne, & vere, an iniuria in medicina locum habere poſſit. Eo autem ordine argumentorum ſolutio explicabitur, quo ipſa propoſita fuerunt. *Occaſio ſcribendi.*

Verum antequam id præſtemus, illud prius ſupponendum, & ſtatuendum eſt, quod viam a. per-

pertam, & directam nobis monſtrabit, & ſatis iter tutum ad difficultates omnes ſuperandas præbebit: nimirum, vt, ſi pulueris huius beneficia percipere velimus, neceſſe eſt, vt ea lege ſit paratus, qua *ſupra* diximus; vtque in illius exhibitione illa ſeruentur, quæ ſeruanda monuimus: alioquin, ſi eas vtilitates, quas expectamus, non afferet, minime mirandum eſſet. Quibus quidem hunc in modum conſtitutis ad argumenta diſſoluenda me conuerto.

Obiectionibus detractorum ſatisfit. Reſponſio ad 1. & 2. Iis, qui dicunt, ſe pulueremn exhibuiſſe, non tamen vidiſſe profligatos morbos, & rurſus in nonnullis ægrotantibus iuuamentum attuliſſe, in aliis vero tormina excitaſſe. Reſpondeo. Si voti compotes iſti facti non ſunt, id non medicamenti vitio dandum eſt; ſed, vel, quia male paratum fuerit, vel quia æger ad purgationem non bene diſpoſitus; vel quia non iuſta doſi exhibitum; vel non toties, quoties neceſſarium erat.

Ad 3. Iis vero, qui aſſerunt; morbos hoc anno fuiſſe leues; nil aliud dicam, niſi quod aliqui nihilominus periere, & poſteaquam perierunt, pro certo habendum eſt, eorum morbos non fuiſſe leues, vt ipſi fingunt; immo (ſi dicere fas eſt) adhuc fortaſſe ſuperſtites eſſent, ſi noſtro puluere eis occurſum ante fuiſſet, quemadmodum iis contigit, qui eo, veluti decet, vſi fuerunt.

4. Alii, quibus placet vti medicamentis hucuſque vſitatis; velim, vt recordentur, Galenum præter Hippocratis medicamenta multa alia, & à ſe ipſo, & ab aliis poſt Hip-

Hippocratem excogitata, fœliciter vſurpaſſe: Arabes turſus multo plura addidiſſe: & Latinos nõ paucis præſidiorũ generibus medicinam ditaſſe; Medici a. cordati tantũ abeſt, vt illa negligant, quin potius ea paſſim adhibeant. Iis, qui 5.
putant pulueris noſtri vſum medicinam euertere, ſic reſpondendum eſt. Demonſtrent, quæſo, nobis vnum, qui puluerẽ acceperit ea lege, qua accipiendus erat, qui perierit. Demonſtrare nõ poſſunt; qui ergo medicinam deſtruit? Quod ſi in Xenodochio non amplius exhibetur; id fit, non quia illius vſus pernicioſus viſus fuerit, minime vero; ſed quia cum ad Sereniſſimi aures perueniſſent innumera illa, ac propemodum infinita pulueris experimenta *capite ſecundo* iam propoſita, vt illa magis certa, comprehenſa, percepta, rata, atque firma fore cognoſceret, mandatum illud dedit: Vbi vero coram perIlluſtri, ac Reuerendiſſimo Domino Petro Strozzæ S. D. N. à Secret. epiſt. Viro Ampliſſimo, & aliis primariis aulicis ſibi renunciatum fuit, experimenta illa eſſe conſtantia, ac veriſſima; hoc Sereniſſimæ Clementiſſimæq; alitudini ſatis fuit: ſtatimque præcepit, vt in Senenſem oram maritimam magna pulueris ita parati quantitas mitteretur; adhoc, vt illius plagæ incolæ *tuto, cito, & iucunde* ab humoralibus ægritudinibus ſanari poſſent. Nunc ipſorum argumenta, deguſtare incipiamus.

Ad primum, Validiſſimum eſt certe, negari non poteſt huiuſmodi argumentum, ſi ſecundum corticem duntaxat conſideretur, vtpote ꝙ autho- *Primi arg. Reſolutio.*

authoritatibus,& rationibus fultum ſit: verum ſi eius medullas penetrare voluerimus, quemadmodum ratio expoſtulare videtur, proculdubio luce clarius patebit, allatas authoritates, & rationes, ne tantillum quidem detrahere ſalubritati, præſtantiæ, & efficaciæ noſtri pulueris. Nam præter *turgentiam*, quam aduerſarii admittunt exigere purgationem à principio, licet materia ſit cruda, adeſt etiam *vrgentia*, quam nos ex Galeno *de totius morb. temporib.* 2. cum aliis præſtantiſſimis Viris collegimus, quæue maiorem purgationis celeritatem expoſtulat, quam turgentia, quemadmodum ſupra in *tertii capitis calce* demonſtrauimus; neque eſt, quod inutiliter nunc repetatur. Quæ quidem omnia ſi coegerunt Hippocratem, & Galenum ad purgationem in principiis morborum adhibendam, cruda exiſtente materia; cogere quoque & nos debent ad purgationem, maxime vero per puluerem hunc noſtrum, quippe qui non eſt adeo vehemens medicamentum, veluti erant illa, quæ ab Hippocrate, & Galeno paſſim vſurpabantur.

Vrgentia quam Turgentia magis expoſtulat purgationem.

Verum hic forte obſtabit aliquis dicens ex Galeno 1. *aphoriſm.* 24. *in longis morbis expectandam eſſe coctionem.* Itaque neque purgatio per noſtrum puluerem, neque per pilulas Galeni 1 *catatop.* 2 *lib. de remed. paratu facil.* 6. in alopecia laborantibus erit adhibenda à principio, quia ſunt morbi longi. Eſt quidem profecto magna hæc dubitatio, & quæ iam diu multos torſit, torquetque. Cui tamen hac diſtinctione ſatisfieri poſſe arbi

Obiectio, Vtrum in morbis longis conueniat purg. à princ.

Solutio.

tramur; nimirum ratione humorum firmatorum coctionem expectandam eſſe; at non firmatorum ratione, minime. Quæ res melius percipietur, ſi firmati humores cauſa continens, vel coniuncta, & non firmati cauſa antecedens nominentur. Nam in morbis longis ratione cauſæ coniunctæ (ſic enim eam appellant) concoctio eſt expectanda; ſed ratione cauſæ antecedentis (ita enim dicitur) nequaquam expectandam eſſe, credimus. Et propterea Galenus in morbo longo pilulas, & illas quidem validas ad purgandum adhibet: Et nos illius exemplo pulverem noſtrum, quia ſcilicet ad cauſam antecedentem reſpicimus. *Coctio in quibus humoribus ſit expectāda. Cauſa antecedens, & coniuncta quæ.*

Pro alterius argumenti ſolutione dicimus, aphoriſtica illa præcepta locum habere extra turgentiam, & vrgentiam, vt in humoribus firmatis. 4. *acut.* 76. Præterea vera eſſe de illis medicamentis, quibus paſſim Veteres illi vtebantur, 2. *acut.* 11. 4. *aph.* 13. 14. 15. 5. *aph.* 1. quæ erant helleborus, *elaterium* 5. 6. *epid.* 35. *euphorbium*, peplium, 2. *acut.* 11. *Auic. l.* 3. *f.* 13. *tr.* 1. *c* 36. *ſcammonium* (ſed non arte noſtra paratum) *tithymallum*, & huiuſmodi; quę quidē omnia valde calida exiſtunt, 1. *aph.* 24. 2. *de alim. fac.* 11. & ſicca, & inſuper venenata, *quæue ventrem, præſertimque os ipſius, quod maxime tum neruoſum, tum ſenſile exiſtat, affligant, lædantque.* Hęc autem omnia à puluere noſtro procul abſunt, vt, pote qui frigidus ſit, neque naturæ noſtræ admodum inimicus, quandoquidem cum exigua *2. arg. ſol. Concocta medicanda quomodo ſit intelligendum. Veter. medic. qualia. eorum noxæ.*

moleſtia munere ſuo fungitur, quemadmodum quotidie videmus.

Tertii arg. Solutio. Naturam, quando eſt à magno morbo oppreſſa, non ordinate procedere. Probatur exemplis ex hiſtoriis. Epidemicis. Criſis aliquando viſa ſine ſignis coctionis, morbo exiſtente crudo. Obiectio. Solutio.

Ad tertium. Reſpondeo, ſicut alii quoque præſtantiſſimi Interpretes reſpondent. Natura, quãdo eſt à maximo morbo oppreſſa, ita vt non poſſit ordinate procedere, tunc non præcedente coctione ad expulſionem inſurgit, vt in epilepſia, & apoplexia paſſim fieri videmus, & veluti in Metone, 3.1.*epid.*24. in muliere trimeſtri, 3.1. *epid.*30. & in Pericle 33.*epid.*77. contigiſſe, monet Galenus; qui omnes morbo exiſtente crudo ſine ſignis coctionis iudicati fuerunt. Oh quid ad Galenum in *quarto illo aphoriſ.*10.*Comment.*22. Dicunt nonnulli, Galeni ſententiam eſſe veram *vt plurimum.* At (parcant nobis) talis reſponſio non placet. Quare dicendum, Galeni ſententiam eſſe intelligendam de perfecta vacuatione, & de perfecta criſi, quæ fieri non poteſt, niſi præceſſerit naturæ victoria. Quod ſi illi Hippocratis ægroti iudicati fuerunt, morbo exiſtente crudo, criſis tamen in eis (ſi recte animum, & oculos coniiciamus) non fuit perfecta; ac proinde eorum, quæ remanſerunt, maturatione, & expulſione indiguerunt. Verum, ſi hæc reſponſio non arridet; dicendum, Galenum *in quarto illo aphoriſmorum* 10. *commentario* 22. loqui de criſi, quam natura ex ſe molitur. Iam vero ſi Medicus naturæ auxiliator eſſe debet, quemadmodum debet; ad hoc, vt fœlicius & celerius natura criticum ſuum opus perficere valeat, à principio manus ſuas auxiliares apponere debet, puluerem noſtrum, vel aliquod

Criſis vel eſt perfecta vel imperfecta. Criſis à natura, & à Medico. Medicus naturæ auxiliator.

quod

quod aliud (veluti alii cordati Medici faciunt) blandum medicamentum exhibens, materiam minorare iuxta illud Galeni; 2. *aphoriſmor.* 29. *vt criſes citius eueniant, melius eſt in principio vacuare, quo minorem factam materiam facilius natura poßit concoquere.*

Minoratio materiæ cur à principio conueniat.

Ad quartum, in quo non paucis magna vis videtur eſſe, ad pulueris vſum improbandum, accedo. Equidem (ingenue fateor) quotquot Hippocratis codices, quotquot eiuſdem Interpretes habere potui (habui autem complures, & Græcos, & Latinos) omnes cum verbis, tum ſententiis conſentientes, conſpirantesſque inueni; in illis aphoriſmis 1. *aphor.* 11. & 19. Sapientiſſimum Senem duntaxat de alimento verba facere, non de medicamento purgante; ſonant enim verba, (*nam cibum dare nocuum eſt,*) non dicit medicamentum: Quare quod Hippocrates hic loquatur de medicamento purgante, iſtorum eſt purum, integrum, liquidumque, nullo referente, commentum. Oh dicunt ipſi; ſi in acceſſionibus ab alimento abſtinendum eſt; ergo multo magis à medicamento purgante. Negatur ſimilitudo, & conſecutio: & ratio negationis inde petitur; quod, ſi videamus rationes, propter quas cum Galeno *in commentariis illorum aphoriſmorum* cœteri omnes ex Hippocrate præcipiunt, in acceſſionibus à cibo eſſe abſtinendum, proculdubio, ſi cæci non erimus, luce meridiana clarius perſpiciemus, eſſe quidem à cibi oblatione tunc deſiſtendum, at non à pulueris exhibitione. Dicit igitur, & bene Galenus

Quarti argum. Solutio.

In acceſſionibus vtrũ non ſolum à cibo, verum etiam à medicamento ſit abſtinẽdũ.

Obiectio.

In acceſſionibus cur à cibo ſit abſtinendum.

lenus cum cæteris illius loci Interpretibus, in accesſionibus naturam ab humoribus grauari, ac pene ſuffocari: vnde ſi cibum offeramus, magis magiſque illam grauabimus, ac ſuffocabimus. Addunt etiam (& merito quidem) nonnulli; per cibi oblationem in accesſione cauſam morbificam augeri. Accedit, quod Galenus *De vena ſectione aduerſus Eraſiſtr.* 4. expreſſe monet, naturam haudquaquam impediendam, dum propria obit munera, ſed iuuandam. At in acceſſione, eodem Galeno authore, 1. *aphoriſm.* 7.8. natura eſt in pugna, & variis afficitur perturbationibus, totaque in coquendo morbo, & cauſa particularis accesſionis proxima expellenda innititur. Iure igitur (& illo quidem optimo) concludere poteſt Galenus ibidem non eſſe (quemadmodum ſapientisſime præcipit Hippocrates) tunc diſtrahendam per cibi oblationem.

Pulueris exhibitio in accesſionibus quot & quæ beneficia afferat.

Modo videamus, quæſo, vtrum pulueris noſtri exhibitio in accesſionibus huiuſmodi mala, & incommoda, immo etiam (vt dicunt Aduerſarii) multo maiora afferat, nec ne. Si in acceſſionibus natura grauatur, ac pene ſuffocatur; & blanda per noſtram puluerem purgatio tunc adminiſtrata naturam à ſarcina, & à ſuffocationis periculo vindicat, relaxat, & liberat: quin immo humores foras educendo eſt in cauſa, ne ferantur, vel ad partes principes; vel principibus conſentientes: ex quo paroxyſmi fit abbreuiatio, nec non totius etiam febris (quemadmodum ſexcentis iam experimentis factum vidimus,

dimus,) vel ablatio, vel ſaltim non exigua lenitio. Præterea, ſi in acceſſione ex cibi oblatione materia morbifica augetur: contra ex purgatione per noſtrum puluerem minuitur. Tandem, ſi natura non eſt impedienda à ſuo munere, ſed iuuanda; & purgatio per hunc puluerem non modo impedimentum naturæ non affert, immo potius iuuamentum: & ratio eſt, quia ſi in acceſſione tota in cauſa particularis acceſſionis proxima expellenda innititur, quemadmodum innititur, poſteaquam in acceſſionibus iudicationes fiunt; 1. *de diebus decret. cap.* 7. & puluis noſter tunc datus hanc naturæ expulſionem iuuat. Oh ergo id etiam præſtare poterunt cœtera medicamenta ſubductoria, quæ vſque ad hanc diem vſurpata fuerunt.

Obiectio. Medicamenta alia ſubductoria vtrum conueniant in acceſſionibus.

Solutio. Medicamenta ſubductoria ſunt duorum generum.

Non valet ſimilitudo; propterea quod medicamenta dicta, vel ſunt lenientia, & hæc in acceſſione locum non habent, quoniam cum ex parte quadam conſtent, quæ in alimentum poſſet conuerti, illas noxas in acceſſione afferent, quas & alimentum parere *ſupra* diximus. Si vero ſoluentia, quæ apud Veteres erant in vſu; quia nimis calida 2. *de aliment. fac. cap.* 11. 1. *aphor.* 24. exiſtunt, ſimulque acria, 2. *acut.* 11. & magnam inferunt naturæ moleſtiam; ideo in acceſſione nullo pacto conueniunt. Quam quoque dictorum medicamentorum caliditatem, & moleſtiam reſpiciens fortaſſe Princeps erudiſſimus Auicennas *l.* 4. *f.* 1. *tr.* 2. *cap.* 7. *bis.* & *cap.* 38. mirandum non eſt, ſi prohibuerit à motione per

huius generis medicamenta in die paroxyſmi, ſeu periodi: tametſi, quando neceſſitas adſit, permittat, vt moueamus.

At audio ſciolum aliquem dicentem, medicamentum ſubductorium exhibere in acceſſione refragari doctrinæ Galeni *lib. Quos, Quando purgare oportet fol.* 88. *literis* F.G. ratione confirmatæ. Verum demonſtret, quæſo, talem Galeni doctrinam ſua ratione fulcitam. Reſpondet, eſſe in *libello, Quos purgare conueniat, quibus & cæt.* vbi hæc verba leguntur; *nam dum acceßio infeſtabit, à ſuperioribus educes; vbi vero deſtiterit, quod intermiſſionem dicimus, ab inferioribis trahes.* Subdens poſtmodum rationem, inquit; *multis enim per acceßiones vomitus excitatur, & ſanguis è naribus erumpit, non paucis intermißione facta lotium, & aluus fluit.*

Dubitatio. Vtrum pulueris exhibitio in acceſſione ſit contra Galeni doctrinam.

Solutio. Liber Quos, Quãdo, & cæt. vtrum ſit Galeni partus.

Verum, amabo, ad meliorem mentem, voluntatemque iſte ſe conuertat. Nam mitto libellum illum, (quemadmodum apud omnes eſt in confeſſo) non à Galeno, ſed ab Oribaſio fuiſſe conſcriptum; ad quod credendum; illud nos adducere poteſt, quod neque in ordine ſuorum librorum, neque in catalogo de libris propriis talis libelli mentio habetur: neque in libris, qui vere germani ipſius Galeni exiſtimantur, vllibi talem ſententiam notatam, ni fallor, inueniemus; Sed rationem conſidero. Hæc de illis, duntaxat, acceſſionibus præciſe tenere videtur, in quibus vomitus excitatur, & ſanguis è naribus erumpit; non enim eſt vniuerſalis, ne-

quo

que extenditur ad alias omnes. Iam vero aliæ, quam plures reperiuntur acceſſiones, in quibus neque vomitus apparet, neque ſanguis erumpit: Quare ſaltem in his pulueri noſtro dabitur locus. Verum, neque ſi in illis etiam exhiberetur, in quibus vomitus adeſt, nocumentum adferret, minime vero propterea (quod veluti pluribus experimentis obſeruatum eſt) puluis iſte datus, quando natura ſui exonerationem per ſuperiora tentat, eiuſdem naturæ conatum, vomitum eliciendo, iuuat, & conſequenter non modo non incommodum, ſed potius non mediocre adiumentum illi affert.

Puluerem datum in acceſſionib. in quibus adeſt vomitus, iuuamentũ afferre.

Et quod ad acceſſiones, in quibus ſanguis è naribus erumpit, ſpectat, dicimus; talem ſanguinis fluxũ vel eſſe omnino criticum, & ægrotantem integre liberare, id, quod in febrium declinatione, coctionis ſignis præcedentibus, cum conferentia, & tolerantia, paſſim & fieri videmus, & Veteres obſeruatum reliquerunt; vel ſymptomatice in principio erumpere abſque vlla ægrotantis conferentia, vel tolerantia. Si primo modo excernatur; nemo eſt, qui non videat, & ab euacuatione per hunc puluerem, & per aliud quoduis ingenium abſtinendum eſſe; *quæ enim* (vt ſæpe inculcauimus de ſententia Hippocratis) 1. *aphoriſmor.* 20. *iudicantur, & indicata ſunt integre, nec mouere, & cæt.* Quod ſi altero modo fiat: tunc, & quis eſt, qui non videat, eſſe ipſius multitudinem (pro quo quidem munere obeundo,

Sanguinis fluxum è naribus, vel eſſe criticum, vel ſymptomaticum.

Puluis in quo ſanguinis fluxu è naribus dandus ſit.

non infimum, ne dicam, primum locum euacuationem per hunc puluerem ſibi vendicare, (ut jam demonſtratum eſt) demendam; *leuata namque*, inquit Galenus 11. *meth*. 15. *quæ corpus noſtrum regit, natura, exoneratáque eo, quo, velut ſarcina premitur, haud ægre, quod reliquum eſt, vincit.*

At huius difficultatis, de qua pulueris detractores tantopere bachantur; & acerrime furiunt; hic finis eſto.

Quinti arg. Solutio. Plethora duplex.

Ad quintum reſpondeo, diſtinguendo de plethora; altera enim eſt à ſanguine non putreſcente, altera vero à putreſcente. In illa non negamus (tranſeat, licet in hac quoque puluis locum habere poſſit ſua vacuatione, aſſerente Galeno 4. *de valet. tuend. cap*. 4. vbi venæ ſectionis adſunt impedimenta, deiiciendam largius aluum eſſe; & rurſus, quia eodem authore *lib. de plenit*. 10. fieri nequaquam poteſt, vt ſanguis ſincerus vnquam reperiatur in venis (veluti *ſupra capite tertio* dictum eſt) magis conuenire ſanguinis miſſionem; at in altera aſſerimus magis purgationem per puluerem: & ratio eſt, quia per Galenum 2. *de differ. febr*. 2. & 9. 2. *de criſib*. 6. & 12. vbi ſanguis putreſcit, vel ſupra modum aſſatur, ſecundum quidem partem ſubtiliorem omnino in flauam conuertitur bilem, ſecundum vero craſſiorem in atram. Iam vero iſte puluis ratione *Scammonii* flauam bilem euacuat, ratione vero *Antimonij* atram. Huc accedit, quod eodem Galeno authore, 5. *ſimpl*. 15. 3. *de temperam*. res, quæ putreſcunt, vel vruntur, mutantur ſecundum ſubſtantiam. Ergo, ſi ſanguis putrefactus

Puluis in qua plethora magis, & in qua minus locum habeat.

Sanguis quando putreſcit, in quos humores conuertatur.

Sanguis putrefactus, quibus egeat præſidiis.

ctus naturam ſuam mutauit, & aliam adeptus eſt, non amplius eo indiget præſidio, quod prior illius natura exigebat, ſed alio, eo nimirum, quod expoſtulat altera natura, in quam ſanguis conuerſus eſt.

Ad ſextum. Diſtinguo de medicamentis ſubductoriis. *Sexti arg. Solutio.*

Medicamenta ſubductoria eſſe duorum generum.

- Calidiſſima, & in quibus, vt dicebant Arabes, eſt venenoſitas, cuiuſmodi erant illa, quibus Hippocrates, *2.acut.* 11.4. *aph.*13 14.15. 6.*aph.*1.5.6. *epid.*35. & Galenus, vt *ſupra* diximus, vtebantur: talia autem ſunt
  - *Helleborus*,
  - *Elaterium*,
  - *Peplium*,
  - *Euphorbium*,
  - *Scammonium*,
  - ſed aliter, quam à nobis paratum.
- Alia enim ſunt Minus cálida vel ſaltem mitiora, & in quibus nihil eſt veneni, vt
  - *caſſia*
  - *manna*,
  - *myrobalani*,
  - *tamarindi*,
  - *ſena*,
  - *Epithym.*
  - *rhabarbarum*,
  - *agaricus*, & id genus.
  - Quæ ſunt ſimplicia.
  - *diaprunis*,
  - *diacathol.*
  - *diaſena.*
  - *mel. roſ. ſolut.*
  - *vel cum ſacc.*
  - *vel ſine.*
  - *ſyr. viol. ſol.*
  - & huiuſmodi.
  - Quæ ſunt compoſita.
  - Huiuſmodi medicamenta partim ab Arabibus, partim à Latinis excogitata fuerunt. De quibus cenſuram faciens eruditiſs. Mercatus *in lib. de morb. Mulier.* dicit *mannam. ſenam, epithy. cum caſſia, & ſyr. roſ. ſol.* eſſe imbecillia: ſed *rhabarbarũ, agaricum, diacatholiconem, &c.* eſſe mediæ efficaciæ.

Qua diſtinctione ſtante, ad argumentum reſpondemus. Medicamenta, quibus Hippocrates, & Galenus ad corpora expurganda vtebantur, nec puerulis lactentibus, nec grauidis eſſe exhibenda, propter rationes, quas *in commentariis* Galenus ipſe affert, & eas nūc repetere non eſt neceſſe. Concedo. At ea, quæ ab Arabibus, & à Latinis proponuntur, & quorum vſum ſecuriſſimum eſſe, experti ſunt, & nos etiam quotidie experimur; tuto exhiberi poſſunt. Quamobrem cum Hippocratis, & Galeni venia & grauidis, & lactentibus medicamenta illa mitiora dare poſſumus. Ergo tanto magis puluerem noſtrum; quippe qui (veluti ab initio diximus) non nauſeam inducit, cum odore, & ſapore careat; neque magnam etiam moleſtiam, quia neque calidus eſt, nec venenatus, neque vehementer corpus exagitat, vel debilitat, neque vllum aliud incommodum affert. *Lactentib. & Grauidis, quæ pharmaca exhiberi poſſint.* *Puluerem & lactentibus & grauidis exhiberi tuto poſſe.*

Ad ſeptimum reſpondemus. Vidit, & guſtauit difficultatem hanc oculatiſſimus Galenus 1. *aph.* 24. modumque ad eam ſuperandam nobis aperuit, dum inquit *non ob igneam febris caliditatem* (addere etiam poſſumus nos, *non ob acutorum morborum feruorem*) *purgationem ſuis medicamentis* Galenum, & nos per puluerem noſtrum adhibere, *ſed propter humores illam igneam febris*, & acutorum morborum *caliditatem efficientes. Quare maiorem oportet ex noxiorū humorū vacuatione fieri vtilitatem, quā id, quod neceſſario conſequitur ex purgantib. medicamentis detrimentū. eſt autē vtilitas maior, ſi abſ-* *7. Arg. ſol.* *Purgantia quare adhibeantur in febribus, & aliis morbis acutis.*

que

que moleſtia omnis humor noxius, & infeſtans ſit euacuatus.

Præterea pulueris Detractores animaduertant, puluerem hunc haudquaquam calidum eſſe, quemadmodum ſæpe diximus, & *in octaui argumenti conſtructione* demonſtrauimus. Quod ſi Galenus 1.*aph.* 24. dixit, medicamenta omnia purgandi vi prædita eſſe calida; vltro id concedimus de illis, quibus ipſe vtebatur: at puluerem hunc alterius eſſe naturæ, iam demonſtratum eſt.

Purgant. omnia veterum eſſe calida, pulverem noſtrum frigidum.

8. *Arg. ſol.* Ad octauum afferre poſſem pro reſponſione receptam quandam à nonnullis de medicamentis calidis diſtinctionem; videlicet; quædam reperiri medicamenta calida, quippe quæ

1. caliditate *volatili* (ſic enim eam appellant) ſunt prædita, quamuè, vbi primùm à calore noſtro tractari incipiunt, ſtatim amittunt, neq; corpus

2. noſtrum recalfacere apta nata ſunt. Eſſe rurſus alia medicamenta calida, quæ caliditate fixa (ita nuncupatur ab ipſis) donata ſunt; à qua nunquam denudantur, & vbi à calore noſtro tractantur, eorum conſopita, fixa caliditas in actum emigrat, atque adeo exit, vt nos abunde ſatis excalfaciant.

Medicamenta calida ſunt duorum generum.

Iam vero puluis, de quo eſt diſputatio, non in iſtorum medicamentorum cenſu eſt habendus, quæ cum caliditate fixa prædita ſint, nunquam ea ſpoliantur, ac proinde vere excalfaciunt: ſed ex eorum numero exiſtit, quorum caliditas volatilis fugiens euolat, neq; excalfacere poteſt.

poteſt. Verum, ſi cui hæc reſponſio non placeat, dicimus, vltima illa Galeni verba ne tantillum quidem caliditatis pulueri noſtro frigido afferre; propterea quod mitto Galenum ipſum 3. *meth.* 3. 9. *ſimplic. de calcitide.* fateri, reperiri nonnulla, quæ tantum abeſt, vt per vſtionem caliditatem adipiſcantur, quin potius caliditatem, quam prius habebant, aliqua ex parte amittant, cuiuſmodi eſſe dicit *æruginem*, *miſy*, *& calcitim*, cuius etiam cenſus *piper* exiſtit, ex quo ſal chymice extractus multo temperatior pipere ipſo exiſtit; Sed conſideremus, quæſo, ſales omnes artificiales, qui beneficio ignis conficiuntur, quos frigidos eſſe comperiemus, vt *ſal ex omphacio, margaritis, corallis*, & ſimiles. Et quod ſpectat ad Galeni locum *quinto ſimp.* Dicimus, ibi loqui de vna duntaxat, eaque ſimplici vſtione: nos vero de multiplici, & eiuſdem rei, & permixtæ cum aliis rebus: ſi quidem *Antimonium* & ſemel, & bis, & tertio igne examinamus, & ferro inſuper, ſeu carbone ignito illius puluerem quaque verſus, dum vritur, indeſinenter verſamus; ad hoc, vt ipſius ignis vis intus, & incute fomites illos igneos, ſeu particulas illas calidas per cineres diſperſas penitus, & omnino detrahat, eripiat, auferat, diſſipet; *ignis* enim (vt bene inquit M. Tullius 2. *de nat. Deorum* 57.) *quocunque inuaſit, cuncta diſturbat, ac diſſipat.* Et inſuper *Antimonium*, quod arte noſtra paratur, non per ſe ſolum, ſed vna cum ſale nitro vritur.

Vſta nonnulla caliditatem amittere; alia eſſe, quæ illam adipiſcuntur.

Sales artificiales frigidi.

Antim. quod noſtrum pulucrem ingred. quanta diligentia parandum ſit.

Neq; caliditatem acquirere.

Ignis vim cuncta diſſipare.

Huc accedit *Antimonium* ipſum ſuapta (omniũ con-

Antonii temperamentum. conſentiente authoritate) frigidi eſſe temperamenti: at vero talia per vſtionem Galeno authore *nono ſimp. cap.* 1. caliditatem acquirunt. Quam ſi forte fortuna *Antimonium* in primis duabus combuſtionibus caliditatem aliquam adeptum fuerit, in poſtrema totam amittet; poſtea, quam quæ calida iam ſunt, igne tractata, caliditatem deponunt.

Neque obſtant ea, quæ ex Ariſtotele *cap. 2. in fine.* adducta fuerunt, propterea quod non loquitur Philoſophus vniuerſaliter de omnibus adustis, verum de aliquibus tantum; nam non dixit *omnia* ſimpliciter, ſed *fere omnia*. Præterea non dixit, Aduſta eſſe penitus, & abſolute calida, ſed quod *habent aliquid caliditatis.*

Obiectio. At illi rurſus inſtant dicentes; illud, *quod primo, & per ſe, & immediate aliquid præſtare natum eſt, ſemper illud efficiet. Si ergo ignis primo, & per ſe, & immediate calorem afferre natus eſt; ſemper ipſum generabit, & ſemel, & bis, & ter, & quater.*

Solutio. Reſpondeo ego. Si patiens eodem modo ſemper ſe haberet in ſecunda, & in tertia vſtione, quemadmodum in prima, illud, quod inducitur, in nuper allata obiectione, ſequeretur. At vero patiens non ſemper in caſu noſtro eodem modo ſe habet, *Antimonium* enim in ſecunda, vel ſaltem in tertia vſtione non eſt amplius paratum ad recipiendam nouam caliditatem, quandoquidem 2. *de Anima tex.* 26. receptio quælibet à recipiente recipitur per modum recipientis,

Recipiens recipere per modum recipientis.

& per

& per conſequens *Antimonium* in ſecunda,& ter-
ia vſtione nouam caliditatem non adipiſci-
ur.

Ad nonum reſpondeo. Nos haudquaquam negare,quin alia inſuper medicamenta ægritudines humorales tollendas accommodata reperiri non poſſint; minime vero, quotidie enim noua emergunt ingenia, quæ quidem & iam vſitatis remediis rite,ac legitime vti,&noua quoque,ſi opus fuerit,excogitare valebunt. Interim vero ex iis,quæ hucuſque inuenta, & iam ſunt in vſu,nullum eſt, quod mirificam pulueris noſtri vim aſſequatur,& exęquet. Nam inſuauitatem, & faſtidium ab aliis medicamentis inſeparabile mittamus; conſideremus caliditatem, hæc profecto Galeno 1. *aphoriſm.* 24. non inficias eunte cunctis aliis pharmacis eſt adnexa,& à puluere abeſſe demonſtratum eſt. Reſpiciamus contraindicationes innumeras, quæ aliorum medicamentorum vſum præpediunt; hæ certe pulueri nihil ſunt impedimento, quemadmodum *ſupra cap.* 5. *verſus finem* innuimus.

Noni arg. Solutio.

Medicamẽta noua quotidie reperiri poſſe.

Puluis noſter cur cætera ſuperet.

Inſuauitatem & faſtidium cunctis aliis pharmacis eſſe annexa.

Ad hæc aliis medicamentis ſubductoriis non poſſumus ſerie continuata, & bis,ter, quater, & quinquies; & ſexies vti, quemadmodum hoc puluere. Oh dicent forſan Aduerſarii;etiam nos ex noſtris pharmacis beneficio ignis, & fumi ex ſulphure caliditatem auferemus;atque ita æqualia illa reddemus pulueri. At, nonne vident, quod ſi his ingeniis ſua medicamenta tractent,

Obiectio.

Vtrum vi ignis,& fumi ſulphuris ex aliis pharmacis caliditas auferri poſſit.

Solutio,

quod

quod ſoluendæ alui vim ab eis ſimul cum calid-tate prorſus auferent? Proinde donec nouum aliquod non effinxerint pharmacum, quod in ſuauitate, caliditate, contraindicationibus, & cæteris noxis careat; puluere noſtro læta fronte interim vtantur, vel vt nos illo vtamur; veniam dent.

Decimi arg. Solutio. Ad decimum. Optime ſane quidem conclu-dit Philoſophus, & re vera ſi Antimonium in-tegrum, intactum, rude, & infractum, quemad-modum ex ſua extrahitur minera, puluerem no-ſtrum ingrederetur; proculdubio non ſolum vt Ariſtoteles comprobauerat, non purgaret: ſed ſuo etiam veneno necaret. Iam vero, quia ta-li arte paratum iſtius pulueris compoſitionem ingreditur, vt & venenum amiſerit, & ſuperari quidem à calore noſtro non poſſit, ſed bene per venas diffundi; hinc eſt, quod purgationem effi-ficere valeat.

Antimonium non præparatum eſt venenum.

Vltimi arg. Solutio. Ad vltimũ reſpondeo, (& reſponſionem eli-cio ex iis, quę Gal. *Cõm.* 24. ſcripta reliquit primo aphoriſmorum) puluerem hunc in febribus lo-cum habere non quidem ſiccitatis ratione; ſed quia humores, qui eas & producunt, & fouent, euacuat. Et etiam propter alias rationes, quas capite quarto in medium adduximus. Præterea vires haudquaquam debilitat; propterea quod veluti Aurum (vt ab initio diximus) abſque propriæ ſubſtantiæ diminutione, Antimonii au-xilio, à recrementis omnibus depuratur; ita cor-pus humanum ab humoribus præter naturam ipſum

Puluis iſte quare in febribus conueniat.

Vires non debilitat.

ipſum infeſtantibus. Neque humidum tangit radicale; quandoquidem ſi cum humido excrementitio antipathiam, ergo cum radicali Sympathiam habet: id quod ſalem præſtare innuere videtur Galenus xı. ſimplicium verſus finem. Quod ſi forte fortuna aliqua reſideat inductæ ſiccitatis ſuſpicio; ad hoc, vt eã minuere, expurgare, & ex toto extinguere valeamus, ius inſulſum (quod celebrata purgatione poſt aliorum pharmacorum aſſumptionem propinare ſolemus) iis, qui puluerem deuorarunt, exhibere poterimus.

Puluis habet ſympathiam cum humido radicali, & antipathiã cum excrementitio.

Siccitatem à pharmaco relictam, ius inſulſum tollit.

APPENDIX

AD CAPVT SEPTIMVM:

IN QVA NOVIS ARgumentis ſatisfit, Quibus nonnulli ad pulueris vſum refellendum mouebantur.

Primum. arg. noui. Reſolutio. Medicinā ſemper eſſe ditandam. Puluis, cur catera trita pharma ca ſuperet.

AD primum dicimus. Et quis eſt, qui neget aliorum pharmacorum tam lenientium, quam ſoluentium vſum, ſeu vim? Medicinam enim hucuſque remediis, ac præſidiis affluentius opulentam, ditatamque repente auaram, mendicam, & pauperrimam reddere nunquam in mentem nobis venit. Verum quia talis puluis *tutius, citius, & iucundius* (quemadmodum in *ſexti cap. principio* diximus) quam reliqua vſitata, ac trita pharmaca, munere ſuo fungitur; & rurſus, quia (vt in

(vt *in quinti cap. fine* oſtendimus) quæ aliorum medicamentorum vſum prohibent, vt hoc pulueris præſidium adhibeamus, permittunt: propter has omnes cauſſas excellentius, ac præſtantius hoc, quam cætera, auxilium eſſe, prædicere merito non deſiſtimus.

Quod vero ad alteram difficultatem pertinet, quam Viri nonnulli doctiſſimi tam multis verbis, ac tantopere nobis opponunt. Equidem ab his deſiderarem, non, vt viderent (videruntenim millies,) ſed vt ad memoriam reuocarent Galeni doctrinam, 1.*meth.* & 3.*meth.* 2. *de curandi ratione per ſang. miſſ. cap.* 3. & *alibi.* qua præcipit in Medicina *non omnia ſola ratione reperiri poſſe, neque omnia ſola experientia, ac partim ratione, partim experientia.* Quæro ego, quænam ſint illa, quæ ſola experientia comperiantur? mitto cætera; & ſolum accipio ipſius purgationis opus. Quanam arte inueniuntur purgantia? experientia ne, an ratione? Audiamus Galenum 2. *acut.* 11. *in lib. de ſimplic. medicam. fac.* hanc litem dirimentem. *Quod medicamenta purgantia per experientiam inueniantur, & quemnam expurgent humorem, & ſi omnino purgent, in libris de ſimplicium medicamentorum facultate didiciſti*: & *paulo poſt circa finem eiuſdẽ cõmentarii* inquit: *Quibus igitur dare quadrabit, his medicamenti tantum propina, quantũ in plurimis mediocriter vacuari*, audiamus quæſo, non enim dixit, *ratio docuit*, ſed *tum nouiſti, tum ſis expertus.*

2. *Solutio.*

In Medicina, nec omnia ſola experientia, nec omnia ſola ratione reperiri.

Purgantia ſola experientia reperiri.

Illã igitur Medicinæ partẽ, q̃ ad medicamẽta

Medicinã, quo ad purgantia, eſſe Empiricã, non eſt inhoneſtum.

purgantia ſpectat, eſſe empiricam, de Medicinæ præſtantia, vel honeſtate nihil derogat. Verum ſi cuncta, quæ in Medicina habentur, empirice inueniri quis aſſereret; id proculdubio malum eſſet, turpe, inhoneſtum, indecorum, prauum. At vero nos id ne ſomniauimus quidem.

3. Arg. Solutio.

Fermentatio in quibus medicamentis ſit neceſſaria.

At tertium reſpondeo, & reſponſionem quoque video placuiſſe aliis viris ſapientiſſimis; fermentationem eſſe quidem neceſſariam in medicamentis *compoſitis, quæ vel melle, vel ex aliquo alio liquore excipiuntur*, cuiuſmodi ſunt *ſyrupi, conſeruæ, antidoti, electuaria, confectiones opiatæ, & non opiatæ; pilulæ, trochiſci*, & alia id genus. Verum medicamenta, quæ ex tempore parari poſſunt, veluti ſunt ſpecies appellatæ, ac pulueres, nulla indigent fermentatione. Ex quo ſpeciebus epithematum extrinſecus adhibendis, & item pulueribus innumeris tam purgatiuis, vt ſunt *ſpecies hieræ, puluis ex hermodactilis Valerii Cordi, pulueres multi ex ſena laxatiui à* variis authoribus propoſiti, & cum *Diagrydio* & ſine, pulueres alij ex *Turbith, puluis laxatiuus magiſtralis*, quem inter cætera ingrediuntur *Turbith, diagrydium, ſena*, quam non purgatiuis, quemadmodum ſunt pulueres aduerſus lumbricos, aduerſus flatus, aduerſus peſtem, pro ſcabie; cardiaci, *diamargaritonis*, & alii ſexcenti; quibus nemo eſt, qui paſſim non vtatur, nullam in eis deſiderans fermentationem; quam pariter in puluere, de quo agimus, non eſt, quod expectemus.

Pulverum & purgatiuorum, & non purgatiuorum genera multa.

4. Arg. Solutio.

Ad quartum dicimus; in Medicina non modo non

do non eſſe inauditum, verum neque nouum, neque inuſitatum componi medicamenta variis, & etiam (ſi vſus poſtulet) contrariis prædita facultatibus, pro varietate, ac diuerſitate ægritudinum, humorum, & partium affectarum: *Naturæ enim* (vt magnus ait Hippocrates 5.6.*epi*.1.) *morborum medicatrices*: *Natura eſt, quæ* (vt idem ſcriptum reliquit *Lib. de Alim.*) *abunde omnia omnibus præſtat*: Natura eſt, quæ vtitur medicamentis calidis aduerſus morbus frigidos & è contra frigidis aduerſus calidos: Natura eſt, quæ medicamentis cholagogis ad flauam bilem educendam, & phlegmagogis ad pituitam vtitur. Quin etiam, ſi cum Galeno 4.*meth. cap.* 7.*pag*. 29.C. tot debent eſſe indicata, quot indicantia. Ergo ſi plures, & contrarii affectus indicantes, indicatum quoque medicamentum, parandum erit ex pluribus, & contrariis viribus præditum. Neque ſequitur, alterum ab altero impediri: quandoquidem *Natura eſt*, quæ (vt dicunt) *actiua paſſiuis applicat*. *Medicamẽta ex contrariis componi poſſe.* *Neque ſibi eſſe impedimento.* *Naturæ morborum medicatrices.* *Et abunde omnia omnibus præſtare.* *Indicata tot eſſe debent, quot indicantia.* *Natura eſt, quæ intrinſecus actiua paſſiuis applicat.*

Ad quintum. Quod qui *Antimonio* aliis modis hucuſque parato, eoque ſolo vtuntur, & in ſyncopen, & in cordis palpitationem, & in alia grauia, inſanabilia, & mortifera ſymptomata incidere poſſint, equidem id vltro admitto: imo iam inde à *cap*. 1. principio quando artem, qua parandum eſt pro puluere noſtro *Antimonium*, docuimus; ſalutem eorum, qui tale medicamentum aliter accommodatum ac per ſe aſſumunt, in maximum vitæ diſcrimen adduci, mo- *6. Arg. Solutio.* *Antimonij aliter parati noxa.*

nuimus. Nec mirum ſiquidem, tametſi multum laboris, ac diligentiæ in illius præparatione adhibeant; nihilo tamen minus non omne, quod in eo eſt ſulphuris, vel auripigmenti, ſeu arſenici, vel alterius mortiferi, aufertur. id, quod vehementia illa ſymptomata ſatis demonſtrant, quæ viri iſti doctiſſimi dicunt (& ſumma quidem cum ratione) accidiſſe iis, qui eo vſi ſunt. Verum, ſi ea arte, quàm à principio innuimus, paretur; nihil tale tredecim abhinc menſibus, ex quo ipſum quotidie paſſim ter, & quater, & ad duodecim vſque vices adhibemus, vidimus afferre. Quinimmo Illuſtriſſimus Comes, cum Vxore, liberis & vniuerſa familia, cum iam per quadriennium hoc medicamentum vſurpet, & quotidie Florentiæ multis illud exhibeat; attamen nihil tale vnquam accidiſſe, obſeruatum eſt.

Antimonium noſtræ præparationis per quadriennium nocumentum non attuliſſe.

Obiectio.

At audio, illos adhuc inſtare, fabulas, & nugas eſſe, *Antimonium* ea arte, qua nos diximus, paratum, à periculis iam dictis vindicatum, ac liberum reddi. *Primum:* quia per talem præparationem, *Antimonium* re vera non vritur, neque calcinatur: ea enim, quæ vere comburuntur, & calcinantur, & ſecundum molem, & ſecundum pondus minuuntur; *Antimonium* vero in propoſita præparatione, & eandem molem, & eandem grauitatem ſeruat. Accedit, quod quando *Antimonium* vritur Dioſcorde authore *l.* 5. *cap.* 58. in plumbum, & in Hydargyrum vertitur. Præterea ſubiungunt; non omnia, quæ vruntur, mutari

Antimonium vtrum vratur, & calcinetur.

Et vtrum per vſtionē conuertatur in Plūbum, & Hydargyrum.

(parcat

parcat, inquiunt, nobis Galenus 5. *ſimpl.* 15. 3. *de temperam.* ſecundum ſubſtantiam; ferrum enim etiam ſi diu in fornacibus detineatur, vbi extrahitur ac refrigeſcit, adhuc ferrum exiſtit.

Vtrū, qui vruntur, mutentur ſecundum ſubſtantiā.

Quod ſi iſtis aliquis ex noſtris obiiciat; ſi noſtra *Antimonii* parandi ars per triplicem combuſtionem, & continuam ferri, vel carbonis igniti veſſationem ipſius perniciem non coercet, neque refrænat; cur eſt, quod in iis, qui noſtrum puluerem aſſumunt, magnas, & miras illas ruinas, & pericula non conſpicimus, quæ *Antimonium* aliter paratum edere ſolet? Nobis reſpondent; non videri, quod *Antimonium cum Tartari cremore* mixtum exhibetis: iam vero *cremoris* iſtius beneficio fit, vt è corpore medicamentum ita celeriter educatur, vt maximas illas noxas, quas diu in corpore manens inferret, producere non valeat.

Ferrum dum vritur, vtrum ſubſtantiā mutet.

Porrò; quod ad inſtantias propoſitas pertinet (vt ingenue fatear) non inficior, me niſi tot, tantoſque (quos ab initio propoſui) vidiſſem effectus, & in dies viderem, propter nuper allata argumenta rationibus confirmata, forſan ipſis aſſenſurum. Verum, quia vſus, & experientia, quibus in purgatione obeunda Hippocrates, 1. *aph.* 2. & 23. 4. *aph.* 2. & Galenus 2. *acut.* 11. *in lib. de ſimplic. medicament. facult.* ſtandum eſſe præcipiunt) contrarium ſingula quaque die pluries omnino mihi oſtendunt; hinc adducor, vt credam, prædictas rationes probabiles quidem videri, neceſſario tamen haud concludere. Quamobrem, quando primum aſſerere non verentur,

Solutio.

In purgatione experientia ſtādum.

Antimonium verè vri, & calcinari.

Antimonium non vri, neque calcinari, falluntur: ſiquidem (quemadmodum Dioſcorides *lib.* 5. *cap.* 58. ab ipſis allegatus, & Matthiolus *in Commentario*, & alii omnes, qui hac de re pertractant, vno ore fatentur) re vera vritur. Ad rationem autem, quando inquiunt, *Antimonium* ſecundum molem, & ſecundum grauitatem, dum igne tractatur, non mutari. Parcant nobis; minuitur enim ſecundum vtrumque; propterea quod omne id, quod in eo *ſulphuris*, *Auripigmenti*, ac tetri reperitur, ſenſim ignis vi diſſoluitur, euaneſcit, eripiturque: ac proinde quod reliquum eſt *Antimonii*, vt & ſecundum molem extenuetur, vtque non adeo ponderet, neceſſe eſt; id, quod ſenſus etiam demonſtrat. Quod pariter talis *Antimonii* cum *ſale nitro* præparatio, calcinatio ſit, & appelletur ab iis, qui hiſce ſtudiis delectantur; Hic locus nihil habet dubitationis? qui hoc ſibi perſuadere nolunt, eorum commentarios petant.

Quare ad alteram rationem ex Dioſcoridis officina depromptam ora, & oculos conuertentes, dicimus, Dioſcoridem fateri quidem, quando *Antimonium* comburitur, verti in *plumbum* (concedo:) at quod in *Hydrargyrum* conuerti dicat, hoc eſt, quod iſti de ſuo addunt. At (inquiunt fortaſſe:) ſat eſt, Dioſcoridem dixiſſe *Antimonium* (dum vritur) verti in plumbũ. Bene quidem. Verũ animaduertant, Dioſcoridẽ intelligere (quemadmodũ Matthiolus optime notat) *Antimonium in plumbum* conuerti, *niſi continue, & in-*

Antimonium quando in vſtione fiat & non fiat plumbum.

& indeſinenter verſatur: at in noſtra *Antimonij* præparatione ſemper, & perpetuo tempore miſceri debet, & agitari, ſic enim fit, quo minus in plũbum conuertatur. Accedit, quod Dioſcorides intelligit de *Antimonio*; quod ex ſe tantum comburitur, non autem de *Antimonio*, ſimul cum alia re permixto, nimirum cum *ſale nitro*, veluti nos facimus, prohibentes pariter iſtam *Antimonij in plumbum* verſionem. Sed quid plura? omne id, quod ex triplici noſtra ipſius *Antimonij* vſtione reſtat; oculi apertiſſime vident, non eſſe plũbum, ſed materiam quandam ſubalbam, vel ſubflauam, quæ facili negocio in puluerem, & cinerem redigitur, ac diſſoluitur.

Quod vero ſpectat ad illum Galeni propoſitionem, 5. *ſimpl.* 15. 3. *de temperam.* qua ea, quæ vruntur, ſecundum ſubſtantiam mutari, firmiter aſſerit. Equidem mihi facile perſuadeo oculatiſſimos noſtros Aduerſarios optime noſſe, prædictam propoſitionem non ſolum apud Medicos, verum etiam apud Philoſophos eſſe receptiſſimam: ratio autem eſt; quia in iis, quæ vruntur, quemadmodum, & in iis, quæ putreſcunt, extinguitur calor natiuus ab externo, in illis quidem conſumptis humidis partibus, in his vero extractis. Vnde differt vſtio à putredine *per ebullitionem, & vaporationem*. Neque (quãtum ego quidem exiſtimo) adductum ferri experimentum, quod per ipſos, quando comburitur non mutatur ſecundum ſubſtantiam; huic propoſitioni quicquam officit; propterea quod

Vſta ſecundum ſubſtantiam mutari, & cur.

Vſtionis & Putredinis differentia.

(veluti ex Ariſtotele *quarto Meteor.cap.3.* colligere poſſumus) ferrum ad hoc, vt elaborari poſſit, ſoluitur, (at non niſi à maximo igne, nam licet idem Philoſophus *inferius eodem capite*, dixerit, ferrum non ſolui, hoc eſt intelligendum, non ſolui à *paruo igne* vt liquidum fiat: verum in iſta ferri ſolutione ſubſidet fæx, & ipſum fit purum. Quod ſi ſæpe id fiat, magis magiſque depuratur ferrum, fitque *ſtomoma*, quod non eſt ſimplex, nec proprie ferrum, ſed diuerſæ naturæ, quemadmodum Matthiolus pluribus rationibus, & Galeni authoritatibus demonſtrat. Inſuper ferrum facile flectitur abſque eo, quod diſrumpatur, ſtomoma vero diſrumpitur. Sed (vt ad ferrum, & ad Ariſtotelem noſtra reuertatur oratio,) *ſi adhuc ferrum eodem igne tractaretur, multum ipſius ſubſtantiæ*, inquit Ariſtot. *periret* (ecce, quod ore proprio Philoſophus fatetur, ferrum per combuſtionem penes ſubſtantiam mutari) & pondus minueretur. Ita, vt, ſi ad finem vſque igne vehementi tractaretur, tota ipſius ſubſtantia tandem periret, ſolaque fæx remaneret (quam *ſcoriam* vocant) & ſquamulæ. Id, *quod fabri prudentes cum optime* (ſubiungit Ariſtoteles) *teneant, ad illud vltimum non perueniunt.*

Ferrum ab igne vtrū ſoluatur.

Igne depurari.

Fieri Stomoma.

Stomoma diuerſæ naturæ à ferro.

Vtrum ferrum ab igne minuatur & mutetur in ſubſtantia.

At de iam dicta Galeni propoſitione, nec non ferri experimento, hæc ſint ſatis. Reſtat, vt *Antimonium* noſtrum à poſtrema vindicemus Aduerſariorum obiectione, aſſerentium non videri ex illius vſu magna detrimenta, atque damna, quæ procul dubio produceret, niſi *Tartari cremor*, quē

Obiectio.

vna cum ipſo exhibemus; illud è corpore cito educeret. Verum commentum iſtud, quod ipſi confingunt, & comminiſcuntur, facile nos delemus: quandoquidem *Antimonium* noſtrum dabimus (ſi ipſis placet) etiam ſine tali cremore, & certi ſumus, ea tamen certa cognitione, quam ſcilicet Medicina admittit, nihil incommodi allaturũ. Neque exigua illa talis cremoris portiuncula, quam cum *Antimonio* noſtro permiſcemus, in eum finem, quem ipſi cogitant, huic Medicamento à nobis additur, ſed propter rationes, quas in *primi capitis calce* attulimus. Et quamquã duplicem cremori huic vim tribuant, qui de eo pertractant, nimirum incidendi humores craſſos, ac Tartareos; meatuſque obſtructos aperiendi; & inſuper alui benigne ſubducendæ: hęc tamen præſtat diuerſa, prout varia doſi exhibetur: etenim ſi parua quantitate, nimirum ad ſeptem vſque, vel octo grana porrigatur, vt nos facimus, humores duntaxat, & vias parat: ſi vero in magna ad drachmam ſcilicet vſque, & ſemis, etiam aluum placide mouebit. At, quando pulverem noſtrum exhibemus, non plenam hanc ipſius doſim præſcribimus; ſed illam minorem. Et de hoc ſatis. Nunc reſtat, vt ad refellenda tria poſtrema argumenta ab eruditiſſimis Viris pariter, & amiciſſimis mihi propoſita, accedamus; quibus quidem ego vtinam cumulate poſſem, voluntate certe reſpondebo.

Tartari cremor cur cum Antimonio noſtro permiſceatur.

Cremoris Tartari vis duplex.

Quod igitur ad ſextum ſpectat; cõſidero primum maiorẽ iſtius argumenti propoſitionẽ. Fateor

VI. Arg. Solutio.

teor

Purgantia quæ citius, tutius, & iucundius purgent, & curent.

teor equidem, medicamenta purgantia, ad han vſque diem vſurpata inertia, & inefficacia, no purgare, neque curare citius, quam validior & efficaciora; at, quod hæc vehementia purgē & curent *tutius, & iucundius*; hoc eſt, quod, vt ad mittam, ratio non patitur: propterea quod pur gantia valida & efficacia, habent ſine vlla con trouerſia, neſcio, quid veneni, teſte *Meſue lib.* 22, & præterea guſtui admodum ingrata, & inſua uia exiſtunt: quo fit, vt minus *tute*, & minus *iu cunde* ſuo munere fungantur, quam inertia, & mi nus efficacia. Et quamuis negare non poſſimus quin citius id, quod optamus, moliantur: tamē cum non ſemper id præſtare videamus; multaq; ſæpe occurrant, quæ illorum vſum contraindi cent; neque poſſint ſine metu quotidie, ſi affe ctus perſeueret, exhiberi, duplicatis, triplicatis, quadruplicatis, & (ſi etiam opus ſit) quintupli catis vicibus, quemadmódum de noſtro pulue re facimus; hinc eſt, quod non raro vſu venit, vt puluis noſter, quamuis placate, & clementer munus ſuum abſoluat, iners, & inefficax, alicui videri poſſit; voti tamen nos ſatis cito compotes reddit, cum ſecuritate, & iucunditate.

Purgantia Galeni calida. *Ariſtoteles cognouit etiam frigida.*

Vtrunque tamen ſit, hoc poſito, ad aſſum ptionis, ſiue minoris propoſitionis probatio nem deſcendo. Quod medicamenta purgantia Galeni tempore vſurpata eſſent calida, veriſſi mum eſt, & ab ipſo ſcriptis obſignatum, & à no bis ſupra *in* 7. *arg. ſolut. & obſtruct.* inſinuatum, non nouit illa ætas, quemadmodum hęc noſtra, medi-

medicamentum purgans frigidum, quamuis Ariſtot. 1. *ſect. probl. probl.* 43. id admittere videatur.

Quod inſuper puluis hic noſter frigidus ſit, ac ſiccus, vltro concedimus. At quando concludunt: *Ergo quodlibet aliud medicamentum purgans erit hoc puluere propoſito actiuius & efficacius.* Nego eſſe actuoſius, & efficacius ratione ſecuritatis, & ratione iucunditatis. Oh *erit ſaltem ratione celeritatis.* Reſpondeo non ſemper, ſed raro admodum, ſcilicet quando continget, vt vnica vice vniuerſam è corpore materiam morbificam eduxerit cum conferentia, ac tolerantia: at multo ſæpius fieri videmus, id non ex toto, ſed ex parte præſtare. Quod vbi fit; non poſſumus quotidie continuata quadam ſerie pluries tale medicamentum repetere omnium acclamatione, ſunt enim huiuſmodi medicamenta non ſolum calida vehementer, & acria, verum etiam naturæ noſtræ inimica vt *retro* diximus.

Puluis noſter frigidus, & ſiccus.

Purgationis per puluerem cum cæteris purgantibus comparatio.

Accedit etiam, quod licet reperiatur in corpore ægrotantis aliquid vſum iſtius medicaméti purgantis indicans; complura tamen ſunt, quæ illius vſum prohibent, vt in *quinti capitis fine.* Ex altera vero parte puluis noſter vel vnica duntaxat vice perſæpe purgat, & curat, ac proinde tunc tantum eſt efficax, quantum ſufficit; vel, ſi id non faciat, poſſumus ipſum vnoquoque die tuto iterare; neque (vt *paulo ante* diximus) quæ alterius medicamenti vſum præpediunt, puluerem non admittunt. Igitur iure, & illo quidem optimo poſſumus nos & ratione ſecuritatis, &

ratione iucunditatis abſolute aſſerere pulueren noſtrum cætera purgantia, quæcunque illa ſint in actiuitate ſuperare: & quo ad celeritatem, non ſemper, ſaltem vt plurimum, & maiori ex parte. Ob. *calida ſunt actuoſiora frigidis.* Reſpondeo ex Ariſtotele 1. *probl.* 43. purgantia purgare, non tantum, quia calidiora, vel frigidiora, vel ſicciora, vel humidiora, vel amariora, cæteriſque eiuſmodi qualitatibus inſigniora, ſed propter alias rationes, quas ex eodem Philoſopho *in decimi argumenti conſtructione, ac reſolutione* adduximus: ita, vt (quantum eſt de purgantium medicamentorum præciſe vi, & efficacia) hæc non minus in caliditate, quam in frigiditate conſiſtit.

Calida vtrum ſint actuoſiora frigidis.

Purgandi vis in quo conſiſtat.

Poſtremo quando inquiunt, humidum eſſe ſicco actiuius; In Medicina hoc penitus falſum exiſtit: quandoquidem multo plus tribuunt Medici ſiccitati, quam humiditati; nam ſicca, continuum (vt inquit Galenus) 3. *de locis affect.* 9. ſoluendo faciunt dolorem; humida vero (eodé authore) 2. *catatop.* 1. 2. 3. nequaquam. Præterea ſiccitas conuulſionem, & ſingultum ex Hippocrate, & Galeno 6. *aphor.* 39. 2. *aphor.* 26. 5. *aphor.* 1. 7. *aphor.* 18. 2. *de loc. affect. cap.* 7. *circa medium.* 3. *de locis affect.* 6. 3. *in primum proretic.* 69. 9. *ſimpl. cap. de caſtorio.* 8. *catatop.* 3. efficere poteſt, & vtrunque affectum inſanabilem: alii etiam affectus pariter ſicci reperiuntur, qui remediis locum non dant, cuiuſmodi eſt abſoluta ventriculi ſiccitas,

Humida vtrum ſint actuoſiora ſiccis.

Sicca ſoluere continuum, & alia mala difficilia, & lethalia facere, quæ non. Humida.

tas,

tas, 7. *method.* 5. *Auicen. l.* 3. *f.* 13. *tr.* 2. maraſmus 10, *method.* 11. *De macore.* 6. & ſimiles: humiditas vero, vel non adeo multos, vel non adeo ad curandum difficiles morbos producit.

Ex his ergo perſpicuum eſt, argumenti propoſiti, quamuis maximi, & firmiſſimi exitum (Deo fauente) nos explicaſſe. Nunc ad aliud tranſeamus.

Ad ſeptimum Argumentum optime quidem procedit. Sed ne concludat, Negamus minorem propoſitionem: Ad probationem, omnia concedimus. Immo ex eiuſmodi probatione, talem erigimus rationem, quę ad huius pulueris vires, & efficacitatem patefaciendam, & detegendam maximopere facit.

VII. Arg. Solutio.

Purgans citius, tutius, & iucundius debet fluxiles reddere humores & meatus aperire.

Medicamentum, quod fluere facit humores, quod & vias aperit, quibus pelluntur, citius, iucundius, ac tutius purgat, & curat. Puluis iſte, quantumuis frigidus, & ſiccus, eſt talis. Ergo &c. Maior eſt ipſamet Aſſumptionis aduerſariorum probatio, Minor probatur. Hic puluis ratione *cremoris Tartari,* humores craſſos, ac Tartareos incidendi, meatuſque obſtructos aperiendi vi præditus eſt: ratione *Antimonij* pariter, & incidit, & detergit, quemadmodum *ſupra* tum *capite primo*: tum *quarto* demonſtratum eſt. Cum igitur hic puluis, & fluere faciat humores, & vias inſuper aperiat; merito & purgare, & curare *tuto*, *cito*, *& iucunde* ſatis poterit.

Puluis noſter cur illa præſtet.

Ob. *frigidi ac ſicci eſt conſtipare meatus, & humores*

Frigidi, & ſicci effectus. *res denſare.* Reſpondeo, & reſponſionem elicio ex Galeno, 11. *meth.* 10. ea, quæ craſſos ſuccos extenuandi, & glutinoſos detergendi, & excretiones promouendi vim habent, ſunt in duplici differentia: Quædam enim calefaciendo id præſtant, & huiuſmodi (inquit Galenus ibidem) eſt *mulſa*: Quædam vero refrigerando; & huiuſmodi eſt (dicit) *ptiſſanæ cremor.* Iam vero puluis noſter eſt ex iis, quæ prædicta beneficia non excalfaciendo, ſed potius refrigerando confert, ac tribuit.

Extenuantia, Detergentia, & excretionis promouentia, eſſe duorum generum.

Obiectio.

Frigidi, vt frigidi effectus. At rurſus quis obiiciet. *Frigidum, vt frigidum ſemper, & vbique contrahere, conſtipare, & incraſſare aptum eſt: Si ergo puluis propoſitus eſt frigidus, igitur velimus, nolimus neceßitate coacti fateri debemus, ipſum habere vim & incraſſandi humores, & vias claudendi.*

Solutio. Reſpondeo. Frigidum 4. *ſimpl.* cum partium craſſitie, quemadmodum eſt *omphacium*, *meſpila*, *ſorba*, *cydonia*, concedo, at frigidum cum partium tenuitate, quemadmodum eſt *acetum*, *ſuccus citri*, *limonis*, *aurantii*, & *granatorum acidorum*, nego.

Frigida duorum generum.

Vlt. Arg. Solutio. Ad poſtremum. Quando aſſeruimus (id quod *cap.* 3. *in fine tertiæ Rationis.* & *cap.* 6. *in conſtructione* 8. *arg.* & *ibidem in* 11. *argumento.* ter, ni fallor fecimus in toto hoc opere) puluerem hunc eſſe cinerem, ſemper diximus, eſſe cinerem non ſimpliciter, nec abſolute, ſed eſſe *veluti* cinerem, & eſſe *cinerem quendam*, hoc eſt (ſignificare voluimus) proportionem habere quandam cum cinere. Siquidem, quemadmodum id, quod reliquum eſt rerum,

Puluis noſter vtrum ſit cinis.

rum, quæ penitus comburuntur, proprie ac vere cinis dicitur; ita illa, quæ *aliquo modo* ignem perpeſſa ſunt, & ex *aliqua parte* aliquid propriæ ſubſtantiæ & illius, quod ſubſtantiam conſequitur, amiſerunt, vbi in puluerem poſtea redacta ſunt, cineres *analogia quadam* dici poſſunt. Vnde, cum in hoc noſtro puluere *Antimonium* diu, multumque magis igne agitetur, quam reliqua ipſum puluerem ingredientia: hinc eſt, vt ipſius reliquiæ magis quoque cinis dici poſſint.

Cinis quid ſit.

Antimonium noſtrum eſſe proprie magis cinerem, quam ſcammonium noſtrum.

Quod vero ad *Scammonium*, de quo eſt omnis lis, pertinet; cum igne admodum remiſſe, ac leniter tractetur, ſed quid dico *igne*? *fumo* potius: proinde cineris nomen minus proprie meretur; Sat eſt tali arte quinque illa nocumenta à Meſue, *lib.2.de ſimpl.* cæteriſque in *Scammonio* reperta ex eo abſtuliſſe, præcipue vero nimiam eius acrimoniam, & caliditatem. Quamobrem, ſi Scammonium, quod puluerem noſtrum ingreditur, & calefactum colliquatur, & igni ſuperpoſitum vnitur in maſſam, & euaporat fumum, nil mirum, poſtea quam non eſt perfecte, & abſolute cinis; etenim ſi ad hunc vſque terminum, ſcilicet verum cinerem redigeretur, vim vndiq; amitteret; ſed eſt cinis *proportione quadam*; quoniam ſcilicet illius fumi *ſulphuris* beneficio partes omnes noxiæ eripiuntur, & euaneſcunt.

Scammonium noſtrum improprie cinerem eſſe.

Scammonii quinq; noxas noſtra præparatione tolli.

Cineris proprietates.

K PERO-

PERORATIO.

Is hanc methodum abſoluimus. Si cui hæ noſtræ diſputationes vltra, quam ſatis eſt, proceſſiſſe videantur; meminiſſe oportet, nos valetudinis humanæ amore accenſos, & Auditoribus noſtris ſatisfaciendi ardore flagrantes, nec non ijs, qui ſeſe in litteris abdiderunt, & omne ſtudium veritatis indagationi dicarunt, & à nobis hæc efflagitarunt, ſatis quidem grauia, ſed maxime vtilia, ac difficilia propoſuiſſe. Iam vero his nulla certe diſceptatio longa videri poſſet, quæ de rebus maximis, & vtilibus & ad cognitionem, curationemque pulcherrimis habeatur.

Occaſio ſcribendi.

Diſceptationes, quæ non longæ ſint æſtimandæ.

Valete ergo Candidiſſimi Lectores, & CORNACCHINI veſtri cogitationes, qualeſcunque ſint, æqui, bonique conſulite. Propediem Deo iuuante, & approbante quietatiuas (quas vocant) omnium humani corporis affectionum definitiones habebitis; nec non earum affectionum, quæ in tabulis paternis, iam in lucem editis, deſiderantur, Praxim Schematiſtica Methodo traditam.

Opera, quæ Auth. pollicetur propediem in lucem edere.

INDEX.

INDEX RERVM MEMORABILIVM IN hac Methodo contentarum, locupletiſſimus.

A.

IN acceſſionibus abſtinere oportet 86.87 99.100.
Et cur 115
An non ſolum à cibo, verum etiam à medicamento ibid.
In eis materia turget, vrget, & eſt multa 86. & ſeqq.
In acceſſionibus febrium intermittentium humores non concoquuntur, ſed expelluntur 88
In eis puluis dandus 87
Acrimonia quomodo à medicamentis auferatur 102
Ætas quæ non admittit venæ ſectionem, nec purgationem per alia medicamenta, ſeu pharmaca; euacuationem per hunc puluerem admittit 94
Alui fluxus ſanguinis miſsionem, cæterorumque pharmacorum vſum contraindicant, ſed non pulueris ibid.

Eius tumorem, ac duritiem hic puluis aufert 46
Animaduerſiones, ſeu ſcopi, quales, & quot 82
Pro recto pulueris vſu quales. Quomodo vocentur. Quæ ſint 82. & ſeq.
Anni tempus, quod prohibet aliorum medicamentorum vacuantium vſum, puluerem admittit 94
Antimonij nomina 31
Quid ſit 32
Vſus ibid.
Noſtræ præparationis iam per quadriennium obſeruatum eſt non attuliſſe nocumentum 134
Noſtra præparatio, eiuſque vires 34.35.125.126
Bene præparatum ſigna ibid.
Vtrum comburatur, & calcinetur, & vtrum taliter paratum tranſeat in plumbum, & hydrargyrum 134
Vtrum noſtrum ſit vere cinis 144
Doſis 90
An purget 104.105
Quomodo præparetur pro hoc puluere 34.35.125.126
Vires, ac temperamentum 126
Quomodo dignoſcatur vtrum bene ſit præparatum 34.35
Non eſt calidum 68.125
Alio modo parati vires 35
Qui eo vtuntur ſyncopa vitam finiunt 107
Non præparatum, venenum 128
Appendices tres, prima, 45. ſecunda, 106. & tertia, 130
Argumenta, quibus vtuntur Aduerſarii aduerſus puluerem 97. & ſeq.

Soluun-

Soluuntur à pag. 112. vſque in finem libri.
Ariſtoteles, & Galenus experientia, & ratione vtuntur 38
Arthritici dolores hoc puluere leuantur 52
Aurum ab Antimonio depuratur ſine auri deperditione 35
Authoris intentio 29
Opera ab ipſo typis propediem mandanda 146
Cur iterum hanc Methodum in lucem venire permiſerit. in Præf.

C.

Cachexiam hic puluis ſanat 46
In Cachochymia quomodo venæ ſectio, & quomodo purgatio conueniat 63
Calida vtrum ſint actuoſiora frigidis 142
Caliditas ex aliis pharmacis vtrum vi ignis, & fumi ex ſulphure auferri poßit 127
Capita in hac methodo explicanda 29
Cauſæ internæ morborum duæ 61
Antecedens, & coniuncta, quæ 113
Cholera, Cardialgia, & cætera ſymptomata tali puluere ſedantur 48
Cinis calidus ne, an frigidus exiſtat 101
Quomodo fiat 109
Eius proprietatis ibid.
Quid ſit 145
Coctio in quibus humoribus ſit expectanda 113
Concocta medicanda, vt intelligendum ibid.
Coctionem in morbis longis eſſe expectandam, quomodo ſit

ſit intelligendum ibid.
Coctiones ſiunt in vigoribus 65
Comes quibus rationibus permotus pulverem compoſuerit 24
Eiuſdem pleuritide laborantis hiſtoria 27
Curatio ibid.
Comitiſſæ grauidæ ſymptomata 28
Curatio ibid.
Coniectura artificioſa qualis 89
Contraindicantia aliorum præſidiorum vſum, non impediunt pulueris vſum, & quæ, & quot ſint 94
Contraria contrariis curantur, & quo ordine cauſis, Morbis, & Symptomatis ſint adhibenda 60.61
Craßitudo quibus tollatur inſtrumentis 74
Cremoris, ſeu ſalis Tartari vires 36.139
Criteria duo 37
Et quale Epicuri, Empiricorum, Platonis, Methodicorum, Ariſtotelis, & Galeni 38
Criſis viſa eſt quandoque ſine ſignis coctionis, morbo exiſtente crudo 114
Et eſt duplex ibid.
Et eſt à Natura, & à Medico ibid.
Cruda quando ſint purganda 69. 70. 71. 114. 115.
Cruditas contraindicat cæterorum remediorum vacuantium, non autem pulueris vſum 94

D.

DElirium maniacum, & melancholicum tali puluere ſedantur 49.50

Deter-

Detergentia ſunt duorum generum 144
Detractorum pulueris obiectiones proponuntur 97. 98
Soluuntur 110.111
Argumenta 97.& ſeqq.
Soluuntur à pag.111.vſque ad finem libri
Excuſatio,& accuſatio eorumdem 96.97
Diſceptationes,quæ longæ 146
Doſis præſidiorum artificioſa indiget coniectura 89
Qualis hæc ſit ibid.

E.

EPicurus, & Empirici ſola experientia nitebantur, rationes negligebant 37
Excretionis promouentia ſunt duorum generum 144
Experientia, & ratio,duo criteria 37
Experimenta particularia eorum, qui pulueris auxilio ſanati ſunt à pag.38.vſque ad 106
Extenuantia ſunt duorum generum 144

F.

FEbris cum accidentibus curatur hoc puluere 93
Et acuta 52.ſub fin.& 53. Quartanæ multæ ibid. & ſeqq.
In Febribus intermittentibus humores non concoquuntur,ſed expelluntur 88
Febres à morbis acutis inſeparabiles 101
Earum remedium ſaluberrimum 100
Quibus egeant 66.ſub fin. & 67.71.101.105
In ipſis vtrum puluis conueniat 105.128

Cur ipſis puluis iſte conueniat 71.128
Eius curatio iuxta Galeni methodum à pag. 73. & ſeq.
Eius cauſæ omnes ibid.
Scopi ad eas curandas ibid.
Fermentatio in quibus medicamentis ſit neceſſaria 132
Ferrum dum vritur, vtrum ſubſtantiam mutet 135
Vtrum igne ſoluatur 138
Depuratur, vertitur in Stomoma, Minuitur, & mutatur ibid.
Filia Comitis à febre curatur 28
Frigidi, & ſicci effectus 144
Frigida ſunt duorum generum ibid.
Fumus quid ſit 109

G

GRauidarum ſymptomata, & curatio 123
Grauidis, quæ pharmaca tuta 123
Ipſis purgatio non conuenit 100

H

HIſtoriæ ægrotantium, qui hoc puluere ſanati ſunt, cur ab authore ſcriptæ fuerint 45
Sunt numero xxvi. pag. ead. & ſeq.
Sint ipſis opus legi poteſt 46
Humida vtrum actuoſiora ſint ſiccis 142
Et non adeo mala ſunt veluti ſicca ibid.

Humores facilius educuntur, quando ſunt in motu, quã quando ſunt firmati 85. & 86.
Sunt autem in motu influxionũ, & acceßionum principiis ibid.
Firmati, qui ſunt veluti cauſſa coniuncta, fouentur ab iis, qui ſunt in fluxu veluti à caußa antecedenti? 84
Non firmati ſunt cauſſa antecedens: Firmati vero coniuncta 113
Peccantes, qua menſura ſint vacuandi 89
Vitiati, contenti in primis viis, cõtraindicant venæ ſectionem non autem vacuationem per puluerem 94
Vitiati, cum ſint alieni, quam primum vacuandi 64
Morbos excitantes ſunt duorum generum 83
Hydropem inchoatam hic puluis tollit 46. 47

I.

IGnis omnia dißipat 125
Vtrum ex aliis medicamentis, vt ex puluere caliditatem auferre poßit 127
Indicata tot eſſe debent, quot indicantia 133
Inedia vacuat per accidens 76
Ingredientibus puluerem auditis timere non debemus 31
Inhibitio ad prophilactricem ſpectat 78
Inſtrumenta medicinalia quomodo vocentur 81
Intemperies cum humoribus duorum ſunt generum 83
Iſchiadici dolores hoc puluere mitigantur. 52

L.

LActantibus qua doſi puluis exhibendus 91

Quæ pharmaca ipſis tuta ſint 12[illegible]
Purgatio eis non conuenit 10[illegible]
Liber quos, quando purgare oportet, vtrum ſit Galen. 118
Lixiuium quomodo fiat 10[illegible]

M.

MEdicamenta ſubductoria ſunt duorum generum 117. 122
Vtrum alia diuerſa à noſtro puluere poßint exhiberi in acceſſione 117
Vtrum præſtent effectus, quos hic puluis 255
Lactentibus, & grauidis qualia danda 123
Eorum effectus 255
Inſuauitas, & incommoda ibid.
Cur cum ipſis odorata permiſcenda 36
Cur in principio non in ſtatu conueniant 65
Vtrum in ipſis fermentatio ſit neceſſaria 107
Vtrum quæ ex contrariis compoſita ſunt, in agendo ſibi ſint impedimento 107. 133
Vtrum cætera purgantia citius, tutius, & iucundius Puluere agant pag. 108
Quomodo ab eis acrimonia auferatur 102
Noua quotidie reperiuntur 127
Calida ſunt duorum generum 124. 125
Vtrum ſubductoria vſitata eoſdem effectus, quos pulvis præſtent. 106
Medicina eſt adiectio, & ablatio 61
In ea nec omnia ſola experientia, nec omnia ſola ratione reperiuntur 131
Eam non reddit inhoneſtam, quod purgantia empirice ſint

ſint inuenta 132
Semper eſt ditanda 130
Medicus eſt naturæ miniſter, æmulus, & imitator 99
Auxiliator 114
Menſtruorum ſuppreßionem puluis iſte aufert 46
Metalla, & metallica medicamenta non purgant 104
Methodum hanc cur Author iterum, vt ederetur permiſerit 45
Sine hiſtoriis legi poteſt 46
Minoratio materiæ cur à principio conueniat 115
Morbi exitiales non ſunt tangendi 65
Humorales quibus curentur 25
Frigidi contraindicant alias vacuationes per alia remedia, non per puluerem 93
In longis, vtrum conueniat purgatio à principio 112. 113
Multitudo quibus inſtrumentis tollatur 74

N.

NAturam magno morbo oppreſſam non procedere ordinate in vacuatione, probatur exemplis, & hiſtoriis epidemicis 114
Quando vtiliter vacuet 99
Eſt morborum medicatrix 133
Abunde omnia omnibus præſtat ibid.
Actiua intrinſecus paßiuis applicat ibid.

Obie-

O.

Obiectiones Aduerſariorum 97
Obiectionibus ſatis fit 110.111.112.
Obſtructio quibus tollatur 74
Occaſio ſcribendi 28.109.146.

P.

Pharmaco aſſumpto, quando ſorbitio danda 86
Pharmacis cunctis aliis eſſe inſuauitatem & faſtidium annexam 127
Plato, & Medici Methodici ratione pro criterio vtebantur 37
Plethora vena ſectione tollitur 62
Duplex 120
Vtrum in ea puluis conueniat ibid.
Eius remedium 100
Pleuritidis ſigna 27
Curatur per hunc puluerem 58
Præter naturam tria ſunt in nobis 61
Puluerem quibus de cauſſis Comes compoſuerit 26
Superare cætera medicamenta vacuantia 26.76.93.112.123.127.130.
Sanguinis miſsionem, eiusque vicem ſupplere 61.62.63.75.
Cur cætera medicamenta vacuantia ſuperet 61.62.64.127.130.
Cerberus dici poteſt 31
Ex quibus conſtet ibid.

Quando

Quando Author eo vti cæperit, & propter quas cauſſas 26
Quid ſit, & eius deſcriptio 101
Baſis ipſius 31
Comitem à pleuritide ſanat 27
Comitiſſam à grauidationis ſymptomatis 28
Filiam à febre ibid.
Obſonatorem à febre cum epinyctidibus ibid.
Quos humores educat 64
Qua diei, vel noctis hora exhibendus 86
Habet ſympathyam cum humido radicali & antypathyam cum excrementitio 129
Illius ingredientibus auditis viriles animi timere non debent 31
Varij modi exhibendi 92
Quæ ſint ea, quæ nobilitatem, & præſtantiam illi afferant 33
Auferre ægritudines humorales ſine venæ ſectione, ſine vacuatione per medicamentum pag. 38. & ſequentibus.
Probatur experimentis à pag. 39. vſque 60. Rationibus à pag. 60. vſque ad 73.
Euacuationem per ipſum factam ſuperare illam, quæ fit per venæ ſectionem 61. 62. 63. 75.
In eo reperiri purgantis medicamenti conditiones
Superare & inediam 76. 77
Vtrum ſuperet, vel ſuperetur à medicamentis febris putridæ cauſſas tollentibus 75
Vtrum ſuperet vacuationem, quæ fit per exercitationes, frictiones, balneum 76

Vtrum

Vtrum ſuperet ea medicamenta, quæ craßitudinem, & multitudinem demunt 75.77
Vtrum vires proſternat 105.128
Vtrum febres finiat 68.71.105.128
In morbis ex euacuatione non habet locum 61
Sed bene in iis, qui à repletione: idque cito, tuto, & iucunde ibid.
Et non ſolum in cacochymia, verum etiam in plethora 63
In acceßione dandus 87
In acceßione datus quæ beneficia afferat 116
Vtrum ſic datus, ſit contra Galeni doctrinam 118
Vtrum dandus ſit in acceßionibus, in quibus adeſt vomitus 119
Quæ illius vſum contraindicent 71
Ante illius vſum præparatio 92
Eſt immunis à periculis purgationis 67
Quæ calidum eſſe demonſtrare videantur 103
Non eſt calidus 68.101.124.125.140
Sed frigidus, & ſiccus ibid.
Vtrum ſit ſiccus 105
Eo aſſumpto quid poſtea agendum 93
Pro recto illius vſu quinque ſunt ſcopi à pag. 82. *cum ſeqq.*
Primus in quibus ægritudinibus conueniat ibid. & *ſeqq.*
Secundus, quo tempore anni, diei, vel noctis, vel lunæ, vel morbi à pag 84. & *ſeq.*
Tertius, de doſi, & quoties à pag. 89. & *ſeq.*

Quar-

Quartus, de modo à pag. 92. & ſeq.
Quintus de contraindicationibus 93
Corporis præparatio ante puluerem 92
Vtrum de medicinæ honore auferat aliquid 107
Vtrum impediat humorum fluxibilitatem, & meatus conſtipet 108
Vtrum ſit cinis 144
Lunæ quomodo in eius vſu ſit ſpectanda 86
Febres non auget, ſed finit 68
In quibus ægritudinibus conueniat à pag. 82. & ſeqq.
Quas intemperies, quos humores reſpiciat 83
Lactentibus, & vltra, qua doſi exhibendus 91
Lactentibus exhiberi poteſt, & grauidis 123
Eſſe medicamentum maxime vtile, non inſuaue, vere Pœonium, & manum Dei, & operatur tuto, cito & iucunde, & cur 95. 96
Detractorum eius accuſatio, & excuſatio 96. 97
An dici poſſit medicamentum nouum 32
Cur Author eo prius vti voluerit 26
Quomodo eo vti cæperit ibid.
Vtrum alij pulueres effingi poſſint 103
Cur ſemel exhibitus non ſemper ſuo munere fungatur 42
Et quid in eo caſu agendum 43
Euacuat per ſe 76
Euacuat quod iam putruit 79
Tollit viſciditatem, obſtructionem, & prohibitam tranſpirationem 77. 78. 79

Pul-

Pulueres fermentationem recipere non poſſunt pag.107
Purgatiui, & non purgatiui multi 13
Purgatio, & venæ ſectio maiora ſunt artis remedia 86 87
Venæ ſectionis vicem ſupplere poteſt 65
Cur periculoſa 6
Ad eam, qui ſint idonei 66 67.
Tunc adhibenda, quando maior expectatur vtilitas quam noxa 77
Quæ fit per pulucrem comparatur cum ea, quæ fit per cætera purgantia 141
Bene, an male ſit adminiſtrata, experientia conijciendum 43.44
In ea, quæ ſint ſpectanda 89
Non conuenit lactentibus, neque prægnantibus pag.100
In quibus morbis, & quando conueniat 98
An venæ ſectionem ſuperet 68.100
Purgantia medicamenta per experientiam ſunt inuenta 44.131
Cum ipſis, cur alia medicamenta ſint permiſcenda 36
Vtrum citius, tutius, & iucundius purgent, & curent 107.&108
Eorum conditiones ibid.
Cur purgent 68
Sunt calida medicamenta veterum 76. 101. 124.
Et ſimul acria 76.101

Ariſto-

Ariſtoteles cognouit etiam frigida 140
Eorum natura ex Ariſtotele 104
Noſtra à veteribus diſcrepare 113.123
Qua quantitate exhibenda 68
Cur Medici in ea præſcribenda ſint religioſi 89
Cur poßint exhiberi in febribus, & aliis morbis acutis 123
Exigunt humores fluxiles, & meatus apertos 108
Purganda quando ſint cruda 69
Putredo quibus egeat 79
Putridæ febris cauſa qualis nam ſit ibid.
Quid indicet, & indicata à putredine præſtari à puluere ibid.

Q.

EX quatuor primis qualitatibus, quænam ſint magis actiuæ 108
Quartanæ multæ tali puluere curatæ 53.54. cum duabus ſeqq.

R.

RAtio, & Experientia duo criteria 37
Recipiens recipit per modum recipientis 126
Remedia maiora ſunt venæ ſectio, & purgatio 66. 86.87
Cur hæc non in vigore, ſed in principio exhibenda 87

S.

Sales artificiales frigidi ſunt 12
Sal cum humido excrementitio habet antipathiam cum radicali ſympathiam 129
Salute deſperata, nil agendum 91
Sanguis biſariam vitiatur 63
Quomodo curentur iſta vitia ibid.
Quando putreſcit, in quos humores conuertatur 6 120
Et in quos, quando aſſatur ibid.
Tunc quibus auxiliis egeat ibid.
In venis nunquam ſincerus 62
Sanguinis fluxus è naribus duplex 119
Et in quo puluis conueniat ibid.
Sanguinis miſsionis contraindicationes 94
Hæc quomodo conueniat in Plethora 6
Quomodo in cachochymia ibid.
Vſque ad animum deliquium in ſynocho putrido ex communi omnium ſententia, Auerrhoe excepto, conuenit ibid.
Hæc, & purgatio maiora ſunt Artis remedia, & cuinam prima laus tribuenda 66
Scammonij nomina 31
Quid ſit 32
Vſus. Doſis 90
Vtrum noſtro modo præparatum ſit cinis 108
Ab eo noxæ, quomodo tollantur 145

Anti-

Antiqua illius præparatio, & noua, & vires 33. 34.
Scopi pro febribus putridis tollendis 74
Pro recto pulueris vſu, quales ſint, quomodo vocentur 81. 82
Siccitatem à pharmaco relictam, ius inſulſum emendat 129
In Synochis putridis ſanguinis miſsio conuenit vſque ad animi deliquium 63
Symptomata ſequuntur morbos, velut vmbra corpora 83
Eorum tres ſunt differentiæ ibid.

T.

T*Artarum quid ſit: Eius vſus* 32.
Præparatio, ad hoc vt fiat cremor, ſeu ſal 35
ires 36
Doſis 91
Quare cum puluere miſceatur 36 139
Tenacitas quibus inſtrumentis tollatur 74
Timiditas venæ ſectionem impedit, non vacuationem per puluerem 94
Tertianæ duæ, & vna hoc puluere tolluntur 48
Sic duplex notha 59
Tranſpiratio prohibita quid expoſtulet 74

V

V*Acuandum cur in principio* 65

Vacuatio duplex perfecta, & imperfecta 114.
In hac præſtanda, quæ ſint ſpectanda 89
Vacuationis ſuperfluæ ob medicamentum curatio 43
Variolas hic puluis leuat 56.57.58
Venæ ſectio, & purgatio maiora ſunt artis remedia 66.86.87
An hæc illam ſuperet ibid.
Exquiſite, ac ſtatim euacuat 75
Veritas in rebus tunc ineſt, quando ratio experimentis conſentit 38
Et in tenebris iacet ex Democrito ibid.
Veterum medicamenta qualia: eorum noxæ 113
Ea exhibebant cum alimentis 92
Vini fœx quid 31
Quomodo fiat cremor, ſeu ſal Tartari. ibid.
Virtus in purgatione conſideranda: eius tamen Hippocrates non meminit 71
Hæc proſtrata contraindicat pulueris vſum 93
Vomitus contraindicat ſanguinis miſsionem, & purgationem per alia pharmaca, puluerem tamen admittit ibid.
Vrgentia quid ſit 69
Quotuplex ibid. & ſeq.
Venenata materia: Actu ruens ad partem principem, vel principi conſentientem: Quæ coctionem non admittit: Quando eſt multa: omnes iſtæ dicuntur materiæ vrgentes 70

Vrgen-

Vrgentia magis quam turgentia vacuationem exigit 112

Cur Hippocrates nullam ipſius quemadmodum nec virtutis fecerit mentionem 71

Vſta ſecundum ſubſtantiam mutantur 35 125

Nonnulla caliditatem, alia frigiditatem adipiſcuntur 125

In quo differant à putrefactis. 137.

FINIS.